

HỮU THỌ

Ô, dù
“LÒNG”

(Xuất bản lần thứ ba)

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT

Chịu trách nhiệm xuất bản
GIÁM ĐỐC - TỔNG BIÊN TẬP
PGS.TS. PHẠM MINH TUẤN

Chịu trách nhiệm nội dung
PHÓ GIÁM ĐỐC - PHÓ TỔNG BIÊN TẬP
ThS. PHẠM THỊ THINH

Biên tập nội dung: ThS. PHẠM THỊ NGỌC BÍCH
ThS. NGUYỄN THỊ HẢI BÌNH
NGUYỄN THỊ HƯƠNG
ThS. NGUYỄN VIỆT HÀ

Trình bày bìa: ĐƯỜNG HỒNG MAI
Chế bản vi tính: PHẠM NGUYỆT NGÀ
Đọc sách mẫu: NGUYỄN THỊ HƯƠNG
BÍCH LIÊU

Số đăng ký kế hoạch xuất bản: 2266-2021/CXBIPH/14-23/CTQG.
Số quyết định xuất bản: 426-QĐ/NXBCTQG, ngày 29/6/2021.
Nộp lưu chiếu: tháng 7 năm 2021.
Mã ISBN: 978-604-57-6899-0.

Ô, dù
“LÔNG”

**Biên mục trên xuất bản phẩm
của Thư viện Quốc gia Việt Nam**

Hữu Thọ

Ô, dù, "lọng" / Hữu Thọ. - Xuất bản lần thứ 3. - H. :
Chính trị Quốc gia, 2021. - 236tr. ; 21cm

Phụ lục: tr. 229-236

ISBN 9786045767177

1. Kinh tế 2. Chính trị 3. Văn hoá 4. Xã hội 5.
Việt Nam 6. Bài báo

070.4493009597 - dc23

CTF0547p-CIP

HỮU THỌ

Ô, dù
LONG

(Xuất bản lần thứ ba)

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT
Hà Nội - 2021

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Nhà báo Hữu Thọ là người cảm nhận được những lời người xưa đã nói: kẻ sĩ phải biết lập ngôn, lập chí mà lập nghiệp. Ông đi tìm tiếng nói riêng của mình trong giàn đồng ca đa thanh của làng báo chí đương đại và ngày càng bộc lộ rõ rệt những điệu khúc đặc biệt của riêng ông. Tỉnh táo mà đắm say. Khôn ngoan mà vẫn nhân hậu. Biết nhiều mà không chán nản. Hiểu thấu mà không kiêu bạc... Những phẩm chất này đã hòa quyện trong ông thành một "bản năng gốc" tự nhiên mà dung dị.

Chính vì thế, khi ở tuổi "cổ lai hy" ông vẫn là người mẫn tiệp, vẫn đắm mình trong những trang viết, những đúc kết về nghề và không ngừng cho ra đời những ấn phẩm mang dấu ấn đặc sắc. Cuốn sách **Ô, dù, "lọng"** xuất bản lần đầu năm 2006, xuất bản lần thứ hai năm 2012 và được đông đảo bạn đọc đón nhận.

Với lối viết châm biếm nhẹ nhàng mà sâu cay, nhà báo Hữu Thọ tập trung phê phán, lên án những hiện tượng tiêu cực như "ô, dù", tham ô,

tham nhũng, chạy chức, chạy quyền đã, đang nảy sinh trong các lĩnh vực của đời sống xã hội và bàn cách khắc phục. Đến nay, những hiện tượng, những hành vi, những vụ việc tiêu cực được tác giả đề cập vẫn vẹn nguyên tính thời sự, thu hút sự quan tâm tìm đọc của độc giả. Chính vì vậy, Ô, dù, "lọng" được Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật đưa vào seri các cuốn sách của nhà báo Hữu Thọ về chủ đề chống tham nhũng, tiêu cực xã hội tái bản trong dịp này.

Xin trân trọng giới thiệu cuốn sách với bạn đọc.

Tháng 3 năm 2021

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA SỰ THẬT

SỰ LÃNG PHÍ LỚN NHẤT?

Lãng phí trong xây dựng cơ bản là rất lớn, có ở các khâu từ lập dự án, thiết kế, đấu thầu, thi công... Nhưng nhiều người cho là chủ trương đầu tư không đúng, không sát sinh ra lãng phí lớn nhất. Khó có thể đánh giá sự lãng phí trong từng khâu để xếp hạng, nhưng quả là việc quyết định sai dẫn tới lãng phí không nhỏ. Qua các phương tiện thông tin đại chúng, người dân có thể thấy rõ:

- Cảng đã xây dựng xong không có tàu, thuyền vào ra, neo đậu!

- Nhà máy đường xây dựng xong không đủ nguyên liệu, phải chuyển địa điểm sang tỉnh khác!

- Nhà máy chế biến nông sản đã nhập về, lắp đặt xong, chạy thử vài ngày rồi đắp chặn để đó vì không đủ nguyên liệu!

- Chợ xây dựng xong vắng hoàng hôn, to đẹp hơn nhưng không có người đến mua bán!...

Và còn nhiều chuyện nữa. Mà những cái chợ, mấy nhà máy, cảng sông, cảng biển...

đâu có ít tiền. Có những đề án phải "khảo sát" nhiều ngày, "duyet lên duyet xuống" qua bao nhiêu cuộc họp tốn kém khá nhiều thời gian và phong bì... Nhưng xem ra mấy anh thiết kế, thi công làm ăn tắc trách, tiêu cực thường có địa chỉ được nêu, còn mấy ông lập dự án, trình bày, phản biện, xét duyệt thì thường không ai xét tới; trong khi đó xét về trách nhiệm thì họ lại là những người có trách nhiệm đầu tiên và quan trọng.

Có người nói: Chuyện quyết định sai gây lãng phí là rõ rồi; nhưng còn có tiêu cực, lót tay nữa, vì không phải những người dự các cuộc họp đó đều ít hiểu biết cả đâu!

Ngày 08/02/2004

MƯỢN MIỆNG

Ở cơ quan, anh ta là người ít nói, ít la cà quán bia, quán chè, cho nên không thể quy cho anh là người "lắm chuyện". Nhưng anh em trong cơ quan đều cho là mọi dư luận không hay gây mất đoàn kết nội bộ đều ở anh mà ra cả. Có người hỏi, anh tỏ vẻ sững sốt: "Oan cho mình quá". Mà oan này là "oan Thị Kính", vì mọi tiếng ác đều đổ lên đầu anh.

Mà quả thật anh ít la cà theo kiểu những người "buôn dưa lê" để chỉ những người hay ngồi lê, mách lẻo. Có điều anh là người cao tay. Anh biết trong cơ quan ai là người hay "lắm chuyện", chuyện gì đến tai anh ta, chị ta, thì chỉ nửa giờ sau cả cơ quan đều biết, lại còn thêm dệt thêm để kích động. Chỉ "rỉ tai" với người ấy, mà lại "rỉ tai" theo câu chuyện tình cờ, nói theo kiểu "nghe vắn" những chuyện động trời. Thế thì đúng là anh không nói với nhiều người, không thuộc dạng "loan tin" mà tin của anh loan đi rất xa, rất rộng, rất

nhANH. Nếu có ai truy nguồn gốc thì anh cũng có thể vô can, vì đều là chuyện tình cờ, hỏi xem "có hay không có", thế thôi.

Anh em cho rằng anh thuộc loại hiền lành bề ngoài nhưng lại nham hiểm trong lòng. Anh là người mượn miệng người ta mà nói, cho nên anh ít nói vì có một số người đã "quậy" họ anh.

Ngày 15/02/2004

TƯỞNG RẰNG AN TOÀN!

Mấy lâu nay, có cụm từ "hạ cánh an toàn". Ở đây, cụm từ đó được đặt trong "ngoặc kép", để chỉ những ông thủ trưởng tham lam nhưng giấu giếm được, lại còn lên mặt dạy đời, rồi tìm cách chuyển công tác đi nơi khác, địa phương khác, hoặc về hưu, coi như "phẩy tay, lau mép". Cán bộ, đảng viên và người dân biết cả nhưng khó làm gì được. Không làm gì được nhưng vẫn ấm ức. Đến khi có quyết định của Đảng và Nhà nước sẽ xử lý cả những người sai phạm, dù họ đã chuyển công tác, hoặc đã về hưu. Mọi người thấy hả hê, nhưng vẫn chỉ thấy trên giấy, còn thực hư thế nào thì còn chờ xem, vì làm không dễ.

Thế rồi làm thật.

Vụ án ở Cà Mau, ở Yên Bái, ở Lai Châu và vụ Lã Thị Kim Oanh, đều có quan chức đã về hưu mà phạm tội thì cũng xin mời ra tòa để xét xử, hoặc chịu án kỷ luật.

Vụ án ở tỉnh Vũng Tàu - Côn Đảo, có quan chức đã chuyển công tác sang ngành khác, giữ

trách nhiệm cao hơn, nhưng khi xét xử thấy phạm lỗi thời kỳ công tác ở cơ quan trước đây, ở cấp thấp hơn, thì bây giờ dù chức trọng quyền cao hơn, cũng bị xét xử kỷ luật.

Đó là chỉ kê những cán bộ, công chức cao cấp trong bộ máy nhà nước và đảng.

Còn có thể kể ra những vụ khác nữa. Mà cứ làm nghiêm như thế thì các quan tham không thể tìm cách "hạ cánh an toàn" trong ngoặc kép được, do đó phải giữ gìn khi còn đương chức cho mọi người có phận nhờ.

Ngày 22/02/2004

SAU LƯNG

Cuộc đời không chỉ có thuận lợi mà còn phải đối mặt với khó khăn; con người không chỉ tiếp xúc với bạn bè và người yêu quý mình mà còn phải đối mặt với những người không thích, thậm chí hiểu lầm, thù ghét mình. Đó là điều tự nhiên trong cuộc đời.

Dù tình huống nào thì cũng sẵn sàng đối mặt và không phải chuyện phải đối mặt nào cũng có thể vượt qua. Nhưng dù sao cũng ở tư thế đằng hoàng và kính trọng người không thích mình, dám nói thẳng ý kiến của họ về mình, cho dù ý kiến đó là không đúng, cho dù người đó ở bất cứ cương vị nào.

Nhưng chuyện nào mà nói sau lưng cũng là lén lút, nguy hiểm. Ngôn ngữ nước ngoài có câu đại ý: "Con dao đâm ở phía sau lưng", chỉ rõ những người phản phúc, không đằng hoàng theo kiểu "cẩn trọng" mà ông cha ta thường tỏ thái độ khinh bỉ. Nhưng "cẩn trọng" mà cẩn được, vì ông cha ta thường nói "đánh thẳng để đỡ, đánh vòng khó tránh". Có khi thua cuộc

mà không phục, mà khinh thường. Cũng có thể vì quá ngây thơ, tưởng ai cũng đang hoàng như mình, cho nên trở tay không kịp.

Thế rồi trong thời buổi này, các tật "nói xấu sau lưng", "nói ngoài hành lang" đang phát triển. Trước mặt không nói, trong hội nghị không nói, thậm chí còn giả dối nói lời khen ngợi, nịnh nọt, còn sau lưng thì nói xấu, ngoài hành lang thì nói trái lại. Chưa nói đến ý thức tổ chức kỷ luật, chỉ nói về nhân cách, cũng đã là những hành vi lén lút, không hay, gây mất đoàn kết nội bộ. Cũng có người bào chữa cho những hành vi đó, cho là vì thiếu dân chủ nên mới có hiện tượng nói lén, nói vụng. Cũng có thể đúng, nhưng dù thế nào thì người nói sau lưng, người chỉ nói ngoài hành lang cũng không phải là người đang hoàng. Tiếng nói của con người thiếu nhân cách thì làm sao mà coi trọng được!

Ngày 29/02/2004

VĂN HOÁ QUẢNG CÁO

Anh bạn gặp lại tôi phàn nàn về chuyện quảng cáo trên các phương tiện thông tin đại chúng. Thật ra, trong thời buổi kinh tế thị trường phải chấp nhận quảng cáo. Quảng cáo là nguồn thu quan trọng của báo chí. Quảng cáo đúng tạo điều kiện để giới thiệu các doanh nghiệp, hàng hoá tới người tiêu dùng. Tình hình bây giờ khác trước, tôi nói để anh thông cảm. Nhưng anh vẫn không chịu. Anh nói:

- "Anh nào quảng cáo cũng nói hàng của mình tốt, thậm chí tốt nhất". Ai bảo đảm đó là đúng?

- Tất nhiên là doanh nghiệp quảng cáo phải chịu trách nhiệm rồi!

- Vậy các cơ quan truyền thông đại chúng đưa các thông tin đó tới nhân dân không có trách nhiệm gì sao?

- Cũng khó mà quy trách nhiệm cho nhà báo, nhưng không thể không có trách nhiệm gì!

"Ông trả lời như thế coi như chưa trả lời!" - Anh bực dọc nói với tôi - Rồi nói tiếp: "Tôi sẽ nói tới một việc khác, phức tạp hơn!" - Anh nói:

"Tôi có thằng cháu nội mới được sáu tuổi. Thế mà cứ đến mục quảng cáo trên tivi là nó trố mắt lên nhìn, không bỏ. Phải nhận rằng cái chương trình quảng cáo rất hấp dẫn. Những ăn mặc hở hang phô diễn trước mắt mọi người rất khó chịu, hát những bài hát quảng cáo sản phẩm và các thước phim có lúc rất lộ bịch. Nó hiện hình, hát suốt ngày, cho nên các cháu của tôi thuộc các bài hát quảng cáo của các hãng kinh doanh hơn cả những bài hát được cô giáo dạy ở trường. Thế mới chết chứ!".

- Thế thì sao, anh? - Tôi hỏi lại.

- Còn sao nữa. Người ta đã nói tới văn hoá quảng cáo là thứ văn hoá rẻ tiền, "văn hoá dưới văn hoá". Cứ thế này thì cái thứ "văn hoá dưới văn hoá" đó thâm nhập vào lớp trẻ, thì sẽ rất nguy!

- Nhưng nó có công chúng, nhiều người khen, nhiều người xem, sao lại gọi là có hại?

- Ông lại nói tới "nhiều người" xem. Thử thả giàn cho ma tuý xem có "nhiều người" dùng không?

- Đúng như anh nói - Tôi cũng thấy thế và hưởng ứng ý kiến của anh.

- Vậy cơ quan báo chí, các đài có trách nhiệm gì không?

- Đúng là không thể trốn trách nhiệm được. Cho nên đã có những pháp lệnh về quảng cáo. Phải cắt bỏ những thước phim, hình ảnh quảng cáo không phù hợp truyền thống dân tộc. Cũng có những tiêu chí về chân, thiện, mỹ trong các tác phẩm. Điều quan trọng là phải thực hiện cho nghiêm, không vì tiền mà bỏ văn hoá!

Ngày 07/3/2004

CHẤT XANH VÀ CHẤT XÁM

Ngôn ngữ đời sống ngày càng phong phú, có những từ mới xuất hiện trong bối cảnh mới. Đối với bà con người Việt định cư ở nước ngoài, có người nói: "Mới thu được chất xanh mà chưa thu được chất xám!". Nghĩ một lúc thì thấy "chất xanh" ở đây chắc là chỉ những đồng đôla Mỹ xanh, "chất xám" ở đây chắc là chỉ trí tuệ.

Nếu đúng như vậy thì "chất xanh" tuy đã khá hơn, kể cả những dự án đầu tư của bà con cũng như ngoại hối gửi tiền về cho người thân, tuy có khá lên, năm ngoài cũng có hơn hai tỷ đôla Mỹ. Khá nhưng chưa phải là nhiều.

Còn "chất xám" cũng không thể nói "chưa thu được gì", vì đã có những giáo sư người Việt định cư ở nước ngoài về giảng dạy tại các trường đại học và các viện nghiên cứu ở trong nước theo chế độ thỉnh giảng hoặc báo cáo viên... Nói là "chưa thu được gì" thì hơi ngoa, nhưng cũng phải nhận là còn ít, chưa thấm vào đâu so với tiềm năng người Việt ta. Theo

những con số mới nhất thì đã có hơn 400 nghìn giáo sư, tiến sĩ, kỹ sư người Việt định cư ở nước ngoài thường được học hoặc làm việc ở các trường đại học hoặc các viện nghiên cứu nổi tiếng. Đó là một tiềm năng lớn, cùng với tiềm năng trí tuệ trong nước, hình thành một lực lượng trí tuệ phục vụ sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước.

Không thể nói "chất xanh", "chất xám" của người Việt ở nước ngoài chất nào quan trọng hơn. Đảng và Nhà nước ta coi đó đều là nguồn nội lực. Sinh sống ở nước ngoài nhưng là nội lực vì bà con cũng là đồng bào ruột thịt. Xóa bỏ mặc cảm, thực hiện đúng đắn chính sách đại đoàn kết, khuyến khích mọi tài năng để thu hút mọi nguồn lực to lớn này cho sự phát triển của đất nước.

Ngày 14/3/2004

MỘT CHÉN RƯỢU GIÁ 25 TRIỆU ĐỒNG!

Anh ta phải đối chất với kẻ tham
Anhững, vì trong tờ khai của nó có tên
anh. Nó khai nhiều khoản nhưng có khoản
đọc tên anh ngớ người ra, không còn hiểu gì
cả. Đó là vào ngày ấy, tháng ấy, năm ấy, nó
đãi anh bữa cơm hết 25 triệu đồng. Anh cố lục
trí nhớ thì đúng vào khoảng thời gian đó, anh
có được mời dự một bữa cơm, cả chủ, khách tới
hai chục người, sao lại tính cả cho anh! Đúng
là anh ta không tính tiền chi cả bữa ăn,
nhưng anh ta tính bữa rượu mật gấu.

Đúng là hồi đó có uống rượu mật gấu.
Anh không phải là người quen uống rượu
nhưng nghe nói rượu mật gấu bổ cho nên
cũng uống một chút. Một chén rượu mật gấu
sao lại tính 25 triệu đồng! Mà dù có 20 chén
rượu của cả bàn ăn thì sao lại tính 25 triệu
đồng cho anh!

Cái tên hèn nhát đó nói: "Đây là cháu tính
tiền mua một con gấu, lấy mật đãi các bác.

Thấy bác là người "to" nhất trong hội ăn cho nên cháu ghi cho bác!".

- Chết thật, chẳng cái đại nào như cái đại này!

Nghe thế, mấy người ngồi chung quanh muốn cười mà không dám cười, vì không khí nghiêm túc của một buổi đối chất. Nhưng những người quanh đây là những người thường được mời đi uống rượu, chiêu đãi, cũng thấy giật mình.

Ngày 21/3/2004

CÔNG KHAI CHI TIÊU THÌ SẼ TIẾT KIỆM

Ở một diễn đàn quan trọng, một đồng chí cán bộ đề nghị: "Cần công khai chi tiêu ngân sách để cán bộ, công chức giám sát. Công khai để mọi người giám sát xem cái này có cần mua sắm hay không, giá cả như thế đã hợp lý chưa..., đỡ chuyện u u minh minh, bàn ra tán vào lôi thôi".

Đồng chí đó nói tiếp: "Chỉ việc công khai chi phí cước điện thoại trong một tháng, bộ đồng chí đã tiết kiệm được 20 triệu đồng so với khi chưa công khai, mà không phải nhắc nhở bộ phận nào. Đây là nói điện thoại đặt bàn của các bộ phận, còn điện thoại di động thì đã khoán chi... Thế là chỉ chuyện công khai chi tiêu, cũng đã giúp các tổ chức, cá nhân tự giác tiết kiệm chi phí, không có ai nhắc nhở thì cũng thấy bần khoản, thậm chí xấu hổ khi chi phí quá nhiều".

Nói xong anh kết luận:

- Chi tiêu ngân sách đang là một lỗ hổng lớn. Cho nên biện pháp quan trọng là công

khai chi phí, đặc biệt là mua sắm, xây dựng... để cán bộ, công chức giám sát việc thực hiện đúng chính sách tiết kiệm.

- Có điều gì mới đâu! Điều đó đã có trong quy chế dân chủ cơ sở của các cơ quan đấy thôi. Miễn là thực hiện cho đúng! - Một đồng chí nói lại.

Ngày 28/3/2004

TIỀN CỦA, CÔNG SỨC VÀ TẮM LÒNG

Kết quả một cuộc điều tra công bố mới đây nghe mà giật mình. Theo những số liệu đã công bố, thì mức đầu tư tiền của vào việc học tập của con nhà giàu ở nước ta gấp 53 lần mức đầu tư của con nhà nghèo. Đây là chỉ nói việc đầu tư cho việc học tập như sách vở, máy vi tính và khoản quan trọng nhất là học thêm, học chữ, học ngoại ngữ, học vẽ, học đàn, học bơi... liên quan đến các sự học, chứ không kể đến khoản chi tiêu cho các sinh hoạt khác. Đọc đến đây, anh bạn tôi thốt lên: "Như thế này thì làm sao con nhà nghèo theo kịp con nhà giàu!".

Nghe thế, một anh bạn khác cãi lại: "Nhưng thực tế lại không hẳn như vậy. Đúng là học sinh nông thôn khó có điều kiện học tập thuận lợi hơn học sinh thành phố, con em nhà nghèo không có điều kiện thuận lợi bằng con nhà giàu. Nhưng như thế chưa chắc con em nhà giàu đã học giỏi, nên người hơn con nhà nghèo!".

Nghe điều cãi lại thấy có vẻ nghịch lý, nhưng trong thực tế thì không ít trường hợp đúng như anh bạn đã cãi. Anh bạn đó nói thêm:

- Đầu tư ở đây mới chỉ tính tiền bạc. Nhưng còn sự quan tâm, chăm sóc của cha mẹ đối với sự học của con thì có khi người nghèo lại hơn mấy nhà giàu có. Mấy nhà khá giả quẳng một đồng tiền ra sắm máy, thuê thầy, rồi phỏ mặc con cho đời, lao vào làm giàu, thì cuối cùng con cái trốn tiết học, lưu ban đó thôi!

- Đúng là như thế!

- Còn điều quan trọng là ý chí của đứa trẻ. Nhiều đứa biết thân phận nghèo, thương cha, thương mẹ, thương thầy, quyết tâm lao vào học tập chẳng thành đạt là gì?

- Đúng như thế rồi. Nhưng đây là nói tới sự thiệt thòi của con em nhà nghèo!

- Thì cũng đúng thôi, nhưng không phải là tất cả!

Ngày 04/4/2004

NGƯỜI KẾ NHIỆM

Ông đã nhiều tuổi, không đủ tuổi làm hết một nhiệm kỳ nữa, cho nên cấp trên gợi ý để ông chọn người trẻ kế nhiệm. Cũng phải theo quy trình dân chủ, lấy phiếu thăm dò một, hai, ba vòng nhưng cũng trúng người mà anh tin nhiệm. Thế là ý tập thể và ý anh đều trùng khớp, không có gì gượng ép khi cử anh ấy nhận cấp phó cho ông.

Cấp trên trao cho ông phải bồi dưỡng để chuẩn bị thay thế khi ông nghỉ, cũng là điều hợp lẽ, nhưng mọi người thấy rất lạ là gần đây ông không nhiệt tình bồi dưỡng người kế nhiệm như buổi đầu. Ba, bốn năm tưởng là dài, hoá ra lại rất gần, lại sắp tới ngày nghỉ của ông rồi!

Người ta thấy ông ấy giao cho người "kế nhiệm" toàn việc khó. Cũng là hợp lẽ, vì chỉ có lao vào giải quyết việc khó mới mau trưởng thành. Nhưng giao việc xong, ông lại không giao phương tiện điều hành, vốn cấp chậm, dự án duyệt lằng nhằng hết ngày này sang ngày khác, có cán bộ giỏi nào thì điều sang làm việc

khác... Chặt hết chân tay như thế, thì hoàn thành tốt công việc thế nào được. Thế là người kế nhiệm bị nhận xét, đánh giá là "không hoàn thành nhiệm vụ".

Lần thứ nhất tưởng việc điều hành không khớp. Lần thứ hai lại lặp lại y như cũ... Rồi cứ thế, anh bạn trẻ luôn luôn bị công tác trong hoàn cảnh không thuận lợi, lòng âm ức, chán nản.

Anh em trong đơn vị hiểu ý tứ của ông. Ông cốt làm thế để cấp trên và tập thể nhận xét là "cậu này chưa thay thế được ông", thế là ông có thể kéo dài thêm một nhiệm kỳ, hoặc ít nhất một, hai năm để tiếp tục "kèm cặp" người kế nhiệm.

Lại có anh em hiểu thêm ý tứ của ông. Người kế nhiệm vốn là người do ông đào tạo, nhưng tính tình vốn thẳng thắn, lại còn trẻ nên hăng hái. Ở cấp phó nhưng trong một vài lần, anh đã "dại dột" có những nhận xét không thuận lợi về mấy dự án trước đây. Do đó, ông ta sợ để cậu này lên, lại moi móc chuyện cũ của ông, cho nên ông muốn tìm cách thay đổi quy hoạch!

Chả biết đúng sai thế nào, chỉ biết là khổ cho anh bạn trẻ hăng hái được chuẩn bị kế nhiệm.

Ngày 11/4/2004

MỘT CÂU HỎI KHÓ TRẢ LỜI

Thành tựu của ngành khảo cổ học trong những năm qua làm cho chúng ta thêm tự hào về đất nước, về nền văn hoá của dân tộc.

Người ta trầm trồ ca ngợi những dấu vết kiến trúc thời kỳ Lý - Trần là những thời kỳ rực rỡ trong lịch sử. Người ta nói rông thời Lý - Trần vùng vẫy và gần với dân, khác rông thời Nguyễn. Người ta nói đến các nét hoa văn trong các cung điện, đền chùa thời Lý - Trần, khác hẳn thời khác, khác với nước ngoài, cho dù ở sát một nền văn hoá kiến trúc lớn. Có học của bạn, nhưng vẫn rõ là của ta, v.v.. Tôi và anh bạn cùng nghe giới thiệu, xem các hiện vật về đều gật gù thấy phải, và càng thấy tự hào về lịch sử nước nhà.

Trên đường trở về, đi qua các phố phường mới xây dựng khang trang, anh bạn tôi nói: "Đúng là mỗi dân tộc có một nền văn hoá, có những nét đặc thù, lộ rõ trong kiến trúc. Tôi đi công tác nhiều nước đều thấy rõ, những nước

lớn đã đành, mà ngay những nước nhỏ cũng thế. Rồi mỗi thời lại có dáng vẻ kiến trúc riêng. Thế thì đặc điểm các công trình kiến trúc của nước ta là gì, của kiến trúc đô thị, của kiến trúc nông thôn nước ta là gì?... Rồi đặc điểm kiến trúc trong thời đại rất vẻ vang mà ta đang sống là gì? Nếu là nhà cao tầng thì còn thua xa các nước châu Âu. Hay đặc điểm là những nhà mái bằng bê tông?...". Nghe anh bạn hỏi thế, thật ra là thắc mắc như thế, tôi cũng thấy giật mình, nhưng không biết trả lời thế nào, chỉ nói "Thì hãy tìm hỏi các ông lãnh đạo ngành xây dựng của các thời kỳ xem sao?".

Ngày 25/4/2004

BỒI DƯỠNG!

Một số từ tiếng Việt có nhiều cách hiểu rất linh hoạt, thậm chí đến khó hiểu. Chẳng hạn như từ "bồi dưỡng".

Bồi dưỡng là từ Hán - Việt, được hiểu là làm "tăng thêm". Làm tăng thêm tri thức, làm tăng thêm đạo đức, làm tăng thêm sức khỏe. Nhưng ai cũng hiểu là sự tăng thêm đó, cho dù quan trọng đến đâu thì cũng chỉ là một phần "thêm vào". Có thể có bữa ăn tươi thêm một ít thức ăn trong khẩu phần ăn hàng ngày. Có thể có một ít phụ cấp tiền bạc thêm vào tiền lương để bồi dưỡng những người phải làm đêm, phải công tác ở những vùng núi cao, hải đảo, làm các việc phải tiếp xúc với độc hại...

Ai cũng hiểu như thế. Cho nên, khi một số cán bộ hải quan, thuế vụ nhận hàng chục triệu đồng một lần (tức là gấp khoảng 10 tháng lương) để gọi là "bồi dưỡng" công phải kiểm tra hàng hoá, ghi chép sổ sách, áp thuế "vắt vả", thì không ai chấp nhận tiền đó là tiền "bồi dưỡng"! Khi đứng trước toà, anh ta

cho đó là tiền "bồi dưỡng" thì chính anh ta cũng không tin vào lời nói của mình. Nghe thế, có người nói đùa: "Anh ta nói có lý đó. Vì bỏ qua tội gian lận là việc làm tuy nhẹ nhàng nhưng quan trọng đấy. Vì nếu bị phát hiện thì có thể bị kỷ luật, bị tù đầy. Cho nên đó cũng là cái "công" đáng phải trả giá cao!".

Ngày 02/5/2004

ANH BẠN ĐỒNG HƯƠNG "TÌNH NGHĨA"

Năm nào chúng tôi cũng được mời họp đồng hương vào ngày đầu năm mới. Các đồng chí lãnh đạo địa phương về tận Hà Nội họp với chúng tôi. Rất mừng được dịp gặp anh em từng một thời chiến đấu bên nhau và được gặp các con em cùng địa phương. Hàng ngày mỗi người ở một nơi, đến ngày đầu năm lại có dịp gặp mặt đông đủ thật quý báu.

Năm nay, tôi gặp lại anh bạn cùng chiến đấu một thuở. Nếu nói về hoạt động cách mạng thì anh hoạt động trước tôi. Còn chiến đấu dũng cảm thì chẳng những tôi mà nhiều anh em trong đơn vị đều biết và kính nể. Nhưng các đồng chí lãnh đạo mới của địa phương không biết anh, vì anh cứ thui thủi ngồi một góc ở cuối hội trường. Cũng không thể trách các đồng chí lãnh đạo địa phương, vì lúc anh chiến đấu thì có đồng chí chưa ra đời, hoặc mới học cấp một. Tôi muốn lôi anh tới giới thiệu với các đồng chí lãnh đạo địa phương, nhưng anh nhất định không đi và nói:

"Lần trước cũng đã có người tốt bụng như cậu giới thiệu, nhưng các đồng chí ấy không nhớ đâu. Đừng làm phiền các đồng chí ấy! Nhìn thấy các đồng chí, được nghe tình hình địa phương là quý rồi!". Tôi bực mình hỏi anh:

- Tại sao như thế? Mình đến chào, thăm hỏi, chứ có nhờ vả gì các đồng chí đó đâu?

- Nhưng rồi các đồng chí đó nhớ làm sao được. Họ cần những người có địa vị, có "tiếng nói" mà tớ thì không có! Họ cần những doanh nghiệp đồng hương mang tiền của về đầu tư thì tớ cũng không có! Chỉ có "tình nghĩa" suông thì làm sao mà nhớ cho xuể!

- Cậu nghĩ lẫn thẩn. Tình nghĩa mới là cái lâu bền chứ...

Nói thế, rồi tôi quan sát thấy các đồng chí lãnh đạo địa phương chỉ quanh quẩn xúm vào nói chuyện với các vị chức sắc và các doanh nghiệp. Trộm nghĩ: "Khéo mà anh bạn tôi nghĩ đúng!".

Ngày 09/5/2004

HỌC BƠI

Chúng tôi dẫn mấy cháu đến lớp tập bơi. Vì cũng phải chuẩn bị cho con trẻ đủ thứ để khi chẳng may sẩy chân rơi xuống nước cũng đỡ lo ngại. Quan sát thấy lớp học có giảng lý thuyết một chút; chỉ một chút thôi. Rồi tập một số động tác trên cạn. Nhưng quan trọng nhất và trong thời gian dài nhất là tập ở dưới nước. Lội xuống nước, thả người ra, chân đạp, tay sải mới biết em nào cần uốn nắn chỗ nào. Xem ra cháu nào bạo dạn thì nổi lên mặt nước rất nhanh và thực hiện đúng động tác thì biết bơi rất nhanh. Rồi qua ganh đua mà vươn lên tốc độ. Còn em nào nhút nhát, chưa xuống nước đã run, thì rất chậm biết bơi... Thì ra, cái câu người xưa dạy rất đúng: "Muốn tập bơi thì phải lội xuống nước mà bơi".

Bây giờ, cũng đang tập "cạnh tranh". Cũng phải nắm tình hình, học bài bản, nhưng chỉ có thể học cạnh tranh trong cạnh tranh, vì cạnh tranh rất khắc nghiệt, biến hoá khôn lường, cho nên không thể có sách nào dạy cho hết.

Cứ xem không ít doanh nghiệp đã sớm lao vào cạnh tranh, bây giờ đã biết được khá nhiều món võ cạnh tranh và đã có những mặt hàng, doanh nghiệp cạnh tranh thắng lợi, có thương hiệu được công nhận trên thị trường thế giới. Còn những đơn vị không dám lao vào cuộc cạnh tranh thì học sách mãi cũng không thuộc, đứng ngoài cạnh tranh, do đó không thể có cải tiến về mẫu mã, chất lượng, giá thành.

Ngày 16/5/2004

THẤT THOÁT

Công việc xây dựng cơ bản gây thất thoát đang là nỗi bức xúc của xã hội. Nhưng thất thoát bao nhiêu còn phải bàn cãi.

Có người nói 30%, dựa vào con số trong báo cáo của Ủy ban Kinh tế - Ngân sách của Quốc hội khoá IX.

Có người đưa ra con số thanh tra một số công trình xây dựng với mức thất thoát từ 6% đến 10 - 12%?

Tất nhiên con số nào thì số tiền thất thoát hàng năm cũng rất lớn. Nhưng tranh cãi vẫn cứ phải tranh cãi, để xem mức độ sai phạm. Nhưng tra *Từ điển tiếng Việt* thì lại không có từ "thất thoát", chỉ thấy "thất" là mất.

Một ông bạn làm ở ngành xây dựng lâu năm nói: "Con số nào cũng đúng cả". Các ông thanh tra, kiểm tra các công trình xây dựng thì "mất" đi chừng đó, có thể cũng đúng. Nhưng thất thoát trong xây dựng cơ bản còn ở khâu quan trọng là chủ trương đầu tư không đúng, không sát. Đầu tư rồi "đắp chiếu để đấy"

hoặc phải di chuyển. Đầu tư không sát cho nên dùng không hết công suất, ví như có cảng mà không có tàu cập bến, v.v.. Mà khâu này lại gây thất thoát lớn nhất. Cho nên đứng về xây dựng cơ sở vật chất cho đất nước thì phải tính sự thất thoát theo nghĩa rộng như vậy, "mất" không chỉ do tiêu cực, mà còn do lãng phí.

Ngày 30/5/2004

NGÔI SAO VÀ ĐỘI HÌNH

Trong mùa bóng 2003 - 2004, diễn biến trên đấu trường châu Âu đã gây bất ngờ lớn cho nhiều người hâm mộ. Các "anh tài" được đặt cược khá nhiều như Bayern (Đức), MU (Anh), R.Madrid (Tây Ban Nha), AC Milan (Italia) đều bị đổi ngôi, nhiều đội trở thành những người "trắng tay". Những bất ngờ luôn luôn tạo ra sự hấp dẫn của môn thể thao vua, và là đề tài cho các nhà bình luận.

Sau khi R.Madrid chắc chắn bị mất ngôi đầu bảng ở giải vô địch Tây Ban Nha, Maradona - một ngôi sao lớn của bóng đá thế giới - có lời bình luận: "Không phải một đội bóng có nhiều "ngôi sao" sẽ trở thành một đội bóng vô địch, vì như thế thì quá đơn giản vì ai có nhiều tiền thì sẽ thắng!". Lời bình luận này cũng đúng cả với trường hợp Chelsea mà ông bầu tỷ phú Nga đã bỏ ra cả 100 triệu đôla để mua các cầu thủ giỏi cho đội này mong giành lấy một danh vị cũng không được.

Sau khi thua Mallorca, một đội bóng tầm tầm, Ronaldo, một ngôi sao lớn, là cầu thủ tiền đạo của R.Madrid đã xin lỗi cổ động viên và nói: Sở dĩ R.Madrid thua Mallorca vì đối thủ rất quyết tâm và họ là một đội bóng có kỷ luật.

Một đội bóng giỏi phải có những ngôi sao. Nhưng trước hết phải là một đội hình, một tập thể với quyết tâm cao, sự cố kết chặt chẽ, có kỷ luật và một đấu pháp hợp lý. Điều đó, đâu chỉ là một bài học của một mùa bóng và của riêng môn bóng đá.

Ngày 06/6/2004

"THỦ TRƯỞNG CON!"

"Thủ trưởng cậu", "Thủ trưởng cô"... thì đã nghe nói, để chỉ những quyền lực không chỉ ở "sếp ông" mà còn ở "sếp bà", "sếp con"... và còn là những địa chỉ để "chạy" các kiểu. Ngay từ những ngày đầu khi Cách mạng Tháng Tám thành công, Bác Hồ đã cảnh báo "các cô", "các cậu" của những cán bộ khi đã có chính quyền, trở thành quan chức.

Lần này lại nghe chuyện "Thủ trưởng con", cũng tưởng là chuyện cũ "biết rồi khổ lắm nói mãi" cho nên ít quan tâm. Nhưng lại thấy đề cập rất sôi nổi, bức xúc cho nên lại phải chăm chú nghe. Thì ra, "Thủ trưởng con" mà các vị ấy nói lại có ý nghĩa khác.

Họ là một số chuyên viên của các cơ quan, nhất là cơ quan có quyền thế liên quan đến tiền và chức. Chuyên viên thì không phải là thủ trưởng, vì thủ trưởng là người đứng đầu một đơn vị, còn anh ta thì không đứng đầu một đơn vị nào. Nhưng quyền thì không nhỏ.

Đó là quyền được sắp xếp lịch gặp, sắp xếp các công việc giải quyết trước hoặc sau. Đúng là không liên quan gì đến nội dung xét duyệt, nhưng thời gian là vàng bạc, cho nên được gặp sớm, được xét sớm cũng là một yêu cầu rất quan trọng mà người "xin" phải nhờ vả. Thế là cái quyền đó không là gì mà rất quan trọng.

Trong những đơn thư trình với sếp, ở trên có ghim một mảnh giấy con con, không có dấu má, thậm chí có tờ không có chữ ký, chỉ với nét chữ quen thuộc. Đó là những ý kiến tham mưu ban đầu của một số chuyên viên có thẩm quyền đối với vụ việc mà đơn thư trình bày. Mảnh giấy đó không có giá trị pháp lý, nhưng là những kiến nghị quan trọng để thủ trưởng "tham khảo" trước khi quyết định. Có những ý kiến quan trọng đến mức sau khi thủ trưởng quyết định, họ phải tìm cách lấy lại mảnh giấy con con đó để tiêu huỷ phi tang, không cho lưu trong hồ sơ... Thế thì quan trọng quá rồi còn gì, không là thủ trưởng mà lại có ý kiến quan trọng đối với quyết định của thủ trưởng.

Cho nên gọi họ là "Thủ trưởng con" cũng là có lý!

Ngày 20/6/2004

LẠI QUẢ!

Cái từ "lại quả" được hiểu là trong lễ cưới, khi nhà trai đưa đồ sính lễ tới nhà gái thì nhà gái lại dành một ít thứ để gửi lại nhà trai. Từ "lại quả" được hiểu là "biếu lại", bây giờ có nghĩa rộng hơn chứ không chỉ trong chuyện cưới xin.

Mấy người làm công tác xây dựng gặp mặt một số nhà báo, cứ ám ức mãi về tỷ lệ "thất thoát" trong xây dựng cơ bản mà báo chí nêu lên. Đúng thì có thể đúng, nhưng "không đúng", thậm chí oan sai, nếu cho rằng tất cả đều vào túi những người xây dựng.

Chuyện lãng phí trong xây dựng, mà lãng phí lớn là khi chủ trương đầu tư sai, như đã có lần chuyên mục "Bàn góp sự đời" trên báo *Nhân dân* bàn tới. Rồi còn bao nhiêu lý do khác nữa làm cho "thất thoát".

Các anh trình bày: "Các anh có biết rằng chúng tôi phải lại quả bao nhiêu không? Thường thường là từ 5 đến 10% giá trị công

trình, rải khắp cửa cho các vị bên A. Ai cũng phải làm thế, nhưng không ai dám nói ra, vì nói ra là mất việc, là công nhân không có việc làm, là dối!".

Cánh nhà báo nghe trình bày như vậy cũng biết vậy, vì chuyện đó đã rõ, chỉ có điều là biết thêm số liệu do các nhà xây dựng cung cấp. Nhưng rồi họ nói với nhau: "Cũng là một sự thanh minh hợp lý. Nghĩa là họ có ăn nhưng không ăn nhiều thế đâu, họ ăn ít hơn!".

Ngày 27/6/2004

QUÁN TRIỆT, TRIỂN KHAI

Khi có nghị quyết mới ra là phải triển khai. Khi có chính sách mới ra cũng phải triển khai. Nghị quyết, chính sách có nhiều, công việc "triển khai" cũng nhiều.

Thông thường việc "triển khai" bây giờ là tổ chức hội nghị. Tổ chức hội nghị để phổ biến là cần thiết. Có những cuộc họp bỏ ích. Nhưng không ít cuộc họp để phổ biến, người lãnh đạo nói thao thao cả buổi, không có thời gian để thảo luận, nhưng rồi đều được báo cáo lên cấp trên có bao nhiêu người dự, "tất cả đều thông suốt", "đã nâng cao nhận thức", v.v.. Nhưng triển khai theo nghĩa thông thường là tổ chức thực hiện, từ thông suốt tư tưởng tới phát huy thuận lợi, tháo gỡ vướng mắc, hành động hiệu quả, chứ đâu phải chỉ có hội nghị, và kết thúc ở hội nghị.

Mà cho dù để nâng cao nhận thức cũng có nhiều cách làm, chứ đâu cứ phải hội nghị. Một hội nghị có hàng trăm hoặc vài trăm người dự cả Bắc, Trung, Nam, tốn tiền tàu xe

và giờ giấc nhưng chỉ đủ thời giờ cho bốn, năm người nói "tán dương" "thấu triệt". Không phải những người dự hội nghị không có ý kiến, nhưng thời giờ đâu mà nói, cả trăm người muốn nói thì đâu đến lượt mình. Trước đây, có một đồng chí đã nói: "Chỉ khi làm thì mới có thành công, thất bại, chứ còn hội nghị nào mà chả "thành công" rục rĩ!".

Phải chăng cái nạn hội nghị nhiều, từ cái nạn quán triệt hiểu theo nghĩa nông cạn, hình thức, quan liêu của một số người, một số cơ quan?

Ngày 04/7/2004

ÔNG LỚN

Tôi bị tai nạn giao thông gãy chân. Chủ nhật 27/6, mấy ông bạn tối thăm, nhưng chẳng có ông nào hỏi thăm lấy một câu, mà toàn bàn chuyện euro 2004. Chẳng là đêm hôm kia, đội Pháp bị loại khỏi vòng tứ kết, nhà vô địch trở thành cựu vô địch... Chuyện động trời như thế thì bàn luận sôi nổi cũng phải, vì biết tôi cũng là dân nghiện bóng đá, ốm không thức khuya được, cho nên dậy sớm xem trận 6 giờ sáng. Một anh bạn nói: "Thế thì các ông lớn đều bị đá văng cả, từ Pháp, Italia, Đức, Tây Ban Nha đều là những chân ứng cử chúc vô địch!". Một anh bạn nói: "Các nhà bình luận đều trật khác, mà toàn là chân bình luận có hạng trên đài, trên báo, có cả những cựu cầu thủ lừng danh một thời cũng bình luận trật!". Một cụ nói thêm: "Thì các ông ấy cứ dựa vào các ông lớn một thời đã qua để bình luận!".

Cuộc tranh luận khá vui vẻ, bỗng đặt ra một vấn đề: "Thế nào là ông trời?". "Đã là ông

lớn là phải thắng lớn, thắng liên tiếp, cho dù có rủi ro bị thua cũng phải giữ được phong cách ông lớn. Đảng này đã rời rạc, mệt mỏi, không ra bài bản gì thì thua là phải". Họ là ông lớn của ngày hôm qua, còn bây giờ chờ xem, ai sẽ là ông lớn năm 2004. Chắc lại là những ông nhỏ trở thành ông lớn?

- Giá cuộc đời cũng sòng phẳng như bóng đá thì hay biết mấy! Làm gì có "ông lớn" mà thua hoài! Làm gì có "ông lớn" suốt đời! Nhưng không vì thất bại một giải mà vị trí "ông lớn" đã mất, vì quan trọng là đẳng cấp của họ xem ra vẫn rất lớn! Một ông bạn nói một câu có vẻ triết lý rồi chợt nhớ đang đi thăm người bệnh, cho nên nói vài lời hỏi thăm cho phải phép.

Ngày 11/7/2004

LỜI KHEN ẢO

Người xưa vẫn từng cảnh báo chúng ta là hãy cảnh giác với những lời khen, thậm chí các cụ còn nói: Những kẻ khen láo là kẻ thù của ta.

Tuy nhiên, lời khen nào cũng có bối cảnh của nó, cho dù đó là lời khen thật.

Những nhà kinh doanh nước ngoài thường cho là tiền công lao động ở nước ta vào loại rẻ, tất nhiên không phải là rẻ nhất khu vực và thế giới như có người ngộ nhận. Nhưng tiền công lao động rẻ cũng làm cho chi phí sản xuất giảm, là một điều kiện để thu hút vốn đầu tư nước ngoài. Tiền công rẻ nhưng năng suất thấp và kỷ luật lao động lại chưa cao, cho nên chi phí công lao động trên một đơn vị sản phẩm lại không thấp và kỷ luật lao động lỏng lẻo còn ảnh hưởng tới chất lượng sản phẩm và dẫn đến lắm sự phiền hà trong quản lý. Cho nên cũng không nên bị ru ngủ về lời khen mà quên đi sự cố gắng trong cạnh tranh ngày càng gay gắt.

Người nước ngoài khen dân ta, nhất là thanh niên thông minh, tiếp thu nhanh kiến thức mới. Đó là điều có thật, đã được nhiều trung tâm dạy nghề của một số nước chứng minh qua kiểm tra các thông số khoa học. Thông minh là phẩm chất rất quý của con người, là khả năng tiềm tàng to lớn để vươn lên. Nhưng thông minh không thể thay thế sự đào tạo, mà là đào tạo cập nhật các kiến thức mới, công nghệ mới. Thông minh mà không được đào tạo đến nơi đến chốn thì không thể làm chủ được khoa học kỹ thuật mới, do đó cũng không thể thâm nhập được thị trường lao động ngày càng đòi hỏi tay nghề và kiến thức cao.

Cho nên lời khen là có thật, nhưng đừng ảo tưởng về lời khen, và phải nhìn vào thực chất công việc làm, để khỏi bị ru ngủ bởi các lời khen thật mà hoá "ảo".

Ngày 18/7/2004

"PHẢI TỘI"?

Tôi là con một trong nhà cho nên thường được bố mẹ chiều chuộng. Cũng là sự chiều chuộng của một nhà nghèo, chứ không phải muốn gì được nấy. Tuy được chiều nhưng các cụ rất nghiêm khắc, có khi mắng, có lúc phạt quỳ, có lúc ăn đòn. Và cả những lần không mắng, không đánh, không phạt, nhưng khi các cụ bực mình vì "bảo không nghe" thì ôm mặt khóc rưng rức; những lúc đó thật sự tôi sợ hãi hơn cả bị mắng, bị phạt, bị đánh vì đã để cha mẹ buồn lòng. Nhưng có những lần, mẹ tôi tỏ vẻ không bằng lòng theo kiểu khác.

Một đôi lần vội vàng tôi để cơm rơi vãi, vét bát không sạch, cụ lặng lẽ nhặt từng hạt cơm rơi, vét lại những hạt cơm còn sót trong bát rồi nhỏ nhẹ nói: "Của ngọc thực phải biết quý. Nhiều người nghèo còn không có hạt cơm vào bụng. Để rơi là "phải tội"!".

Một lần với cái tính trẻ con hay đùa nghịch, tôi trêu một cụ già ăn mỳ. Mẹ tôi

vào nhà, nói nhỏ nhẹ: "Không được làm thế. Người ta nghèo mới phải đi ăn xin. Thân già vất vả thế, không biết con cái ra sao mà không giúp đỡ cha mẹ. Mình có thì cho, không có thì thôi, không được đùa giỡn, trêu trọc, "phải tội"!" v.v..

Những hành vi như thế, mẹ tôi cho là "phải tội", nhưng không mắng, không phạt. Thấy mẹ nói thế, tôi cũng tự cho là mình đã làm một việc không phải, cố tránh để lần sau không xảy ra như thế. Nhưng không hiểu "phải tội" là tội gì?

Lớn lên, tôi ngày càng hiểu "tội" được hiểu là những hành vi không đúng, khi là phạm pháp, khi là vi phạm các quy định của đạo đức xã hội, của luật lệ tôn giáo, của gia phong... Nặng có thể bị xử phạt, mà nhẹ có khi chỉ bị khiển trách, nhắc nhở. Chắc là những hành vi của tôi là vi phạm đạo đức, là những điều không nên làm, không được làm, tuy nhỏ nhưng cũng đều là điều "phạm tội", trước hết là "phạm tội" với lương tâm của con người, với nhân cách.

Ngày 25/7/2004

CÓ BAO NHIÊU DẠNG NÓI VÀ LÀM?

"Nói thì phải làm" là lời dạy của Bác Hồ với cán bộ, công chức, ngay từ trong các bài báo nổi tiếng in trong tập *Sửa đổi lối làm việc*, coi như sách gối đầu giường của mọi cán bộ, công chức. Nhưng cho đến nay, chuyện "nói đi đôi với làm" vẫn là chuyện thời sự nóng hổi được đồng chí Tổng Bí thư Nông Đức Mạnh nhắc đi nhắc lại, coi như một chuẩn mực của một cán bộ, công chức được nhân dân tin cậy.

Đã là cán bộ thì phải nghe dân nói, nói cho dân nghe. Có người nói: từ nay chỉ làm thôi, không nói nữa. Thế cũng không được, nói là để truyền đạt, là để thể hiện quyết tâm. Nhưng giữa nói và làm có rất nhiều dạng:

Người nói ít mà không làm cũng chết

Người nói ít nhưng làm cũng ít, cũng không thể là người tốt

Người nói nhiều nhưng làm ít thường coi là kẻ ba hoa

Người nói nhiều mà không làm là kẻ giả dối

Còn người nói một đằng làm một nẻo là kẻ cơ hội...

Điều quan trọng là phải làm, nhưng không thể không nói. "Lập chí, lập ngôn, lập nghiệp" vẫn là tiêu chuẩn của người nói đi đôi với làm!

Ngày 08/8/2004

ĐỘC QUYỀN VÀ CHỌN LỰA

Chúng ta đang chống độc quyền kinh doanh. Ngay cả những ngành sản xuất tế nhị, quan trọng mà Nhà nước phải nắm thì cũng để một vài cơ sở kinh doanh cạnh tranh với nhau. Để kinh doanh độc quyền thì người tiêu dùng không được phép chọn lựa, thế là mất dân chủ; sản xuất không còn cạnh tranh cho nên khó tiến bộ.

Phải chống độc quyền, mở ra cho một số cơ sở kinh doanh của các thành phần kinh tế về một loại sản phẩm. Nhưng mở ra bao nhiêu là vừa?

Khảo sát từ người tiêu dùng, một chuyên gia về thị trường thế giới đưa ra nhận xét:

Nếu có *một* sự lựa chọn duy nhất thì hết đường lựa chọn.

Nếu có *ba* sự lựa chọn thì dễ lựa chọn đúng.

Nhưng nếu có *ba mươi ba* (33) sự lựa chọn thì sẽ rối rắm và dễ bị chọn nhầm.

Đó cũng là ý kiến cần tham khảo.

Ngày 15/8/2004

CÂY CẢNH

Tôi là người thích chơi cây cảnh. Sống ở đô thị, ai cũng thêm khát thiên nhiên. Không có dịp đi núi thì làm một hòn non bộ cho có hình ảnh núi non, đền chùa, tiêu phu đốn củi. Không có dịp đi rừng, sống ở nông thôn thì trồng mấy cây cảnh, thu nhỏ lại trong khoảng không gian chật hẹp để đỡ nhớ cây, nhớ rừng, nhớ màu xanh. Tất cả dồn vào khoảng ba mét vuông khoảng trống, quá chật hẹp sau nhà nhưng vẫn thú vị. Nhưng chơi cây cảnh cũng lắm công phu, mà tôi thì không có thời giờ chăm sóc, cho nên chỉ chơi những cây cảnh dễ sống, dễ thích nghi với tự nhiên, do đó chưa có cây cảnh quý.

Bỗng một hôm anh bạn đến chơi, thấy tôi đang tưới cho mấy cây cảnh ở mảnh sân sau nhà, anh hỏi:

- Ông cũng chơi cây cảnh sao?
- Cũng là để thư giãn tâm hồn, để cho có màu xanh tự nhiên, cho dù ít ỏi.
- Nhưng ông có biết cây cảnh là gì không?

Câu hỏi đó tưởng dễ trả lời mà lại khó trả lời. "Chắc chỉ là cây để làm cảnh chứ không thu lợi; khác với các cây thu lợi trồng ở vườn. Cây lựu cảnh là để chơi hoa, chơi quả chứ không để ăn, không để lấy bóng mát. Cây khế cảnh, cây sung cảnh cũng thế" - Tôi trả lời như thế. Anh bạn lại nói:

- Ông trả lời không có gì sai. Nhưng ở đời này, người ta định nghĩa: "Cây cảnh là cây sống không ra sống mà chết không ra chết. Đẹp thì có đẹp nhưng chẳng ích lợi gì".

Đúng thế thật. Đúng là cây sống mà sống không bình thường, sống trong chậu. Đất ít, chậu bé, tưởng rằng chết mà không chết, người ta cố công chăm sóc, vực dậy, vì chết thì còn làm cảnh sao được!

Đúng thì đúng thế thật, nhưng hình như ông ấy đang nói chuyện gì khác chứ có nói chuyện cây cảnh của tôi đâu!

Ngày 18/8/2004

MIỆNG NGƯỜI ĂN BÁNH VÀ NGHỀ LÀM BÁNH

Ngày chủ nhật tôi thường bắt xe ôm đi thăm bạn bè. Ông xe ôm quen thì hôm ấy về quê thăm nhà, cho nên phải vẫy xe mới. Ngồi lên xe vừa đi vừa nói chuyện cho vui, vì sáng sớm cho nên đường chưa đông người.

Anh lái xe ôm vốn là bộ đội xuất ngũ cho nên hiểu biết nhiều. Lại quê Thanh Trì có nghề làm bánh cuốn nổi tiếng Hà Thành. Bây giờ về làng, nhưng lại ra Hà Nội làm nghề xe ôm, vì dù sao cũng "dễ sống hơn ở quê". Biết là nhà anh cũng có nghề làm bánh, tôi hỏi chuyện:

- Lâu lắm không về Thanh Trì, cũng không được ăn bánh cuốn Thanh Trì tại quê như đầu năm 1960. Cứ nhớ mãi cái bánh mỏng tang, đủ dẻo, đủ cứng, thật tuyệt.

- Bây giờ khác rồi. Xưa kia nghèo khó, các bác ăn bánh chay cũng thấy ngon. Bây giờ với các bác thì của ngon vật lạ thiếu gì; các bác có

nhớ thì nhớ như kỷ niệm, chứ ăn lại một lần rồi sẽ thấy chán.

Tôi giật mình, nghĩa là anh ấy xếp tôi vào loại người thường được đãi đằng "của ngon vật lạ", khác người gắn bó với đời sống vất vả của người dân. Nhưng tôi lại hỏi:

- Bánh ở quê bây giờ còn ngon không?

- Làm gì được như ngày xưa. Xưa kia làm ra tám bánh là phải có nhiều thứ kỹ thuật, chứ bây giờ chỉ cần pha chút hàn the cao đủ độ là trắng bánh, việc gì phải học kỹ thuật cổ truyền. Tám bánh bây giờ làm gì mỏng và dẻo như ngày xưa. Cho nên cũng chỉ còn cái tên thôi.

Không biết anh lái xe ôm muốn nói để chúng tôi phải bỏ nghề bánh cổ truyền hay thực là như thế. Vì tôi giật mình thấy thỉnh thoảng hàng quà rao bánh cuốn Thanh Trì, gọi mua, nhưng đúng là ăn không được như xưa. Vậy thì cái miệng tôi đã thay đổi hay là cái nghề làm bánh đã sa sút?

Ngày 22/8/2004

ĐƯỢC ĐẤT LO MẤT NHÀ

Anh bạn tôi vào tuổi gần đất xa trời. Đến chơi thấy anh loay hoay chuyện viết di chúc. Di chúc thường là bí mật, nhưng anh ấy lại mang chuyện đó ra bàn công khai. Anh ấy còn nói: "Thời buổi dân chủ này thì di chúc cũng phải công khai, cũng phải bàn nội dung với vợ, với con". Tôi hỏi: "Sao rắc rối thế?". Anh nói: "Luật pháp tôn trọng ý chí người đã khuất. Chúng nó không làm gì được nhưng hục hặc với nhau, thắc mắc với bố mẹ thì chết cũng không nhắm mắt được".

Đồ đạc trong nhà thì chẳng nói làm gì. Nhưng quan trọng là khi còn đương chức, anh mua được mấy miếng đất. Toàn là đất làng, đất ao san lấp, nhưng bây giờ có đường đi qua lại có giá, mà giá rất đắt. Thế là loay hoay chia cho đứa nào mảnh nào. Cứ chia đều theo những người được hưởng thì cũng dễ, nhưng lại có đứa con khá giả, có đứa con nghèo lại đông con, lại còn "con trai con gái" theo tục lệ họ hàng xưa kia. Cho nên phương

án nào đưa ra cũng đều có đứa con thắc mắc, toàn là nói "ông không thương con", "ông phân biệt đối xử"... thành ra chưa thể viết xong, dù di chúc chỉ riêng chuyện tài sản thì viết chưa đến một trang.

Anh buồn lắm, và nói với tôi: "Bây giờ mình đã khá hơn cái hồi balô, chân đất. Có đất, có nhà. Nhưng không khéo được đất lại mất nhà". "Nhà" mà anh nói là sự hoà thuận trong gia đình, chứ không phải cái nhà mấy tầng lầu. Thì ra có của đâu đã có thể nhàn nhã!

Ngày 29/8/2004

"NÂNG CẤP"?

Mới sáng sớm, chuông điện thoại đã réo. Dù đau chân, tôi cũng phải nghiêng mình với máy để nghe, vì chắc có chuyện gì hệ trọng. Đầu dây là một ông bạn già, hỏi:

- Ông có xem "Chào buổi sáng" vừa rồi không?

- Có, phải xem chứ để nắm tình hình, vì chương trình này vừa ngắn gọn, vừa bao quát!

- Thế ông có thấy gì không?

- Có gì thì ông nói đi!

- Họ vừa loan tin ở tỉnh X., đang "nâng cấp" một nhà ngục K. được xếp hạng di tích lịch sử.

- Thế thì sao ông bạn?

- Với di tích lịch sử thì phải "bảo tồn" hoặc "tôn tạo", "trùng tu" chứ sao lại "nâng cấp"? Khéo lại xây dựng "khách sạn năm sao" đấy!

- Làm gì có chuyện đó! Ông cứ suy diễn...

Thật ra, tôi nói thế để ông bạn vui lòng, chứ trong bụng cũng thấy lo lo. Vì với nhà

ngục K. này, địa phương đã một lần "nâng cấp" rồi, cũng đã trở thành những khối bê tông; ngay mộ bia của 10 liệt sĩ rêu phong mấy chục năm, qua bao biến động, cũng đã được "thu gom" viết gọn trong một tấm bia hiện đại! Cũng đã mất đi nhiều vẻ của di tích mang dấu ấn lịch sử. Bây giờ lại "nâng cấp" nữa thì không biết còn làm gì? "Xây dựng khách sạn năm sao" là câu nói đùa của anh bạn, nhưng "nâng cấp" ra sao thì cũng thấy lo, vì "nâng cấp" lên hiện đại thì còn gì là lịch sử!

Ngày 12/9/2004

CHƠI SANG

Nước ta đang phát triển, và phát triển khá nhanh, nhưng vẫn còn là một nước nghèo, vào loại những nước nghèo nhất. Điều đó ai cũng rõ.

Gần đây đọc một nhận xét của ông Tổng giám đốc hãng Samsung... khu vực châu Á - Thái Bình Dương lại thấy giật mình, tuy rằng nhận xét của ông có tính thương mại, đánh giá thị trường. Ông nói rằng: Ở Việt Nam, người dân nhất là giới trẻ thích dùng điện thoại di động đắt tiền có nhiều tính năng, nhưng thường chỉ để nghe, gọi. Trong khi đó, ở nhiều nước châu Á khác, họ lại thích dùng điện thoại rẻ tiền!

Đọc một tài liệu của Nga thời Tổng thống Putin, được thấy: những người có điện thoại di động là một tiêu chí để xếp họ vào những người thuộc giới trung lưu, có đời sống khá giả. Vậy, phải chăng tầng lớp trung lưu ở

Việt Nam đã phát triển nhanh đến như vậy, chắc là chưa...!

Thế là, chỉ do cái bệnh phô trương. Đang lẽ nghèo phải biết tiết kiệm, nhưng nghèo lại thích chơi sang thì thật tai họa!

Ngày 19/9/2004

THẾ NÀO LÀ CHUYÊN NGHIỆP?

Gần đây người ta hay nói tới ca sĩ chuyên nghiệp, cầu thủ chuyên nghiệp, v.v.. Rồi phê phán anh này, chị kia, đơn vị này, đội kia chưa có tính chuyên nghiệp. Vậy thì chuyên nghiệp là gì và làm gì để đạt tới tính chuyên nghiệp?

Chắc rằng trong xã hội hiện nay không ai chỉ biết một nghề; có lúc người ta còn khuyến khích những người biết nhiều để dễ bề xoay xoả, kiếm công ăn việc làm. Nhưng, cho dù biết nhiều nghề thì cũng phải chuyên tâm để giỏi lấy một nghề, "nhất nghệ tinh, nhất thân vinh".

Thông thường người ta nói tới tính chuyên nghiệp thể hiện ở những người hết lòng vì công việc, và hết sức vì công việc đó. Đồng thời cũng phải đạt tới trình độ kỹ thuật nhất định, có một tổ chức kỷ lưỡng chặt chẽ, để có thể sống sung túc bằng cái nghiệp đó.

Không chuyên tâm vào nghề, hết lòng vì nghề thì không có tinh thần học tập để vươn

tối trình độ cao. Không có một kỷ cương chặt chẽ thì không thể là một tập thể vững mạnh, đạt hiệu quả cao. Có người giải thích về tính chuyên nghiệp như thế, không biết đã đúng hoặc đúng một phần hay chưa?

Ngày 03/10/2004

VÌ SAO HỌ ĐÁNH GIÁ CAO?

Thủ đô Hà Nội của chúng ta là một thành phố được các du khách đánh giá cao. Thậm chí có tờ báo còn so sánh với các ưu thế so với một số thủ đô khác ở Đông Nam Á thậm chí ở châu Á.

Tôi đã có dịp đi công tác qua nhiều thủ đô nhiều nước, cho nên thú thật trong lòng có phần hồ nghi với sự đánh giá đó. Vì xem ra, con người là một sinh vật có tâm hồn, cho nên khi đã yêu cái gì, yêu ai thì thường "nói quá" lên.

Có lần gặp một bạn đồng nghiệp nước ngoài đã sống mấy năm ở Hà Nội, tôi hỏi chị: "Sự đánh giá kia có khách quan không?". Chị nói: "Họ đánh giá đúng đấy, và cũng là đánh giá của tôi!". Tôi lại hỏi tiếp: "Vậy theo chị thì những điều gì làm cho chị thích sống ở Hà Nội?". Không chờ lâu, chị nói ngay: "Ở đây, con người rất thân thiện". Điều đó thì tôi hiểu, vì đó là đặc điểm của nhân dân Việt Nam, không chỉ của riêng Hà Nội. Chị nói: "Ở đây có không khí yên tĩnh". Tôi lại nghĩ: sự yên tĩnh đó chắc

là ở nơi chị ở, và chắc gì còn lâu dài, trong quá trình đô thị hoá rất nhanh và thiếu quy hoạch, chỗ nào cũng buôn bán ẩm ỉ. Chị nói: "Ở đây có nhiều cây xanh". Tôi lại nghĩ: đúng là nhiều cây xanh trong thành phố hơn một số thành phố khác nhưng còn kém cả Mátxcơva và Brucxen... mà tôi đã tới. Chị lại nói nữa: "Ở đây, có nhiều hồ, và có thể gặp ngay trong thành phố những công trình văn hoá có từ thế kỷ thứ XI cho tới nay. Đến chỗ nào cũng gặp lịch sử; điều đó rất ít thủ đô các nước khác có!". Điều này thì tôi cũng thấy như thế, nhưng lại giật mình thấy các hồ đang bị thu hẹp, bị ô nhiễm và nhiều di tích văn hoá không được bảo tồn, trùng tu, tôn tạo, bị lấn chiếm...

Ai cũng thấy thủ đô thay đổi từng ngày, nhiều cao ốc mọc lên. Khi không có thì thêm, bây giờ có nhiều lại thấy lo. Không cẩn thận thì chúng ta đang đánh mất những gì được bạn bè đánh giá cao trong quá trình đô thị hoá!

Ngày 10/10/2004

MỘT NHÀ MÁY VÀ MỘT NGÔI CHÙA

Chúng ta rất tự hào về Nhà máy giấy Bãi Bằng, đầu tiên là món quà của Thụy Điển tặng nhân dân ta trong lúc cuộc chiến tranh phá hoại đang rất ác liệt xảy ra trên miền Bắc. Ngày nay, Nhà máy đã mở rộng, nâng cao sản lượng gấp mấy lần và là ngọn cờ đầu của ngành công nghiệp giấy Việt Nam. Ở đó, không những chúng ta có một nhà máy với công nghệ hiện đại, mà còn làm quen với cách quản lý mới, hiệu quả. Chúng ta luôn nhớ ơn những người bạn Thụy Điển đã giúp chúng ta trong lúc khó khăn nhất.

Gần đây, bà Chủ tịch Quỹ văn hoá Việt Nam - Thụy Điển đến thăm nước ta. Những người tiếp xúc với bạn đã nhắc món quà quý báu đó và tỏ lòng cảm ơn. Bà nói: Đúng là nhà máy giấy đáng giá nhiều tỷ đồng; khi bắt đầu giúp các bạn, đó là nhà máy có công nghệ vào loại hiện đại của Thụy Điển vì chúng tôi giúp các bạn với cả tấm lòng yêu quý Việt Nam. Nhưng từ đó tới nay, chắc các bạn cùng với

đối tác Thụy Điển đã nâng cao công trình công nghệ lên rất nhiều, và sẽ còn thay đổi nữa. Phải vứt bỏ những công nghệ lạc hậu, cũ kỹ, vì công nghệ trên thế giới phát triển hàng ngày, phải thay đổi nhanh mới đủ sức cạnh tranh. Nhưng tôi vừa đi thăm một ngôi chùa ở Quảng Bá có cuộc đời nhiều thế kỷ, nó không bao giờ cũ, vì càng nhiều năm càng quý; để mất đi thì không bao giờ khôi phục lại được. Đó cũng là đặc điểm riêng của các sản phẩm văn hoá - lịch sử.

Nhiều tờ báo trích đăng tỏ vẻ tâm đắc với ý kiến của bà. Thật ra, ý kiến đó không xa lạ gì với quan điểm của Đảng và Nhà nước ta. Chỉ tiếc là những người thừa hành, ở cả Trung ương và địa phương, đã không hiểu hết ý nghĩa đó.

Ngày 17/10/2004

THẾ THÌ CHẴNG AI "BAY" CẢ!

Vào mùa nước, mọi người rất lo những vi phạm hành lang đê điều. Nhìn trên hình ảnh thấy không phải một nhà mà là một dãy phố mọc lên trên hành lang đê. Đáng trách chính quyền sở tại để chuyện đó xảy ra, có người do không muốn đụng chạm; nhưng nhiều người cho rằng: "Trong số những ngôi nhà vi phạm đó có nhà của con cháu các ông, cho nên há miệng mắc quai!". Cũng rất đáng trách một số người dân ngang nhiên vi phạm luật pháp, có thể gây tai họa lớn cho nhiều người. Có người nói: "Người dân không hiểu luật". Nhưng nhiều người cho là "họ biết luật nhưng làm bừa".

Cứ xem họ trả lời trên tivi thì biết.

Phóng viên hỏi:

- Ông có biết làm thế là vi phạm luật không?

- Một ông trả lời:

- Có biết.

Phóng viên lại hỏi:

- Vì sao biết luật mà ông vẫn vi phạm?

- Nhưng họ vi phạm có sao đâu? Nếu nhà họ "bay" thì tôi cũng chủ động "bay".

Nghe ông nói đồng dặc trên tivi mà buồn. Nếu ai cũng nghĩ như ông thì chẳng ai "bay" cả!

Thế thì đừng nể ai cả thì mới có thể lập lại trật tự. Việc gì cũng thế chứ đâu phải chỉ chuyện nhà trên đê.

Ngày 07/11/2004

HAI LOẠI NGƯỜI

Không biết ai đã nhắc tới một câu nói trở thành danh ngôn của một vị tướng tài trong lịch sử châu Âu: "Trong bất cứ cuộc cách mạng nào cũng có hai loại người: những người làm nên cuộc cách mạng và những người lợi dụng cuộc cách mạng đó!".

Ông là người góp phần làm nên lịch sử, mãi mê chinh chiến suốt đời cho sự nghiệp thành công. Còn loại người thứ hai thì ông biết rất rõ, có khi họ từng là chiến hữu của mình, nhưng rồi vì mãi mê công việc chung cho nên không quan tâm, chỉ tỏ thái độ khinh bỉ. Thế rồi khi họ biết ông nhận ra chúng, làm cản trở cho sự "lợi dụng cách mạng của họ để vinh thân phì gia" thì họ không ngại gì mà gạt bỏ cả ông, những người đã góp phần làm nên cuộc cách mạng để cho họ "lợi dụng" cho riêng họ và họ hàng của họ.

Đó là bi kịch của lịch sử, của những con người chân chính, cũng là hiểm họa của hiện

tại, mà ta hay gọi là những người theo "chủ nghĩa cơ hội". Những người này thời nào cũng có, nhưng mỗi thời lại có những đặc điểm riêng, tuy thế đều rất nguy hiểm cho tiến trình phát triển của lịch sử. Cần sớm nhận ra; đã nhận ra thì phải loại trừ để khỏi gây hậu họa.

Ngày 14/11/2004

VÌ SAO KHÓ XIN VIỆC?

Tôi có một anh bạn trẻ. Anh bạn đã có bằng thạc sĩ và đang chuẩn bị bảo vệ luận án tiến sĩ triết học. Đây là nói về bằng cấp; còn ngồi trao đổi ý kiến với nhau thì còn thấy anh là người đọc nhiều và khá sắc sảo. Anh ta muốn xin một chân phụ giảng trong một trường đại học theo sở nguyện thì nộp đơn ở đâu cũng bị từ chối. Trong khi đó, theo tôi biết thì đây là lĩnh vực đang thiếu nhiều giáo viên. Vì sao lại có tình trạng đó?

Anh nói: "Họ đều từ chối nhưng không nói lý do". Một hôm, anh biết chắc là ở một trường đại học, nơi này đang thiếu cán bộ giảng dạy, và đang muốn nhận thêm giáo viên. Anh chắc là có thời cơ, đến nộp đơn, nhưng lại vẫn bị từ chối. Lần này, anh quyết tìm ra lý do thật. Cũng may là anh có quen biết mấy người ở phòng tổ chức của trường. Anh hỏi họ:

- Vì sao thiếu người, đang đi xin, mà không nhận đơn xin việc của tôi?

- Đúng là họ đang xin người giảng dạy ở môn này.

- Thế thì tại sao không cho thi tuyển?

Dù là quen biết, nhưng anh bạn ở phòng tổ chức vẫn ngập ngừng. Mãi sau phải nói thật: "Tại khoa không nhận. Họ muốn nhận sinh viên mới tốt nghiệp, tuy còn non nhưng dễ bảo. Còn lấy cậu về, vừa có bằng cấp, lại vừa sắc sảo, nên khó bề điều khiển".

Có thật như thế hay không? Có năng lực và sắc sảo lại khó xin việc làm hay sao?

Ngày 21/11/2004

NGƯỜI TRỒNG LÚA CHÁN RUỘNG?*

Người nông dân suốt đời gắn bó với ruộng đất, không trồng cấy thì không còn là nông dân. Với nông dân "tắc đất là tắc vàng"; thật sự thì đất còn quý hơn vàng. Thế mà gần đây lại lác đác có hiện tượng nông dân trồng lúa chán ruộng.

Quan sát đời sống của nông dân mấy chục năm, cũng đã có lần nhìn cảnh nông dân chán ruộng. Đó là vào những năm 1978 - 1980. Khi sản xuất tập trung trong hợp tác xã kiểu cũ, nông dân chán làm ruộng tập thể, quay về chăm sóc đất 5% dành cho gia đình, cho nên lúc đó ở miền Bắc có lúc gần 10 nghìn hécta hoang hoá, trong khi đời sống nông dân còn nhiều khó khăn. Vì lúc đó làm công ăn lương, một ngày công chỉ 1kg thóc, không đủ sống. Cho nên phải đổi mới cơ chế, thực hiện khoán sản phẩm cuối cùng, sau đó mấy năm khảng

---

* Tháng 01/2005, sau khi điều tra, Văn phòng Trung ương Đảng xác nhận thông tin này là đúng.

định quyền tự chủ của hộ nông dân, nông dân lại gắn bó với ruộng đất, thâm canh, chuyển đổi cơ cấu cây trồng, đời sống nông dân khấm khá lên.

Bây giờ lại lác đác có hiện tượng nông dân không thiết tha với ruộng lúa, ở ngay tỉnh có truyền thống thâm canh lúa, đất chật người đông. Vì sao có tình trạng đó? Cứ theo ý kiến đa số nông dân thì bên cạnh tình hình thiên tai, có tình trạng giá vật tư tăng cao, giá thóc không tăng, tính ra người nông dân chỉ thu được 1.000 đồng một ngày thì làm sao họ có thể trồng lúa được. Thật ra, đời sống người nông dân làm lúa bị thiệt thòi, đã được cảnh báo từ mấy năm nay, trước khi người nông dân chán ruộng, nhưng chưa có giải pháp cơ bản gì để tháo gỡ; thậm chí có người lại cho là "không có vấn đề gì", "không đáng lo ngại"...

Mới là hiện tượng lẻ tẻ nhưng cần sớm nghiên cứu, giải quyết, không để lan rộng vì liên quan tới đời sống hơn 70% số dân, với một loại sản phẩm chủ chốt của chiến lược an ninh lương thực, nói rộng ra là ảnh hưởng tới sự ổn định xã hội.

Ngày 28/11/2004

ĐI ĐỂ CHỤP ẢNH

Một tờ báo đăng trong "ngoặc kép" ý kiến của một đồng chí Phó Thủ tướng trong hội nghị xúc tiến thương mại tháng 9/2004: "Tôi đi họp quốc tế nhiều nhưng thấy một số doanh nghiệp đi theo chỉ để chụp ảnh với lãnh đạo thôi, còn mẩu mã hàng hoá thì không mang theo, cho nên chẳng tiếp thị được gì!". Tôi cũng có dịp đi một số chuyến công tác, thấy điều nhận xét đó là chính xác, thẳng thắn, nhưng là điều tế nhị cho nên dù nhiều người biết mà không tiện nói ra.

Những chuyến đi công tác đó thường khá tốn kém, vì doanh nghiệp phải tự thanh toán nhiều khoản chi phí khá đắt đỏ ở xứ người, đó là chưa kể một số người phải chi phí để vận động được "tháp tùng". Với doanh nghiệp Nhà nước thì chi phí do doanh nghiệp chịu, là một thứ "tiền chùa". Còn với doanh nghiệp tư nhân thì phải bỏ tiền túi ra chi, thế thì họ không tính toán hay sao!

Thưa rằng, họ tính toán cả, mà tính toán rất kỹ. Chụp một tấm ảnh với một đồng chí lãnh đạo có khi là để khoe với bạn bè, đồng nghiệp; có nơi phóng to treo ở trụ sở như một quảng cáo, một bùa "trấn an" khi có sự cố. Có người giở album khoe những ảnh chụp chung với đủ các đồng chí lãnh đạo, chủ yếu là những kiểu ảnh nhờ một người chụp cất xén rồi phóng to; những kiểu ảnh đó thường phải trả rất nhiều tiền. Đâu phải họ không tính toán. Đó là những chi phí cao, "có lợi cho kinh doanh", chứ không phải chỉ để kỷ niệm suông.

Ngày 05/12/2004

ĐUA ĐÒI, A DUA

Có anh bạn nói với tôi: "Gần đây trong giới trẻ nảy ra thói đua đòi, a dua". Tôi trả lời: "Cũng là chuyện bắt chước cách ăn mặc, đi đứng của các ngôi sao điện ảnh, ca nhạc". Anh lại nói: "Bắt chước cũng là không hay. Nhưng đua đòi, a dua với bắt chước khác nhau đấy ông ạ!". Nghe anh nói thế tôi không dám trả lời vội vàng, về nhà gỡ từ điển ra tra, thì quả thật các hiện tượng đó khác nhau, không chỉ về hình thức mà cả ý nghĩa.

Bắt chước được hiểu là làm theo kiểu người khác một cách máy móc, như trẻ con bắt chước người lớn...

Đua đòi được hiểu là bắt chước trong việc phô trương về hình thức, không chịu thua kém ai như đua đòi ăn mặc, sắm xe cộ, làm nhà...

Còn a dua là làm theo, bắt chước do đại dốt, mù quáng như kiểu thấy người ta nịnh hót mình cũng hòa theo tán vào, thấy người ta sừng sỏ, gây gổ, khiêu kiện mình cũng hòa theo làm ầm lên...

Đúng như anh bạn nói, tất cả những hiện tượng đó đều không hay nhưng mức độ có khác nhau, của những người thiếu bản lĩnh. Nhưng có điều anh bạn có phần thành kiến với lớp trẻ. Vì xem ra có một số người lớn, người có chức vị đảng hoàng cũng đang bắt chước, đua đòi, a dua đẩy thôi. Cái "tật" đó đâu có trừ một ai.

Ngày 12/12/2004

DÂN TA CHÉP MIỆNG, LẮC ĐẦU

Thể dục, thể thao là hoạt động bổ ích, được khuyến khích đối với mọi người. Với cán bộ, công chức lại cần duy trì, phát triển để thư giãn, rèn luyện thân thể sau những giờ lao động vất vả. Nhưng lại có một số biểu hiện trở thành tệ nạn mà nhân dân phàn nàn và những người lao động nghiêm túc không hài lòng. Gần đây, một tờ báo đăng ý kiến của một đồng chí bí thư tỉnh uỷ phát biểu với giới báo chí ở địa phương. Đồng chí nói:

"Nhiều cán bộ công chức chiều chiều chưa hết giờ hành chính đã hăm hở ra sân thi đấu cầu lông; đánh đến 8 - 9 giờ tối rồi ra hàng quán dùng bia rượu xả láng không về ăn cơm với gia đình. Đến 10 giờ là ngà ngà say, về nhà chui vào buồng ngủ, không nghe thời sự, không đọc sách báo, không nghiên cứu tài liệu... Hôm sau đến cơ quan lại có người rước đi ăn sáng. Về công sở lại bàn chuyện thắng thua hôm qua. Buổi sáng làm việc qua quýt.

Cuối buổi chiều lại ra sân. Một số cán bộ, công chức ban ngành của cấp tỉnh và huyện như thế là rất nguy".

Tôi phải chép nguyên văn lời phát biểu đã "đóng ngoặc kép" đăng công khai trên hai tờ báo để bảo đảm sự trích dẫn chính xác. Đồng thời phải đăng lại vì thấy "nguy cơ" đó không phải chỉ xảy ra ở tỉnh đó, mà còn thấy ở nhiều nơi; cũng không phải chỉ có chuyện đánh cầu lông. Năm 2003, đồng chí Tổng Bí thư đã phê phán hiện tượng này trong một cuộc gặp mặt cán bộ tỉnh Bắc Giang. Riêng tôi, không ít hôm đã thấy một dãy ô tô biển xanh, biển đỏ xếp hàng ở những sân tập; lái xe chở thủ trưởng tập dượt, thi đấu không có việc gì làm rủ nhau đánh cờ, đánh tá lả mà bụng đói meo. Nhân dân biết cả, đi qua chép miệng, lắc đầu.

Ngày 19/12/2004

HOA SỮA MIỀN TRUNG

Hoa sữa và mùi hoa sữa là một trong những đặc trưng của đường phố Hà Nội. Mỗi độ thu về, người Hà Nội đi xa nhớ về thủ đô, nhiều người vẫn nhớ về hoa sữa và mùi hoa sữa. Gần đây, nghe tin người Đà Nẵng, Hội An rất khó chịu về mùi hoa sữa. Có dịp đi công tác vào mùa hoa sữa tôi đến thử xem thì ngay người Hà Nội là tôi cũng thấy khó chịu.

Hoa sữa có mùi nồng nàn nhưng không trồng dày đặc cho nên chỉ thoang thoảng ngây ngất. Không khí mùa thu ở miền Bắc khác với cái nắng gay gắt ở miền Trung, cho nên mùi hoa sữa ở nơi nhiều nắng thường nồng hắc hơn. Có nhạc sĩ không sinh trưởng ở thủ đô nhưng khi đến Hà Nội vào mùa thu vẫn nhận ra "gió heo may đã về", "chiều tím loang vĩa hè", "gió hôn tóc thê"... tạo nên một không gian cho hoa sữa để gợi nhớ, gợi thương mà ở nơi khác chưa chắc đã có.

Mỗi loại cây thích hợp với thổ nhưỡng và không gian của nó. Cây chò, một loại cây đặc

trung vùng Đất Tổ quen sống trên đất đồi trung du; cây hoa ban uyển chuyển tiêu biểu cho miền núi Tây Bắc với câu chuyện tình duyên ly kỳ, nhưng đem trồng trên đất thủ đô với nền đất trũng, cũng không thể phát triển như nơi nó từng sống.

Nghe tới cây hoa sữa, cây chò và cây hoa ban lại nghĩ tới thổ nhưỡng và không gian cho nó phát triển, không thể máy móc; gợi ý cho ta nhiều chuyện khác trên đồi.

Ngày 26/12/2004

KHÔNG MUỐN CŨNG PHẢI LAO VÀO VÒNG XOÁY!

Anh ấy còn trẻ, làm giám đốc một công ty trách nhiệm hữu hạn, hăng hái kinh doanh. Ngồi tâm sự với nhau, anh ca ngợi các chính sách của ta ngày càng cởi mở, cho nên người dân đã hăng hái bỏ tiền vào đầu tư phát triển sản xuất. Từ chỗ trước đây những năm đầu đổi mới, thông thường thì 70% vốn đầu tư là của nước ngoài, còn 30% là vốn từ trong nước, bao gồm cả vốn đầu tư từ ngân sách Nhà nước. Bây giờ con số đó đảo ngược. 70% vốn đầu tư từ trong nước, chúng tôi nội lực đang được phát huy. Tuy nhiên, doanh nghiệp còn không ít băn khoăn.

Theo anh nói, ai làm ăn thì cũng phải dành ra khoảng 10% để "lại quả" cho những người đã giúp đỡ mình có công ăn việc làm, tăng doanh thu, lợi nhuận. Không ai dám "ăn" cả. Cũng không ai muốn mắc tội hối lộ, vì cái tệ này làm cho doanh nghiệp không tính toán được, trong khi đó con người lại so súi, cầu

cạnh, mất tư thế; đó là chưa kể lại còn suốt ngày lo "tội lỗi" phải ra toà. Đó là với doanh nghiệp tư nhân, tiền là của họ, nhưng cũng là của đau con xót; còn các "bác" làm doanh nghiệp Nhà nước thì làm gì có khoản "chi phong bì" mà được duyệt trong khi đó ai cũng phải chi. Lờ đi thì xong mà sờ tới thì ai cũng có tội, tội ít tội nhiều. Cho nên không ai muốn "đút lót", "hối lộ", dấm dúi. Tâm sự với tôi thế, rồi anh thở dài: "Nhưng bác ạ, không làm là không được, là thua một cách không công bằng, là không có công ăn việc làm. Cho nên không muốn cũng phải lao vào xòng xoáy, vừa vào vừa chóng mặt, vừa run! Cho nên chúng tôi rất mong sự minh bạch, đàng hoàng, nghiêm túc. Có minh bạch, đàng hoàng thì mới có cạnh tranh lành mạnh!".

Ngày 02/01/2005

TÀO THÁO VÀ RỪNG MƠ

Những người đọc truyện Tam Quốc rất phục các mẹo của Tào Tháo. Chẳng hạn, khi bị địch đuổi sau lưng, quân sĩ mệt nhọc, bụng đói, miệng khát. Ai đã đi đường trường đều thấy: đói thì có thể chịu được dài dài một chút, còn khát nước thì thật khó chịu, lả người ngay. Tào Tháo đã chỉ phía trước, nói với quân sĩ: "Ta đi mau, phía trước kia là rừng mơ". Nói đến mơ, mọi người ứa nước dãi và cố gắng đi nhanh tới một nơi tưởng tượng, nhưng thoát khỏi hiểm nguy.

Nhiều người đọc sách đều nhớ đoạn truyện này. Khi kể với nhau, cũng là nhớ đại ý, không mấy ai nhớ nguyên văn, nhưng có người nói: "Đó là mẹo. Nhưng điều quan trọng là Tào Tháo cùng nhịn khát như quân sĩ, cùng đi, cho nên đi tới nơi. Giả dụ, Tào Tháo đưa ra mẹo "chỉ vườn mơ trước mặt", nhưng lại sai quân hầu lấy nước cho mình uống thì đời nào quân sĩ đi theo". Cho nên nói là mẹo của Tào Tháo,

nhưng điều quan trọng là ông ta cùng chịu khổ
với quân sĩ, không đặc quyền đặc lợi, cho nên
mới thành công. Cho nên nói đến mẹ, lại phải
nói tới cái tâm người cầm quân.

Ngày 09/01/2005

NHIỆT TÌNH VỚI AI VÀ NHANH NHẸN VIỆC GÌ?

Một hôm có nhà báo hỏi ông Bộ trưởng về một cán bộ dưới quyền vừa bị khởi tố, bắt giam về tội "lợi dụng chức vụ, quyền hạn để nhận hối lộ". Tất nhiên ông không phủ nhận tội lỗi của anh ta, vì ai làm nấy chịu, nhưng vẫn cho rằng: "Anh ấy là con người nhiệt tình, nhanh nhẹn". Có người khen ông là một thủ trưởng đàng hoàng, công ra công, tội ra tội, ưu ra ưu, khuyết ra khuyết, không mắc cái bệnh "dậu đổ bìm leo", thấy người có lỗi thì đổ mọi sự xấu xa lên đầu anh ta.

Ấy là nhận xét của người ngoài cuộc. Nhưng người trong cuộc, nhất là một số doanh nhân khi có dịp làm việc với anh ta thì lại bĩu môi, cười thầm, cho rằng: "Đúng là anh ta rất nhiệt tình khi nhận phong bì, rất nhanh nhẹn khi giải quyết công việc đã đành cũng như khi gạt chiếc phong bì vào ngăn kéo!".

Nhiệt tình và nhanh nhẹn đều là tính tốt nhưng dù sao cũng là cái vẻ bề ngoài. Điều quan

trọng là anh ta nhiệt tình với nhiệm vụ gì, và nhanh nhẹn với công việc gì và với ai. Có thể với thủ trưởng thì anh ta rất nhiệt tình, còn với dân, với doanh nghiệp thì sao? Có thể anh ta nhanh nhẹn làm các công việc mà thủ trưởng sai bảo, còn có nhanh nhẹn giải quyết công việc của dân, của doanh nghiệp hay không? Sự nhận định con người hay lầm lẫn ở chỗ đó!

Ngày 16/01/2005

TÂM SỰ MỘT NHÀ GIÁO VỀ "BÁN CHỮ, MUA CHỮ"

Tôi với anh vốn là bạn học thuở học trung học phổ thông, sau đó mỗi người đi một ngả. Anh trở thành giáo sư đại học nổi tiếng ở một trường đại học nổi tiếng, nay đã về hưu nhưng vẫn lên lớp, giúp một số nghiên cứu sinh. Hai anh em ngồi tâm sự với nhau về tình hình giáo dục nước nhà khi có những cuộc tranh luận sôi nổi ngoài xã hội.

Cho đến nay đã có 60% trẻ em đi học đã đến các trường mầm non dân lập, tư thục, bán công. 30% học sinh trung học học ở các trường ngoài công lập. 120 nghìn sinh viên đang theo học ở các trường cao đẳng, đại học ngoài công lập. Thế là vấn đề xã hội hoá giáo dục đã khá mạnh. Đóng góp của học sinh, sinh viên học ở các trường ngoài công lập đều cao hơn, có khi hơn nhiều lần so với học sinh học ở các trường công lập... "Thế thì không thể không nói là không có thị trường giáo dục" - anh nói thế.

Nhưng anh không đồng ý chủ trương "Thương mại hoá giáo dục". Vì dù có góp vốn mở trường bán công, trường tư thục, nhưng hoạt động giáo dục không thể coi "lợi nhuận" là hàng đầu như các hoạt động thương mại khác. Vì như vậy người nghèo làm sao mà được học ở các trường tốt, gặp được thầy giỏi? Vả lại, anh nói: "Nếu là hoạt động thương mại, thì mình là thầy đi bán chữ, các sinh viên nộp tiền mua chữ, thế thì tình thầy trò truyền thống có còn không? Chẳng lẽ quan hệ thầy trò chỉ còn là sự bán mua sòng phẳng!".

Ngày 23/01/2005

ĐÁNH ĐỐ NHAU

Trong dịp tổng kết công tác, thông thường có sự đánh giá. Và những từ ngữ khó hiểu lại ra đời. Hai anh bạn tranh luận với nhau. Một anh hỏi:

- "Không nhỏ" là gì?

- "Không nhỏ" là lớn chứ gì! - Anh bạn trả lời.

- "Không nhỏ" lại không phải là lớn đâu!

- Thế là thế nào?

- Thì đây, in trên báo hẳn hỏi: "Thành tích của đơn vị ấy là lớn nhưng cũng có khuyết điểm không nhỏ". Nếu "không nhỏ" là lớn thì nói "khuyết điểm cũng lớn" chứ!

- Ô, một cách nói đánh đố nhau!

- Nhưng không phải chỉ có trường hợp đó đâu! - Anh bạn lại nói.

- Thế còn gì nữa?

- Thử hỏi "không ít" là gì?

- Là "nhiều" chứ còn gì nữa!

- "Không ít" lại chưa phải là "nhiều"!

- Sao lạ thế!

- Đây nhá, cũng in trong một báo cáo:
"Nhiều người tốt, nhưng còn không ít người xấu". Nếu "không ít" là "nhiều", thì phải nói: "còn nhiều người xấu" chứ.

- Ô, lại một cách đánh đố nhau!...

Cứ đọc một số báo cáo, một số bài báo thì thấy chữ nghĩa kiểu đánh đố đó nhan nhản. Không phải họ thiếu chữ, mà vì có dụng ý cả đó. Thực ra còn có từ "hơi nhiều", "hơi lớn" như kiểu nói lóng ở vỉa hè.

Ngày 30/01/2005

MẤT CÁI GÌ?

Cuối năm 2004, bạn đọc bàn tán về một lời phát biểu khẳng khái, sòng phẳng của ông Bộ trưởng Bộ Tài chính khi nói chuyện tại một hội nghị của một ngành thuộc Bộ, về thái độ trung thực, tôn trọng luật pháp của cán bộ tài chính, đứng trước các khoản chi không hợp lý, hợp pháp. Rõ ràng là phải chọn lựa giữa "mất lòng" và "mất chức"!

Thật ra, không phải mọi chuyện đều khó khăn lựa chọn như thế. Không ai vì chuyện "mất lòng" mà để "mất chức", vì mất lòng một vài người mà vi phạm luật pháp, dẫn tới mất chức, thì mấy ai chịu làm. Có chăng phải đánh đổi tình trạng có khi "mất chức" với việc mất đi một khoản tiền hoa hồng, đút lót lớn, coi như một canh bạc được ăn cả, ngã về không. Vì không ít trường hợp vừa giấu nhem được, không mất chức mà vẫn được bộn tiền trong phong bì kích thích vào lòng tham không đáy và những mưu mô "tẩy xoá" vết nhơ. Chính tội ác không bị phát hiện, xử lý đã kích thích một số người lao vào vòng phạm pháp.

Ngày 06/02/2005

VÌ TÔI BẠN HỢP

Có một vụ kiện về việc chữa bệnh cho cháu bé 8 tuổi dẫn tới tử vong ở một bệnh viện nổi tiếng ở nước ta.

Phân tích ra thì có nhiều nguyên nhân, nhưng có nguyên nhân từ việc thiếu trách nhiệm của người phụ trách khám và điều trị cho cháu bé hôm đó.

Anh là một thạc sĩ y khoa, có kinh nghiệm trong việc khám và chữa bệnh cho trẻ em. Những người làm việc với anh đều công nhận tay nghề của anh, và cả đạo đức nghề nghiệp của anh. Để xảy ra trường hợp này anh rất hối hận và đồng nghiệp cũng tiếc cho anh. Anh không chối bỏ trách nhiệm của mình, nhưng khi trả lời phóng viên báo chí, anh nói: "Xin các anh thông cảm, vì hôm ấy tôi đang bận họp".

Vì câu trả lời đó đăng công khai trên báo chí, cho nên tôi mới hiểu thêm của cái việc hội họp lu bù đang gây tác hại nhiều bề, có khi tới cả tính mạng con người.

Ngày 27/02/2005

XEM RA CŨNG LÀ NỖI LO

Đánh giá thị trường, xu thế của người tiêu dùng luôn luôn là một nội dung quan trọng để xác định chiến lược kinh doanh của các doanh nghiệp. Doanh nghiệp của nước ngoài hay của nước ta đều phải làm như thế trong quá trình phát triển. Họ thường làm việc này rất công phu, từ khảo sát thị trường, phỏng vấn người tiêu dùng, có sự hỗ trợ của các chuyên gia tâm lý, thương mại tài chính... Vì dự đoán đúng thì sẽ phát triển rất mạnh, dự đoán sai thì thua thiệt, có khi đổ bể.

Gần đây tôi đọc một bài báo nói đến dự báo thị trường và xu hướng tiêu dùng của lớp trẻ nước ta. Những dự báo này thường rất bí mật vì nó liên quan tới chiến lược sản phẩm của mỗi doanh nghiệp, nhưng báo giới thường có tài moi các bí mật cho nên có thể tin nhưng dù sao cũng là để tham khảo.

Doanh nghiệp sản xuất hàng tiêu dùng nước ngoài đó nhận xét về ba thời kỳ của

người tiêu dùng nước ta. Trước đây là "ăn chắc, mặc bền", từ 10 năm nay là "ăn sang, mặc đẹp". Và bây giờ đang có khuynh hướng "thời trang hiện đại".

Đó là nhận xét để kinh doanh, nhưng quan sát trong cuộc sống thì có vẻ đúng. Có điều băn khoăn là khi đất nước còn nghèo, số người có đời sống khá giả tăng lên nhưng chưa phải số đông, trong khi đó, xu hướng tiêu dùng hướng theo thời trang hiện đại đang chi phối thì không biết điều gì xảy ra, vì thời trang hiện đại thường đắt tiền, gấp nhiều lần những sản phẩm thông thường? Thế thì chỉ còn lừa lọc, ăn cắp, ăn trộm, ăn cướp!

Xem ra cũng là nỗi lo!

Ngày 06/3/2005

"CHỦ NGHĨA THÂN QUEN"

Gần đây, trong khoa học về xem xét con người, có học giả quốc tế nêu khái niệm "chủ nghĩa thân quen". Có người nêu "chủ nghĩa bạn bè". Có lẽ cả hai thứ đó xem ra đều là một, với cách gọi khác nhau. Nghĩa là anh ta xem xét, bỏ phiếu cho người nào đó không phải vì tài năng, đức độ, mà là vì thân quen, với các mối quan hệ khác nhau.

Khi nó trở thành một "bệnh" có tính toàn cầu thì không loại trừ một nơi nào, có chăng là ở mỗi chế độ xã hội và ở mỗi thời kỳ, sự biểu hiện có khác nhau. Ở nước ta, có người nói: "thân quen", "bạn bè" thường có nhiều nghĩa.

Khi là những "chiến hữu", đệ tử theo nghĩa ám muội, phe cánh.

Khi là sự đánh giá, kiến nghị người kế nhiệm lấy tiêu chuẩn "trung thành" với mình là chính, ít nhất thì cũng không "phanh phui" những tiêu cực của mình trong thời gian đương chức có phần vì đã "dính vào dây", hoặc "nể nang" mà bỏ qua đi, hoặc bao che.

Có khi là tìm những người đồng suy nghĩ với mình để "tìm kiếm một đa số" khi thông qua một chủ trương, một đề án...

Như thế thì sẽ làm sai lạc mọi tiêu chuẩn xem xét, tuyển chọn người đảm đương trách nhiệm mới và nguy hiểm hơn là dễ hình thành phe phái trong tổ chức. Và người ta đang hướng tới các mối quan hệ để tìm kiếm lá phiếu.

Ngày 13/3/2005

NIỀM VUI LỚN

Tết Ất Dậu năm nay thật vui. Sức mua tăng khoảng 25%, tuy nhiên không phải nơi nào cũng như thế.

Trong ngày Tết, người ta thường nói chuyện vui, mà thực sự là vui vì đời sống nhân dân đang khá lên. Ôn lại chặng đường lịch sử Ất Dậu năm 1945, những người nhiều tuổi nhớ tới cao trào cách mạng làm nên Cách mạng Tháng Tám là niềm vui lớn nhưng cũng nhớ nỗi đau sâu sắc khi nhắc tới hai triệu đồng bào bị chết đói.

Có một vị nêu lên: "Chúng ta thường nói người lãnh đạo phải vui nỗi vui của nhân dân, buồn nỗi buồn của nhân dân. Nhưng vì sao khi Bác Hồ trả lời phỏng vấn nhà báo Cuba Mácta Rôhát lại chỉ nói tới nỗi khổ của nhân dân, cộng nỗi đau khổ của nhân dân cả nước thành nỗi đau của Bác?".

Một câu hỏi không dễ trả lời. Nhưng có một vị nói: "Vui nỗi vui của dân thì không khó. Nhưng đồng cảm nỗi khổ của nhân dân

cả nước mới khó; có đồng cảm với nỗi khổ của người đau khổ mới có quyết tâm thực hiện sự công bằng xã hội. Ví như Tết này, chúng ta ngồi đây đều vui, bữa cơm có bánh, có thịt, con cái đều ngoan ngoãn, giỏi giang. Nhưng trong xã hội còn bao nhiêu người chưa qua cảnh đói ngay trong ba ngày Tết? Bao nhiêu gia đình còn có người mắc tệ nạn?... Đồng cảm với những nỗi đau đó mới có thể vươn lên xây dựng xã hội tốt đẹp cho mọi người!".

Không ai nói gì thêm, nhưng không khí thì trầm xuống, khi nâng tăng thông cảm tới mọi người. Và như thế lại trở thành niềm vui lớn nếu mỗi người lại biết nghĩ đến mọi người.

Ngày 20/3/2005

NÍU KÉO

Khi nghiên cứu về đặc tính con người Việt Nam, không ai có thể phủ nhận một đặc tính nổi trội là tinh thần đoàn kết dân tộc. Các nhà nghiên cứu trong nước cũng như nhiều nhà nghiên cứu nước ngoài đều có nhận xét như thế. Đấu tranh chống giặc ngoại xâm và chống thiên tai là những hoàn cảnh lịch sử hun đúc nên tinh thần đoàn kết của dân tộc Việt Nam. Nhưng còn trong xây dựng hoà bình thì sao?

Làm ăn trong hoàn cảnh hoà bình thì phải cạnh tranh. Trước hết là từ ý chí không chịu thua kém bạn bè, và cuối cùng là vì lợi ích. Có nhà khoa học quản lý nói: Trên thương trường, cuộc đua tranh đã giúp các chủ thể phấn đấu nâng cao hơn năng lực của mình lên tới 110%. Có lẽ còn cao hơn. Nhưng điều đó hoàn toàn khác với cái bệnh ghen tỵ, tìm cách níu kéo nhau. Thấy người ta thành đạt hơn mình, đáng lẽ phải cố gắng phấn đấu để không chịu thua kém, lại bực tức, tìm cách

gièm pha, dùng các mưu mô thủ đoạn hại nhau, thậm chí cả những mưu mô bỉ ổi.

Một nhà nghiên cứu về tâm lý xã hội người nước ngoài có nhận xét, đại ý: Người Việt Nam có tinh thần đoàn kết rất cao trong cộng đồng lớn, cộng đồng dân tộc, nhưng lại kém đoàn kết trong các cộng đồng nhỏ. Nhận xét đó cũng cần suy nghĩ, vì nhiều nhà nghiên cứu của nước ngoài cũng nói tới các bệnh ghen tỵ, nín kéo nhau. Cho nên, trong xã hội có người thích khen nhưng lại có người sợ khi được khen. Oái ăm thay!

Ngày 27/3/2005

LÀM SAO MÀ ẤM ÊM!

Người ta thấy anh có vẻ đang thay tính đổi nết.

Trước đây anh vốn được coi là "khất khe với mọi người, dễ dãi với mình. Nhưng bây giờ đã khác. Có vẻ anh ít quan tâm "vơ vào mình" các thứ "chế độ" lợi ích và lại "thưởng" cho anh em khá hậu. Anh chị em công nhân tuy thoáng chút nghi ngờ về việc "tiền lấy ở đâu", nhưng cốt được "thưởng" nhiều là sướng, là hoan hô.

Công ty của anh vốn làm ăn cũng đã khá, nhưng anh phải "quyết tâm" làm cho khá hơn, nổi trội. Ai chẳng muốn thế, nhưng làm cách nào cho có hiệu quả thiết thực? Không kể lời ra tiếng vào, anh "quyết tâm" "đổi mới công nghệ" nhanh, nhập thiết bị mới bất kể giá nào. Và anh đã "đi đêm" với kế toán, để cuối cùng báo cáo sản lượng tăng, năng suất tăng và "lãi", nộp ngân sách lớn vào hàng đầu các đơn vị của tỉnh.

Những người biết việc, rất lo cho anh. Nhưng anh đã tính xa, không thể ở mãi đây.

Anh đã nhằm tới chúc Phó Chủ tịch Ủy ban nhân dân tỉnh phụ trách kinh tế sẽ khuyết khi đồng chí đang giữ trách nhiệm đến tuổi nghỉ hưu. Và anh biết rõ là đánh giá cán bộ phải qua việc hoàn thành nhiệm vụ, công việc của công ty tăng tiến, chắc chắn giám đốc được đánh giá tốt. Thế là "ngoài êm", cấp trên êm!

Còn khi xem xét từ các mối quan hệ trong cơ quan thì việc anh "rải thưởng vô tội vạ" chắc là sẽ tăng phiếu ủng hộ. Thế là "trong ấm".

Quả nhiên, công ty được xem xét là đơn vị Anh hùng trong thời kỳ đổi mới. Và anh được Hội đồng nhân dân bầu giữ chức Phó Chủ tịch Ủy ban nhân dân tỉnh. Vì anh tính, khi đã giữ trách nhiệm phụ trách cấp trên thì sẽ lo giải quyết hậu quả ở đơn vị cho êm thấm mọi bề.

Thế rồi anh chưa kịp trở tay, đã có đơn tố cáo, mà là bản báo cáo trình bày với lãnh đạo tỉnh, rằng công ty thua lỗ, nợ hàng trăm tỷ đồng, có làm 5 năm cũng chưa chắc đủ tiền trả lãi ngân hàng. Người ký tên đầu tiên lại chính là Phó Giám đốc thời anh phụ trách, mới được bổ nhiệm làm Giám đốc. Anh gặp người kế nhiệm giận dữ nói: "Cậu là tên phản thù, ăn cháo đá bát!". Anh bạn trẻ nói: "Khi cùng trong Ban Giám đốc, "em" nói anh chưa nghe hết câu

đã gạt đi! Em không tố cáo anh nhưng em phải báo cáo cấp trên để cấp trên hiểu rõ: nếu không em sẽ gánh mọi hậu quả!".

Bây giờ mới vỡ chuyện ra về sự tính toán của anh để được cái "ghế cao". Tuy có phần thông cảm, nhưng cũng trách anh bạn trẻ mới được đề bạt là thiếu tinh thần trách nhiệm khi đang giữ trách nhiệm trong ban lãnh đạo, vì nói cho cùng anh ấy cũng chỉ lo cho cái ghế Phó Giám đốc của mình.

Anh ta cố cho "trong ấm, ngoài êm" nhưng làm những việc xấu thì làm sao mà ấm êm được, có chăng chỉ "ấm êm" được một lúc.

Ngày 03/4/2005

NGÃ GIÁ

Phát biểu ý kiến tại hội nghị, anh ấy đánh giá rất tốt, tốt đến bất ngờ về một đồng chí, mà có lần anh đã nhận xét ngược lại.

Anh còn kiến nghị để đồng chí đó giữ trách nhiệm lãnh đạo một cơ quan quan trọng, gây bất ngờ cho mọi người vì đã có lần anh trao đổi ý kiến, cho là "không nên trao trách nhiệm quản lý cho đồng chí đó, vì đồng chí đó có những nhược điểm không thích hợp với cương vị người phụ trách".

Thế là rất bất ngờ với nhiều đồng chí tham dự hội nghị, cho nên mới phải tìm hiểu.

Nghỉ giải lao, nhiều đồng chí ngơ ngác hỏi nhau. Có một đồng chí lặng lẽ, tùm tùm cười, nhưng gắng hỏi thì không nói gì, chỉ đề nghị nên "lùi việc này lại, vì còn có ý kiến khác nhau, cần thẩm tra thêm".

Đề nghị "lùi lại" là một kế hoãn binh, vì không tiện nói ra trong lúc đó, vả lại cũng có những chi tiết phải tìm hiểu thêm để khỏi nghi oan cho đồng chí mình.

Cứ theo dư luận cán bộ thì họ đã đoán trúng ý đồ đề nghị của anh đó. Họ nói: "Anh để em làm Giám đốc sở X, thì em sẽ tìm cách đề bạt con anh làm Trưởng phòng, rồi sau đó làm Phó Giám đốc".

Thế là ngã giá. Do đó, anh không chỉ phát biểu, mà còn trao đổi ngoài hành lang vận động ủng hộ ý kiến đề xuất của mình.

Ngày 10/4/2005

LẠC ĐIỀU

Đang có trào lưu ăn mặc theo "mốt" của một số bạn trẻ. Thật ra các bạn đó cũng không am tường lắm về các "mốt" ăn mặc của thế giới. Chủ yếu là bắt chước cách ăn mặc của các nhân vật mà các bạn đó ưa thích.

Hãy khoan nói chuyện "tiền nông lấy dâu ra" mà tôi đã có dịp đề cập. Hãy nói tới vẻ đẹp thật sự mà họ đang mong đạt tới như các ngôi sao màn bạc nước ngoài đang trình chiếu trên truyền hình nước ta.

Các loại phim võ hiệp Trung Quốc đang được một số bạn ưa thích. Nhưng ăn mặc theo họ thì rất khó coi, chắc là không ai bắt chước, có chăng là bắt chước ăn mặc khi diễn tuồng lịch sử nước nhà (!). Cho nên cách ăn mặc của các ngôi sao trên các phim tình cảm ướt át Hàn Quốc đang được một số bạn trong giới trẻ ở nước ta quan tâm.

Gần đây, một bà thạc sĩ tâm lý học đã từng đi công tác Hàn Quốc nhiều lần, phát biểu: "Đúng là các ngôi sao màn bạc, ca sĩ thì ăn

mặc rất cầu kỳ, thay đổi luôn để mong làm mới mình. Nhưng đó là chuyện trên sàn diễn, trước ống kính. Còn ở ngoài đời, không ai người ta ăn mặc như thế. Ngay cả các ngôi sao "lãngxê" các mốt này nọ trên sàn diễn, khi đi chơi ngoài đời, họ đâu có mặc những thứ đó mà vẫn mặc như người thường, tất nhiên có chăm chút hơn. Vì ăn mặc như trên sàn diễn mà ra đường, đến trường, đến công sở thì chỉ tỏ làm trò cười cho thiên hạ!

Tôi hoàn toàn chia sẻ với ý kiến đó, vì cũng đã đi công tác tới Hàn Quốc vài lần.

Ấy thế mà ở ta, có bạn còn vác cả đồ bắt chước các "ngôi sao" màn ảnh đó ra đường, cũng bắt chước nhuộm tóc đủ màu, xanh, đỏ, tím, vàng như "quỷ dạ xoa". Cũng bắt chước mặc áo trần vai, cho dù trời rét và tắm thân gầy. Cũng bắt chước hùng hục uống rượu như uống nước lã và hùng hổ đánh nhau... Rồi vênh vênh tự đắc, như con người hiện đại. Mọi người nhìn họ không phải để ngắm một kiểu trang sức, một phong cách đẹp, mà là tò mò nhìn một con người học mót lối bịch, một con người lạc điệu.

Ngày 17/4/2005

QUÁ "KHÔN NGOAN"

Tháng 3/2005, Liên đoàn Bóng đá Việt Nam làm việc với hai ứng cử viên để chọn một huấn luyện viên cho Đội tuyển Bóng đá Việt Nam, môn thể thao được rất nhiều người yêu thích. Chính vì lẽ đó mà nhiều người theo dõi rất sát các cuộc làm việc, thương thảo, tuy nhiên cũng chỉ được biết những gì thông tin công khai. Mừng là Liên đoàn cũng rút được kinh nghiệm cho nên kéo dài thời hạn hợp đồng và bao gồm cả trách nhiệm với các đội tuyển trẻ và đội tuyển quốc gia để huấn luyện viên có điều kiện vạch ra chiến lược dài hơi hơn cho việc xây dựng Đội tuyển Bóng đá quốc gia. Cả hai huấn luyện viên được "khảo thí" đều là những người đã am hiểu bóng đá Việt Nam, có nhiều kinh nghiệm chọn lựa, huấn luyện cầu thủ cũng như đối nhân xử thế qua những kỷ niệm có lúc có phần cay đắng.

Với những kinh nghiệm trong cuộc sống, ai cũng phải rút ra những kinh nghiệm cho mình. Có người nói ra, cũng có người ôm kín trong

lòng. Nhưng có một vị đã bộc lộ tâm sự với một nhà báo: "Ở Việt Nam, không phải những điều gì tôi biết rồi nói ra đều tốt". Đọc đến đây, nhiều người lại thấy giật mình vì kết luận "khôn ngoan" này. Đánh rằng với cách làm trước đây đã để cho huấn luyện viên đó phải rút ra kinh nghiệm đó để "sống" cho êm ấm với các vị lãnh đạo Liên đoàn. Song như thế thì rất nguy. Tất nhiên, không phải mọi điều "biết" đều đúng. Nhưng mong rằng những gì "biết", "cảm nhận" của những người có kinh nghiệm đều rất quý, cần nói ra, để trao đổi ý kiến. Điều đó lại phụ thuộc ở cách làm việc của những người phụ trách Liên đoàn Bóng đá với huấn luyện viên, tạo ra không khí thoải mái, tin cậy để họ bộc lộ ý tưởng và trao đổi ý kiến thẳng thắn.

Điều đó, không chỉ là cách làm việc của Liên đoàn Bóng đá với huấn luyện viên Đội tuyển quốc gia, mà còn là cách làm việc của người lãnh đạo với cán bộ thuộc quyền. Để cho người dưới quyền rút ra kinh nghiệm quá "khôn ngoan, khéo léo" trong ứng xử thì sẽ mất đi sự trung thực và thẳng thắn trong xây dựng ý chí tập thể. Không biết các vị có trách nhiệm đã xử sự như thế nào để người ta phải "khôn ngoan" giữ mình như vậy!

Ngày 24/4/2005

VỮNG VÀNG, VỮNG TÂM

Tâm sự của những người có trách nhiệm giúp Đảng và Nhà nước phát hiện, đấu tranh chống lãng phí, tham ô, thường cho là "chịu nhiều sức ép". Những cán bộ công chức ở những cơ quan được giao trách nhiệm còn như thế nữa là những cá nhân đấu tranh vì trách nhiệm đảng viên, trách nhiệm công dân của mình thì sức ép còn nặng nề hơn, có khi bị trù úm nhiều kiểu, có cả những kiểu "trả thù" tàn nhẫn.

Trong tâm lý con người thường thích được khen hơn chê, đó là chưa kể không chỉ chê mà còn phát hiện các tiêu cực của cơ quan hoặc cá nhân liên quan tới việc xử lý các sai phạm. Cho nên, thái độ bình thường, nhẹ nhàng nhất thì cũng không mặn mà, hoặc có đon đả mời chào "bề mặt" thì trong lòng cũng u ám, nặng nề, tìm cách phản ứng gay gắt, thậm chí mua chuộc, vu cáo, bôi nhọ.

Thế nhưng trách nhiệm đấu tranh của họ còn rất nặng nề, vì cho dù đã cố gắng nhưng

vẫn chưa "chặn đứng và đẩy lùi được tệ tham nhũng, tiêu cực, còn "nợ" với xã hội điều này", như đồng chí đại diện cho lãnh đạo Đảng nói tại Hội nghị Kiểm tra toàn quốc đầu năm 2005. Và đồng chí dặn cán bộ là *"phải tiếp tục vững vàng trên trận tuyến này"*. Vững vàng trên tinh thần đấu tranh vì lợi ích của nhân dân và của Đảng, không chùn bước. Vững vàng trước các cám dỗ, đe dọa đủ kiểu để không dẫn tới không làm tròn trách nhiệm được Đảng, Nhà nước và nhân dân giao cho. Đó là đối với cán bộ ở các cơ quan có trách nhiệm của Đảng và Nhà nước như Kiểm tra, Thanh tra, Công an, Kiểm sát, Tòa án; còn với cá nhân đảng viên, công dân lại càng phải vững vàng hơn, vì như đồng chí đại diện Đảng đã nói: "Cần vững tâm vì chắc chắn chúng ta sẽ ngày càng được sự ủng hộ của các cấp lãnh đạo, của các tổ chức Đảng, các cơ quan nhà nước, của Mặt trận, đoàn thể và của cả xã hội". Đứng sau họ là Đảng, Nhà nước và nhân dân, là cái thế kiềng ba chân vững chãi cho cuộc đấu tranh quyết liệt này đến thắng lợi.

Ngày 01/5/2005

GIAN KHỔ, HIỂM NGUY CỦA NGƯỜI MỞ ĐƯỜNG

Con người luôn luôn hướng tới và trân trọng các giá trị sáng tạo. Vì chính sự sáng tạo của con người đã tạo ra những bước ngoặt cho sự phát triển của xã hội và con người, từ tìm ra lửa cho sự sống, cách thắp sáng bằng ánh điện, việc liên lạc với nhau qua không gian, cho tới các loại máy móc tinh vi thay thế cho sức người không chỉ cơ bắp, với năng suất gấp nhiều lần, v.v.. Nhưng oái ăm thay chính con người lại dè dặt, thậm chí làm thui chột các sáng tạo. Vì sáng tạo, đổi mới nào cũng có phần phủ định cái cũ, từ cách nghĩ đến cách làm quen thuộc, do đó chưa quen thậm chí đe dọa cả một phần sức nghĩ, sức làm, "công lao" và cả lợi ích của một số người. Cho nên sáng tạo, đổi mới nào cũng trải qua những gian nan, có khi nguy hiểm.

Có người kể lại câu chuyện khoa học vui vui.

Ngày nay, trong lịch sử phát triển của loài người, con khỉ khi đứng được trên đôi chân của mình thường được coi là bắt đầu của "con

người văn minh". Nhưng đau xót thay, khi con khỉ thứ 1.000 được gọi là "con người văn minh" thì đã có 999 con bị cho là con vật kỳ lạ, dị chủng, bị xa lánh, ghét bỏ, thậm chí bị tiêu diệt, vì khi mọi con khỉ đang bò bằng bốn chân thì "nó" lại đứng được trên hai chân! Chuyện kể đó cũng không từ căn cứ khoa học nào, nhưng xem ra cũng rất có lý.

Ở trên đời cũng vậy. Đồng chí Kim Ngọc vào năm 1966 nghĩ ra khoán sản phẩm cho hộ, mà ngày nay không những được công nhận mà còn tiến xa hơn. Công việc của anh được đánh giá là ý tưởng và hành động khởi đầu đổi mới trong nông nghiệp. Nhưng cũng vì sự sáng tạo đó mà lúc đó anh bị phê lên, bình xuống, rồi bị kỷ luật.

Lỗ Tấn, nhà văn lớn Trung Quốc nói đại ý: Trái đất không có đường, nhiều người đi thì thành ra đường vậy! Nhiều người đi thì chắc chắn phải có người xung phong đi trước mở đường, dọn lối, và chắc chắn gai góc, lầy bùn, rấn rết, hồ beo đầy nguy hiểm, đe dọa sự sống của người đi đầu, mở lối. Vẽ vang thay và cũng nguy hiểm lắm thay. Nhưng có nguy hiểm nào ngăn cản được sức sáng tạo, cho nên mới có sự sáng tạo không ngừng.

Ngày 08/5/2005

VUA HÙNG ĐI CÀY VÀ LỜI HÁT ĐẾ

Thế là Lễ hội Đền Hùng năm Ất Dậu - 2005, vì đau chân tôi không về dự được. Thật tiếc!

Nghe người dự về kể lại thấy Lễ hội năm nay hoành tráng, tôn nghiêm lắm. Dân các nơi về dự rất đông, có lễ vật đặc sắc từ thành phố Hồ Chí Minh gửi ra cung tiến, nhiều phong tục cũ được diễn lại cho con cháu cùng nhớ.

Trong các phong tục, không biết năm nay có diễn lại tích Vua Hùng dạy dân cày ruộng hay không, vì không thấy tường thuật trên tivi. Cũng nghe nói là mấy năm nay Lễ hội cũng bỏ tích này vì không "vui" (!)

Nhớ lại, khi diễn tích này, có tiếng hát theo bước chân Vua lội ruộng:

Làm Vua cho đáng làm Vua

Làm Vua phải biết cho vừa lòng dân.

Thế là có tiếng hát đế:

Thánh quân cho đáng Thánh quân

Thánh quân phải biết muôn dân nhọc nhằn.

Chắc là các cụ ngày xưa nghĩ ra các câu hát đó, nhưng rồi trở thành tục lệ, sách cũ ghi lại. Tuy không "vui" bằng các trò thổi cơm, gói bánh thi, đấu vật, nhưng tích và lời hát này thì sâu sắc đến muôn đời sau, cho nên năm nào cũng nên diễn lại, hát lại.

Ngày 15/5/2005

"NGƯỜI HIỀN" MỚI CÓ THỂ DÙNG ĐƯỢC "NGƯỜI HIỀN"

Chúng ta đang coi trọng phát hiện, bồi dưỡng và sử dụng người tài.

Thật ra ông cha ta nói "hiền tài" là nguyên khí quốc gia. "*Người hiền*" theo quan niệm của người xưa (cũng là của thời nay), là bao gồm cả "đức" lẫn "tài" đến một tầm cao nào đó liên quan đến quốc kế dân sinh, tới việc cảm hoá nhân tâm, chứ không chỉ có "tài vật", "tài nịnh hót". Thậm chí người có "tài" mà thiếu "đức" thì còn nguy hiểm cho xã hội nhiều lần.

Người xưa lựa chọn, cầu "hiền" bằng nhiều cách, chủ yếu từ tấm lòng và cách nhìn người, sử dụng người của các bậc minh quân. Ngày nay, phát hiện "người hiền" là từ tập thể, nhưng sử dụng "người hiền tài" tuy cũng là tập thể nhưng vai trò người đứng đầu là rất quan trọng.

Đọc lịch sử, thấy vua Trần Minh Tông trong lời dặn lại vua con và quần thần trước khi mất vẫn hết sức quan tâm việc chọn lựa hiền tài cho

quốc gia. Trong lời dặn đó, Người nói: "Nếu ta *không hiền* thì kẻ ta dùng cũng không hiền. Đó chính là đồng thanh tương ứng, đồng khí tương cầu, cùng loại thì hợp nhau".

Cho nên dặn lại việc chọn "người hiền" cũng tức là dặn việc giữ gìn phẩm chất và tài năng của những người lựa chọn, vì người hiền mới có thể chọn và dùng được người hiền. Thâm thuý lắm thay!

Ngày 22/5/2005

NHỎ VÀ LỚN

Trong đời có nhiều việc phải làm, có việc nhỏ và việc lớn. Ai cũng biết "việc lớn" là việc quốc gia đại sự, đối với từng người thì đó là sự nghiệp. Ai cũng biết việc nhỏ là việc nhà, việc ăn mặc, chơi bời, không thể nào so với việc lớn là việc nước, và sự nghiệp một đời người. Không ai dám coi thường việc lớn là việc đất nước, nhưng nào ai dám coi thường việc nhỏ là việc nhà, việc ăn, chơi, đó là chưa kể có "tề gia" mới "trị" được nước. Nghĩa là việc lớn, việc nhỏ đều phải làm, và đều quan trọng.

Có lời khuyên cho những người làm việc có hiệu quả, là "dám dồn 85% sức lực vào làm 15% công việc". Đó là lời khuyên dồn sức hoàn thành các nhiệm vụ trọng tâm, mà nếu làm được nhiệm vụ trọng tâm đó thì sẽ xoay chuyển toàn cục. Nhưng đó lại không phải là chuyện lớn, chuyện nhỏ mà là chuyện chọn lựa "điểm" và "diện" trong công tác để đạt hiệu quả cao.

Cũng trong chuyện lớn nhỏ, có lời khuyên của cụ Nguyễn Trãi: "*Phải làm việc lớn từ việc nhỏ*". Có thể hiểu là phải tập làm việc lớn từ làm thành công các việc nhỏ. Cũng có thể hiểu theo kiểu "tích tiểu thành đại", nghĩa là thành công nhiều việc nhỏ, cộng lại thành việc lớn.

Cụ lại dặn: "*Không lấy việc nhỏ hại việc lớn*". Nghĩa là đôi khi phải nín nhịn, thậm chí chịu thiệt thòi từ các việc nhỏ để hướng tới thành đạt việc lớn.

Ai cũng phải xử lý việc nhỏ, việc lớn. Nhưng để cho trọn vẹn cả lớn, nhỏ thật khó lắm thay.

Ngày 29/5/2005

THÁM HOA VÀ CHÁNH TỔNG

Có câu chuyện về vua Quang Trung được truyền lại, và gây ra những cuộc tranh luận với các ý kiến rất khác nhau.

Chuyện kể rằng khi vua Quang Trung ra Bắc Hà đã hỏi một nho sĩ xem ông học hành đến đâu, đỗ đến bậc nào. Nhà vua được trả lời là ông ấy "đậu Thám hoa". Nhà vua hỏi lại: "Đỗ Thám hoa có làm được Chánh tổng không?"...

Đấy, câu chuyện chỉ có thế. Không phải là bịa đặt, mà được ghi vào sách hản hoi. Và câu chuyện đó làm đầu đề của các cuộc tranh luận.

Đỗ Thám hoa là đỗ to trong kỳ thi Hội, vào hàng tiến sĩ ưu tú, cho nên được mọi người kính trọng thường gọi là cụ Nghè, cụ Thám, cụ Bảng... là tước vua ban, rồi mới đến tên cha mẹ đặt cho. Đỗ đến bậc đó là có thể "vinh quy bái tổ", cả làng vinh dự ra đón từ xa, làm nhà cho ở. Thế mà lại so với chức Chánh tổng, tuy cũng là một vị có chức sắc nhưng cũng chỉ hơn mấy anh lý trưởng, trông coi mấy làng. Cho nên mấy vị mạn phép cho là vua chưa coi trọng kẻ sĩ.

Nhưng nói thế thì khó xuôi tai. Nếu không tôn trọng kẻ sĩ thì tại sao Đức Vua lại mấy lần cầu ần sĩ La Sơn phu tử Nguyễn Thiếp ra giúp nước, dùng Ngô Thời Nhậm, kẻ sĩ Bắc Hà, tuy là người đã từng phụ tá đối phương nhưng vẫn được tin dùng, vào hàng quan giữ chức trọng trong triều đình, sau này lập công lớn. Thế cho nên câu chuyện kể trên hình như có ý sâu xa gì đây? Đức Vua thừa biết, đỗ Thám hoa là đỗ bậc cao, ít nhất thì cũng là Phó tiến sĩ bằng đỏ, thời nay được nhất loạt tăng lên tiến sĩ. Nhưng đỗ đạt to thế, nhưng khi hành sự có làm được chức Chánh tổng, trông coi mấy làng hay không, nghĩa là từ bằng cấp tới cái tài quản lý tới đâu! Xem ra nhiều nhà nghiên cứu và cả tôi nữa nghiêng về ý này, và quả thật, vua Quang Trung coi trọng thực tài, không chỉ coi trọng bằng cấp, đáng để người đời nay học tập.

Ngày 05/6/2005

KHI THẤY ĐÀI NƯỚC PHUN LÊN!

Bây giờ người ta đua nhau làm trụ sở to; có người nói trụ sở một số quận bây giờ gần to bằng Phủ Tổng đốc thời Pháp thuộc, còn trụ sở các cơ quan quyền lực tỉnh, thành thị đều to hơn rất nhiều Dinh Tổng đốc. Làm việc ở trụ sở to, đi các loại xe xịn... hình như tôn thêm vẻ "uy nghi" của những người ngồi bàn giấy hoặc ngồi trong xe của cái bệnh phô trương hình thức đang khá phổ biến.

Đã có trụ sở to thì phải có vườn rộng, cây cảnh đắt tiền. Gần đây lại đua nhau làm đài phun nước. Làm đài phun nước đã đắt tiền nhưng mỗi lần vận hành lại tốn điện, nghĩa là tốn chi phí. Cho nên làm cho oai thôi, chứ không phải lúc nào cũng cho "phun".

Về công tác một tỉnh thấy đài phun nước khá đẹp đặt trước cửa trụ sở cơ quan sau hàng rào sắt, nhưng lại nghe câu ca dân dã:

Khi thấy đài nước phun lên

Không hợp tỉnh thì Trung ương cũng về.

Nghĩa là chỉ cho đài "phun nước" khi có họp hành hoặc đón khách cấp trên, của cái bệnh hình thức và của người thích phô trương hình thức.

Nghe câu ca dao đó, có người nói: "Thôi thì các ông ấy chỉ cho "phun" có thể, chứ "phun" suốt ngày thì có mà chết tiền của dân".

Nhưng lại có người nói: "Thế thì làm đài phun nước làm gì cho tốn tiền. Nếu có làm thì đưa ra công viên cho dân cùng hưởng".

Ngày 12/6/2005

CHUYỆN "NÓI"

Mối quan hệ của mỗi người ngày càng rộng và rất phong phú, với nhiều kiểu người khác nhau, cho nên ai cũng phải học cách ứng xử. Những sách dạy cách giao tiếp, ứng xử của đông, tây, cổ, kim được dịch ra ở ta khá nhiều, đang là một trong những loại sách bán rất chạy. Anh bạn tôi cũng là người chịu đọc các loại sách đó, đọc nhiều quyển của nhiều tác giả thuộc nhiều nền văn hoá, cũng mong trở thành con người "khôn ngoan" hơn.

Thế rồi một hôm gặp tôi, anh than thở: "Càng đọc càng hoang mang. Mỗi ông khuyên một kiểu. Lời khuyên nào cũng có lý, nhưng xem ra thực hành không dễ".

Tôi nói: "Có gì mà ghê gớm thế. Thử nói những cách khó xử xem sao!".

Anh bạn đưa ra một loạt dẫn chứng về những lời khuyên trong sách, mà chỉ riêng chuyện "nói" thôi:

Nào là "Nóng vội không được" nhưng "chậm chạp cũng không được!".

Nào là "Không nói không được" nhưng "nói quá mức cũng không được!".

Nào là "Nói quá to không được" nhưng "nói quá nhỏ cũng không được!".

Nào là "Nói quá nhiều không được" nhưng "nói quá ít cũng không được!".

Anh còn dẫn chứng một thôi một hồi nữa. Vừa nghe vừa buồn cười. Nhưng tôi nói: "Đều là những lời khuyên đúng đắn cả đấy. Thì việc gì phải đọc quá nhiều sách đến thế, chẳng qua cũng chỉ là những lời khuyên "một vừa hai phải" của cha ông ta đó thôi. Nói là "một vừa hai phải" là nói cái mức độ hợp lý, chứ không ai khuyên là nói trái thành phải. Cũng như *người ta khuyên cái "kiểu nói" hợp lý, có hiệu quả, chứ không ai khuyên "không nói những điều đáng nói"*.

Anh bạn nghe thế cũng phì cười, cũng chẳng biết anh đồng ý hay phản đối.

Ngày 19/6/2005

KHÔNG "SAO", ĐÃ SAO!

Đội bóng đá ở một tỉnh lẻ do ông được giao trách nhiệm huấn luyện năm nay xem ra thắng đậm, đang đứng ở tốp dẫn đầu. Nhớ lại, vào đầu mùa giải, một số người hâm mộ lo lắng nói với ông: "Đội mình không có những ngôi sao". Nghe thế, ông trả lời "không "sao" đã sao!". Đến bây giờ, có người đến hỏi mong tìm ra nguyên nhân làm nên thành tích của đội bóng, ông lại trả lời tỉnh bơ: "Chúng tôi thành công vì không có "sao"!".

Cũng phải nói cho công bằng là địa phương và người hâm mộ đã hết lòng ủng hộ đội bóng tỉnh nhà. Tuy đội bóng của ông không có "sao" là "sao nổi trội", chứ đều là những tay đá bóng nhiệt tình, có kỹ thuật. Tuy nhiên nhìn cả đội bóng trong mùa giải thì ông nói không sai!

Đang thời buổi tìm "sao", tranh "sao", nịnh "sao", cho nên nghe phát biểu của ông huấn luyện viên nọ có vẻ ngược đời, thậm chí có người còn cho ông là có phần "kiêu ngạo"!

Nhưng mấy chiến hữu trong nghề huấn luyện bóng đá lại có phần thông cảm với ý kiến của ông. Vì chính đội bóng của ông tuy không có những ngôi "sao" có cỡ, nhưng lại là một tập thể gắn bó, mà thành công của đội bóng là 11 người, chứ đâu chỉ có một, hai người. Đó là chưa kể, có "sao" còn ỷ thế đòi hỏi, "sao" nọ mâu thuẫn với "sao" kia, mấy "sao" coi thường tập thể, gây mâu thuẫn nội bộ, gây khó dễ cho huấn luyện viên và một khi tinh thần của đội bóng không thống nhất thì làm sao có thể đá thắng!

Tất nhiên, hứng chí thì nói thế thôi, chứ mỗi đội bóng đều phải có những chân đá là linh hồn dẫn dắt lối chơi cả đội, nâng đỡ tinh thần của toàn đội và là những mũi nhọn đột phá... Cho nên có "sao" mà mỗi "sao" đều thấy đã là "sao" lại càng phải nghiêm chỉnh, khiêm tốn, thì đội bóng có một tập thể mạnh và có những "ngôi sao" làm đột phá thì thực sự là đội bóng rất mạnh.

Ngày 26/6/2005

MỠI ÔNG ĂN MỘT KIỂU?

Một ông, cũng có thể gọi là chuyên gia trong ngành xây dựng vì đã từng ở cơ quan lãnh đạo Bộ, lại đã từng ở cơ quan quản lý một thành phố lớn. Công tác ở Bộ hay địa phương đều phụ trách ngành xây dựng, cho nên có thể gọi là một chuyên gia có cỡ trong ngành này, tất nhiên mới chỉ hiểu biết ở tầm quản lý, chứ chưa phải đã hiểu biết kỹ cái cảnh công trường. Tất nhiên không ai có thể vẹn toàn, nhưng dù sao tiếng nói của ông cũng đáng tin cậy.

Ông cũng đang rất bức xúc chuyện tiêu cực trong xây dựng cơ bản. Ở thời ông làm, không thể không có tiêu cực, nhưng ông nói rằng: "Bây giờ tiêu cực xem ra nhiều hơn, lớn hơn, và ở tất cả các khâu!". Và ông nói: "Mỗi ông ăn một kiểu!".

Ông phụ trách vật tư, thiết bị "ăn" vật tư, thiết bị.

Ông phụ trách thủ tục "ăn" thủ tục.

Ông phụ trách chi, duyệt "ăn" chi duyệt...

Tất nhiên, còn các "ông" xét duyệt quy hoạch, kế hoạch dự toán, giám sát, nghiệm thu... Ông kể ra một lô một lốc các khâu "ăn" chỉ để chứng minh: không phải cái gì cũng đổ tội hết cho anh thi công. Anh thi công có ăn cũng là để bù đắp những gì đã đưa cho ông "thủ tục", ông chỉ duyệt, vì "chẳng ai ký duyệt chữ nào khi không có lẽ!"... Nếu cộng tất cả các khâu đó lại mới thấy thất thoát trong xây dựng cơ bản là không nhỏ!

Xem ra ông mạnh nói, vì ông được cán bộ trong ngành kính nể. Cũng có thể ông quá bức xúc nên có phần "vơ đũa cả nắm", nhưng vấn đề ông nêu lên là khó chối cãi.

Tôi thưa với ông, ông cha ta đã nói: "Thợ may ăn vải, thợ mã ăn hồ" đấy thôi. Ông cười rồi trả lời tôi: "Ăn mấy mảnh vải vụn, mấy cân bột làm hồ là ăn vật. Câu đó chỉ để nói là dù vật vãnh dăm ba đồng, dăm ba chục, kẻ tham lam cũng không từ. Còn "ăn" dự án, sắt thép, xi măng, thiết bị, thì đâu có phải là ăn vật".

Ngày 03/7/2005

THẬN TRỌNG VÀ TÍCH CỰC

Khi gặp mấy anh bạn làm ở ngành bảo vệ luật pháp, chúng tôi thường bàn chuyện đấu tranh chống tham ô, lãng phí, đang là nỗi bức xúc của nhân dân. Vì tôi biết các anh cũng là những người có tâm huyết với cuộc đấu tranh này.

Tôi thì không có nhiều thông tin như các anh, cũng chủ yếu là đọc trên các báo. Mà báo của ta bây giờ cũng lắm thông tin, và rất mạnh dạn, thẳng thắn. Khi tôi nêu những vụ án mà báo đã thông tin để hỏi anh, thì anh nói: "Các ông rất chịu khó đọc báo, còn bọn tôi thì phải có nhiệm vụ đọc báo mà phải tìm cách đọc hết, đọc kỹ. Nhiều bài báo nêu lên những chi tiết quan trọng giúp chúng tôi điều tra, kết luận. Nhưng cũng phải nói thật là không phải tình tiết nào báo nêu cũng đúng cả đâu. Cho nên chúng mình cũng phải thận trọng, làm theo đúng quy trình, bảo đảm không để sót tội phạm, nhưng cũng không để oan sai. Mà xử oan, xử sai bây giờ còn bị truy cứu trách nhiệm, chứ có nói chơi

"mấy câu rút kinh nghiệm" được đâu. Nghe thế, tôi cũng rất thông cảm với anh.

Lâu ngày gặp anh, tôi cũng hỏi những tình tiết phạm tội liên quan đến một số cán bộ có chức, có quyền bị đăng trên báo, có lúc đăng thẳng tên, có lúc nói bóng gió nhưng ai cũng hiểu. Vì đó cũng là nỗi bức xúc của nhiều người. Nghe tôi nói anh lại cười: "Với cán bộ thì phải thận trọng ông ạ". Nghe thế tôi lại không thể thông cảm với anh được, cho nên cãi luôn: "Thế với dân thường thì ông không thận trọng hoặc kém thận trọng hơn hay sao!". Anh vội cải chính: "Không phải ý tôi như thế!".

Cái nghề của anh là phải thận trọng vì liên quan đến sinh mệnh mỗi người, nhưng lại phải rất tích cực. Không tích cực với tinh thần trách nhiệm cao thì không thể lòi được bọn tham ô "cỗ bụi " ra trước vành móng ngựa vì chúng có lắm thủ đoạn che giấu!

Ngày 10/7/2005

CẠNH TRANH MANG KHUÔN MẶT NGƯỜI

Trước đây ta thường dị ứng với từ cạnh tranh, cho cạnh tranh là khái niệm của kinh tế tư bản chủ nghĩa. Thế rồi, thực hiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, có nhiều thành phần kinh tế tất yếu chấp nhận và làm quen với cạnh tranh. Đi vào cạnh tranh chủ yếu là cạnh tranh bằng chất lượng và giá cả, cho nên nhiều doanh nghiệp phải đổi mới thiết bị, công nghệ, cải tiến quản lý, ra đời nhiều sản phẩm có chất lượng tốt hơn, giá cả hợp lý hơn, có lợi cho xã hội và người tiêu dùng.

Nhưng đã cạnh tranh phải bình đẳng. Do vậy đã xuất hiện khái niệm "cạnh tranh lành mạnh", tránh sự gian lận trong cạnh tranh để tranh phần hơn không chính đáng, đồng thời phải xây dựng những điều khoản đưa vào luật.

Thế rồi xem ra cũng chưa đủ, cho nên lại xuất hiện khái niệm "cạnh tranh mang

khuôn mặt người". "Mang khuôn mặt người" nghĩa là không mang tính thú vật cấu xé nhau, ăn thịt nhau. Cho nên vẫn là cạnh tranh nhưng bên cạnh sự sòng phẳng, còn mang tính nhân văn, không tìm cách hại người. Vì nói cho cùng, cũng vẫn còn "tâm luật" của con người có nhân cách.

Ngày 17/7/2005

CÂY ĐA, AO LÀNG

Lâu lắm rồi tôi mới về chơi quê ngoại. Nói là "lâu lắm mới về quê" chắc mọi người sẽ quở trách, nhưng thú thật là mọi người thân đều theo con cái lên thị xã, thành phố; ở lại quê chỉ còn người anh họ xa, cũng đã già.

Nhưng dù là quê ngoại, không còn mấy người thân thích gần gũi, nhưng cảnh quê và con người quê hương vẫn đầy ắp kỷ niệm. Nhớ đến những ngày kháng chiến chống Pháp xin phép về qua làng thăm họ hàng, vẫn nhớ ao hồ rộng hàng chục mẫu và cây đa hàng trăm tuổi toả bóng mát ở cổng làng, nơi ghi lại biết bao kỷ niệm tuổi ấu thơ của những người trưởng thành, xa làng.

Ngồi chơi nhà ông anh và thăm hỏi bà con làng xóm, thấy nhà nào cũng khang trang hơn, đời sống có khá hơn, nhưng còn khó khăn lắm. Chợt nhớ phong cảnh xưa. Hỏi ông anh:

- Cái ao hồ bây giờ còn đẹp không, còn nhiều cá không?

- Làm gì còn ao!
- Sao?
- Họ lấp đi làm nhà cả rồi!
- Nhưng là ao của làng, ai lấp được?
- Thì mấy ông đại diện làng cho lấp chứ sao, mỗi ông xí một phần xây nhà cho con cái!

Thấy mất ao, tôi sợ mất cả cây đa cổ thụ, cho nên hỏi:

- Cây đa còn không?
- Cây đa còn đó, đứng ở đây nhìn cũng thấy ngon.
- Thế thì anh em ta ra đó chơi đi!
- Chớ!
- Sao?
- Ra đấy là vấp kim tiêm vất bữa bãi. Dính vào thì chết!

- Nhưng ta cứ ra chơi, cốt cẩn thận là được.
Thế rồi anh em tôi cùng nhau ra thăm gốc đa đầu làng. Và đúng như ông anh tôi nói. Nhìn kim tiêm vất bữa bãi, tôi cũng ngại ngùng. Nhưng điều quan trọng là thấy buồn vì cảnh quan đã thay đổi quá nhiều, mất đi vẻ thanh bình. Và tệ nạn xã hội đã ủa về tới nông thôn êm ấm xưa kia.

Ngày 24/7/2005

ĐÚNG THẾ, CÓ PHẢI KHÔNG Ạ?

Trong một cuộc liên hoan tiếng hát dân ca khu vực miền núi rất thú vị, mỗi tiết mục có đặc sắc riêng, nhiều lần điệu mới được nghe lần đầu để hiểu biết thêm vốn dân ca rất phong phú của các vùng miền, các dân tộc. Chị dẫn chương trình cũng rất cố gắng, nhưng có một câu nói của chị đó được lặp đi lặp lại làm cho người nghe có phần khó chịu.

Sau mỗi tiết mục, người dẫn chương trình lại bình luận "nghe rất ngọt ngào, ấm lòng", "nghe rất tình tứ, sâu sắc". Thôi thì cũng được. Đó là ý kiến của chị ấy, chúng tôi cảm nhận cái hay khác với chị, nhưng vẫn tôn trọng sự đánh giá của chị. Không sao, vì mỗi người có cảm thụ riêng. Nhưng sau khi đánh giá "ngọt ngào, ấm lòng", "tình tứ, sâu sắc" của chị, chị nói luôn: "Đúng thế, có phải không ạ!" như một sự áp đặt, không cho ai bàn luận, thậm chí tranh cãi, làm cho người nghe khó chịu. Cho dù người ta có đồng ý với nhận xét của chị, nhưng bị áp đặt vẫn thấy

bực mình. Cũng biết rằng chị không có ý áp đặt cho ai, nhưng cách nói như vậy làm cho người ta có thể nghĩ như thế.

Cả buổi truyền hình kéo dài trên hai giờ, cứ phải nghe mãi điệp khúc: "Đúng thế, có phải không ạ!" một cách áp đặt, rất âm ức. Bỗng thấy máy điện thoại reo, tôi cầm lấy máy, đã thấy anh bạn quen nói có ý trêu ghẹo: "Chắc cậu nghe người dẫn chương trình vừa rồi thấy thú vị phải không, xem ra đúng là học trò của cậu, chuyên môn áp đặt, không cho ai thảo luận!". Đúng là anh bạn thân đã giống tôi. Tôi nói: "Chị ấy thì áp đặt được ai, mà xem ra thì người dẫn chương trình cũng không có ý ấy. Chỉ là thói quen". Nghe thế, anh bạn lại vẫn không chịu thôi, nói tiếp một câu: "Đúng là thói quen, nhưng là thói quen áp đặt!".

Ngày 31/7/2005

BƯỚNG?

Vốn anh là người làm việc gì, phát biểu điều gì đều suy nghĩ chín chắn. Anh cũng chịu hỏi ý kiến bạn bè, đồng nghiệp, cũng chịu khó lắng nghe những ý kiến phản bác. Thế nhưng anh vẫn mang tiếng là con người búống bình, cố chấp, thậm chí ngoan cố, bảo thủ. Những điều tiếng đó đều đến tai anh. Nghe thế anh vẫn thản nhiên, không tỏ vẻ xao xuyến. Xem ra anh vẫn là con người "búống bình".

Nói cho công bằng thì không phải mọi ý kiến góp ý của bạn bè, đồng nghiệp anh đều "để ngoài tai". Những ý kiến đóng góp hợp lý anh cũng tiếp thu. Nhưng một số vị tiền nhiệm vẫn cho anh là "con người khó bảo". Nghe một số vị đàn anh nhận xét thế anh rất đau lòng nhưng vẫn thản nhiên của con người búống bình.

Anh tâm sự với bạn bè: "Ai góp ý kiến mình đều lắng nghe, ý kiến nào đúng mình

đều tiếp thu. Các anh, các chú góp ý đều là những lời tâm huyết nhưng mình còn có tập thể của mình, còn có trách nhiệm của mình, cho nên phải cân nhắc!".

Bướng, theo định nghĩa là không chịu nghe theo người khác, cứ theo ý mình. Chẳng lẽ ý kiến của mình, của tập thể mình đúng lại cứ phải làm theo những ý kiến góp ý chưa sát, chưa đúng, để khỏi mang tiếng là "bướng" hay sao? Cho nên cũng không ít người khen anh là con người có chính kiến, có bản lĩnh, không phải ai "bảo gì cũng nghe".

Ngày 07/8/2005

CÁI TAI, CÁI MỒM

Có những câu chuyện mà không phải ở tuổi nào cũng hiểu hết ý nghĩa của nó.

Thuở nhỏ, đọc các bài văn do cụ Ôn Như Nguyễn Văn Ngọc soạn thấy có nhiều bài thật lý thú, sâu sắc. Chẳng hạn như bài "Cái tai và cái mồm".

Ai cũng biết: Cái tai để nghe, cái mồm để nói (tất nhiên còn để ăn nữa). Nhưng có người hỏi: Vì sao trời đất sinh ra con người lại có *hai tai, một mồm*? Tại sao không có hai mồm, một tai mà ngược lại? Câu hỏi nêu lên thật ra cũng để răn con người nghe nhiều hơn nói.

Thuở nhỏ, đọc đến bài đó cũng đã hiểu ra sự lý thú của câu chuyện vì một câu hỏi bất ngờ được lý giải. Nhưng lớn lên đến bậc đầu, được đảm trách một số công việc, chịu sự va đập không ít, cho nên xem ra hiểu sâu sắc hơn câu chuyện "cái tai, cái mồm" trong bài học thuở ấu thơ bậc tiểu học để mà "nghe nhiều hơn nói".

Ngày 14/8/2005

SỬA ĐÚNG!

Ai làm việc ở đời mà chẳng có lúc sai lầm, có việc làm sai. Đã sai thì sửa. Cho nên sửa ở đây là sửa việc làm sai, để trở thành đúng. Ai cũng hiểu và đã từng làm như thế. Nhưng cuộc đời thật ngoắt ngoéo, phức tạp hơn nhiều so với sự suy nghĩ thẳng băng của con người lương thiện.

Ở kỳ thi tốt nghiệp phổ thông vừa rồi, có một số địa phương số thí sinh thi đỗ rất thấp. Nhiều người, kể cả người trong cuộc đều cho rằng: kết quả như thế là chính xác, chứ cứ đỗ 90 hoặc hơn 90% như mọi năm là giả tạo. Sở dĩ kết quả thì như thế vì năm nay siết lại kỷ cương thi cử, không còn chỗ "chiếu cố", "nói tay" thậm chí gian lận. Nhiều người dân địa phương vừa đau vừa mừng, đau vì con em mình trượt nhiều, thành tích địa phương xuống bậc, nhưng mừng vì kỷ cương được lập lại. Cho nên, cho đó là việc làm đúng.

Nhưng dùng một cái lại có đơn của một địa phương xin thi lại. Thế là mọi người ngã ngửa

ra. Thì lại là "sửa", nhưng đã đúng sao lại sửa! Nhưng có ý kiến là nhìn ngang, nhìn dọc thấy địa phương khác đều đổ hơn 90%, chỉ có mình là "tụt", nghĩa là người ta không sửa, mà mình lại sửa, cho nên thiệt thòi.

Cũng may cấp trên không chấp nhận cho thi lại, vì nếu "sửa cái đã làm đúng" thì từ nay ai dám làm đúng?

Ngày 21/8/2005

THẾ NÀO LÀ "ĐỦ"?

Ngôn ngữ Việt Nam có từ "đủ". Đủ có nghĩa là với số lượng và thể tích đáp ứng yêu cầu, không thừa, không thiếu.

Trong một bữa cơm, chủ nhà mời khách ăn thêm một bát cơm, một ít thức ăn hoặc uống thêm một chén rượu, khách lịch sự nói lời cảm ơn và thưa "xin phép, tôi đã dùng đủ", nghĩa là ăn đã no, uống cũng đã ngà ngà, không muốn ăn thêm để bội thực, không muốn uống thêm để say xỉn.

Nhưng lại có câu nói "biết thế nào là đủ?", vì xem ra từ "đủ" trong đời sống được hiểu rất linh hoạt. Đã no rồi còn muốn ăn thêm vì vẫn thèm ăn, đã ngà ngà thậm chí đã say xỉn nhưng vẫn muốn uống thêm vì vui bạn bè. Nhưng không chỉ có thế. Có người không chỉ "đủ dùng" mà còn dư dật, giàu có, nhưng vẫn muốn giàu thêm, đã có một hai nhà còn muốn có thêm; đã có bạc tỷ, lại còn muốn có nhiều tỷ hơn...

Với bọn tham những thì biết thế nào cho đủ. Đã có chức phận cao, danh vọng lớn, lại còn muốn lên cao hơn, muốn ở lâu hơn để ra uy và kiếm lợi.

Thế mới biết, hiểu được chữ "đủ" thật khó lắm thay!

Ngày 28/8/2005

KHÔN NGOAN CHẴNG LỘ THẬT THÀ

"**C**ách nói văn hoa" là cách nói của một số người, khi là do bệnh sĩ diện, khi là do trốn tránh một khuyết điểm, khi là muốn "đánh bóng" lên để làm nhẹ sự xấu xa.

Chẳng hạn: đưa tiền hối lộ thì được gọi là "Bồi dưỡng quá mức tình cảm"; lấy tiền công để đãi đồng nhau, rượu ngoại tràn ly, sơn hào hải vị đầy miệng, lại gọi là mừng nhau "chén rượu nhạt", "bữa cơm đoàn kết", v.v..

Nhưng xem ra, cái bệnh "ăn nói văn hoa" cũng là căn bệnh toàn cầu, và "văn hoá càng cao" xem ra càng tìm cách đưa đẩy cho có vẻ "văn hoá cao siêu". Vì gần đây, khi xem một số cuốn sách do một số doanh nhân nêu lên để nói về "các khoản chi không chính thức". Các khoản đó thường ít nhất khoảng 1 - 2% doanh số, mà một vị chuyên gia kinh tế đáng kính gọi là khoản chi "trả một số tiền để hưởng một số ưu đãi của chính quyền". Nói thì văn hoa, khoa học, của con người có vẻ thông minh, nhưng rút cục là đưa hối lộ. Kể

nào đó ở cơ quan quyền lực nhận một số tiền để "ưu đãi" cho người đưa tiền, một số điều khoản ngoài quy định của luật pháp, đúng là kẻ nhận hối lộ. Cho nên, cho dù có nói cho có vẻ văn hoa, cho dù có đánh bóng các hành vi đen tối thì nó cũng chỉ ra cái tội lỗi xấu xa, ai cũng nhận thấy.

Khôn ngoan chẳng lọ thật thà!

Ngày 04/9/2005

KHI TRANH LUẬN VỚI NGƯỜI CÓ QUYỀN

Xem ra, các đại biểu của dân ngày càng sâu sát hơn. Như có vị đại biểu Hội đồng nhân dân ở thành phố Hồ Chí Minh sau khi nhận được đơn tố cáo, đã xuống tận công trình đục đẽo, đo đạc, chụp ảnh. Cho nên khi tranh cãi, vị đại biểu đó đưa chứng cứ ra; thế là có sức thuyết phục.

Rồi đọc trên báo, thấy một vị đại biểu của dân lại đưa ra những con số. Đại biểu đó đi tìm hiểu việc làm một kilômét bê tông đường liên xã với bề rộng, bề dày như nhau, cơ quan xây dựng của Nhà nước làm phải trả 400 triệu đồng, trong khi đó dân làm chỉ phải chi hết 260 triệu đồng. Đây là tôi ghi tóm tắt lại giải trình của vị đại biểu đó, chứ trong bản báo cáo trước cơ quan thì vị đó còn đưa ra những con số tỉ mỉ hơn.

Tiền chi rồi, đường làm xong rồi, cho nên mọi chuyện được miêu tả là sự thật chứ không phải phỏng đoán. Do đó, ý kiến tranh luận của các vị đó có sức thuyết phục.

Có người hỏi các vị:

- Hoan nghênh các vị đã hết lòng vì dân, nhưng vì sao các vị phải vất vả thế?

- Vì mấy lần tranh luận, họ cứ đưa các con số ra, chẳng biết đúng sai thế nào, nhưng nhúc cả đầu. Tranh luận không đi tới đâu, trong khi đó cử tri cứ thắc mắc. Tranh luận với các vị có chức, có quyền thật không dễ. Nói chung chung là bị "bác bỏ nhẹ nhàng", cùng lắm thì "tiếp thu để xem xét" rồi đâu lại hoàn đó, cho nên phải có chứng cứ cụ thể.

Ngày 11/9/2005

NHẬU LAI RAI

Anh bạn của tôi gần đây có một nỗi sợ là "sợ được mời ăn". Anh nói: "Trước đây tôi sợ họp, vì họp luôn, họp kéo dài, các đại biểu đua nhau phát biểu dài ngoằng, ý tứ chỉ cần nói hai phút cũng kéo dài ra 15 phút, ngồi mỗi cả lưng, tê cả hai chân. Nhưng gần đây tôi sợ được mời ăn hơn là được mời họp. Họp thì trong mười ý kiến còn có hai, ba ý kiến bỏ ịch, còn ăn uống bây giờ thì có khi còn dài hơn họp, mà toàn chuyện tầm phào".

Có lúc anh mắng con, cho là thanh niên bây giờ lúc nào cũng rủ nhau đi nhậu. Thế là trong lúc ngất ngưỡng, thằng bé cãi lại: "Con thấy bây giờ cán bộ công nhân viên chức cũng thường rủ nhau đi nhậu đấy thôi!". Nghe nó cãi lại vừa bực mình, vừa giật mình. Nghĩ lại thấy nó nói cũng đúng, vì cứ liên hệ chuyện cơ quan anh cũng thấy rõ. Đủ thứ lý do mời nhau đi nhậu:

Đi xa về rủ nhau nhậu!

Được khen thưởng rủ nhau nhậu mừng!

Bị phê bình, nhắc nhở rủ nhau nhậu giải sầu!

Nhớ nhau, gọi nhau đi nhậu!

Họp cơ quan tổng kết, rủ nhau nhậu!

Họp chi bộ cũng rủ nhau nhậu!, v.v..

Trăm thứ lý do để nhậu: nhậu "đồng hương", nhậu "đồng môn" từ cấp ba tới đại học, trên đại học, từ học văn hoá tới học chính trị, nhậu "đồng nghiệp", nhậu "đồng tuế" năm Dậu, năm Mùi... nhậu ở nhà sợ vợ lờm nguýt cho nên rủ nhau ra quán. Lại còn *nhậu lai rai, nghĩa là không biết bao giờ chấm dứt!*

Tất nhiên, không phải lúc nào cũng nhậu trong giờ làm việc. Nhưng xong việc cơ quan còn việc gia đình, còn học hành, đọc sách. Nhưng hễ muốn đứng dậy lại bị chê bai là "sợ vía bà xã", tự ái đành phải ngồi lại đến khuya mới ngất ngưỡng về nhà, đầu tóc rối xù, áo quần xộc xệch, vừa mệt vừa xấu hổ với vợ con, xóm giềng. Khó thế mà dứt không ra!

Nghe anh tâm sự mà thấy buồn. Nhậu đã thành tệ nạn. Nhưng hy vọng anh đã thấy ra sự phiền hà, buồn bực chuyện nhậu mà dám dứt bỏ cái trò vui tốn tiền, của, thời gian và làm bệ rạc con người, mất tư thế của người cán bộ.

Ngày 18/9/2005

LO BÒ TRẮNG RĂNG!

Dạo này, chị em trong cơ quan thấy lúc nào chị ấy cũng bồn chồn lo lắng. Không biết vì lý do gì. Ai cũng nghĩ chị phải tươi tỉnh lên mới phải, vì đã mấy người được như chị. Chồng chị thì chưa dám so sánh với ai nhưng cũng gọi là con người thành đạt. Thân hình cao lớn, khỏe mạnh, mặt mũi sáng sủa "sạch nước rửa", học hành đến nơi đến chốn, lại mới được đề bạt chân quản lý. Cũng có chị em trong lúc vui chuyện nêu ra nhận xét đó, tưởng làm cho chị vui, nhưng chị lại nguýt dài rồi nói: "Chết là chết chỗ đó!".

"Thế là có chuyện gia đình ư?" - Mấy bà "*buôn dưa lê*" đoán thế, nhưng cũng chưa có chứng cứ gì. Hỏi han thì vẫn thấy anh ta là người đứng đắn, hoà nhã với mọi người, tận tụy với công việc. Nhưng thế là thế nào?

Có người thân với chị tìm cách lân la tâm sự. Chị cho biết là có cô bạn vừa bị một vố bất ngờ. Cứ mãi mê công tác, yên tâm chuyện chồng con, vì anh ấy là người thành đạt, sống

mẫu mực, đến một lúc mới ngã ngửa ra khi biết anh ta có "bồ bịch", lại có con riêng "buộc chân", phải bòn rút của nhà mua một căn hộ cho "bồ"... Chị bạn vừa nói vừa khóc, "bồ thì thương, vương thì tội", nhưng điều quan trọng là chị ấy rút ra như một triết lý: "Cánh đàn ông thành đạt bây giờ là *đích ngắm* của mấy cô gái trẻ, đua đòi, thực dụng, hư hỏng, cho nên rất nguy!". Nghe thế, chị bỗng giật mình, lo cho phận mình, cứ thấy anh ta đi làm về muộn một chút, là đã thấy bồn chồn, nghi ngờ thì chưa đủ chứng cứ để nghi mà yên tâm thì cũng chưa đủ sức để mà yên dạ, cái gương "nhõn tiền" đó!

Nghe tâm sự, chị bạn cười phá lên vì cái chuyện "lo bồ trắng răng!". Đúng là cái loại con trai thành đạt, có địa vị một chút, có tiền một chút, là *đích ngắm* của mấy cô gái hư hỏng định mang "tình" ra nhử "tiền", nhưng đâu phải cô gái nào cũng thế! Đúng là cánh đàn ông bây giờ cũng có một số người hư hỏng, vừa "cơm" vừa "phở", nhưng có phải ai cũng thế đâu! Về nhà muộn một chút thì có biết bao nhiêu lý do chính đáng chứ có phải đâu chỉ vì đi với "bồ". An ủi chị bạn như thế nhưng nghĩ bụng thì chị bạn lo lắng cũng có phần có lý, vì chị cũng đã từng nghe mấy cô còn trẻ coi chuyện "bồ bịch" với người có gia

đình là chuyện bình thường, là chuyện "tự do của thời đại mới", mà lột ruột cho cái hạng người vô đạo đức, "tự do" đi xâm phạm tự do, hạnh phúc của người khác.

Ngày 25/9/2005

CÁI GIÁ "MUA" SỰ IM LẶNG

"Có người bán, thì có người mua đó là lẽ thường tình trong chợ búa. Nhưng có người mua thì có người bán, cũng là lẽ thường tình... Ở đây người mua là "thượng đế", vì có người tưởng như chẳng có gì để bán thế rồi cũng có cái bán được!" - Anh bạn triết lý với tôi như vậy, có vẻ như nói về kinh tế thị trường. Nhưng anh có biết gì "bán, mua" ngoài chợ đâu, cho nên chắc hẳn anh nói chuyện khác rồi.

Thấy tôi nghi ngờ, anh phì cười nói, đúng là tớ nói chuyện khác quan trọng hơn, nhưng áp dụng chuyện mua bán ở chợ, vì nó cũng như mua bán trong chợ. Ấy là anh nói chuyện phê bình ở cơ quan anh vừa rồi. Máy tay có khuyết điểm thoát nạn cũng vì giới "bán, mua". Nói "bán, mua" vì nó đều có giá của nó.

Giá cao là cái anh hết lời biểu dương, tăng bốc để át đi những khuyết điểm mà ai đó nêu

lên: nếu có nêu khuyết điểm thì cùng để thấy "công nhiều, tội ít", "công to, tội nhỏ".

Giá cao hơn là cái anh dám "chiến đấu", đứng lên bác bỏ những điều mà người khác nêu lên các khuyết điểm của anh; có chúng có thì dùng lý lẽ để bác bỏ, nhưng bí quá thì dùng cách "dĩ điện" nêu lên một vài chuyện của người dám đấu tranh, để làm cho anh (hoặc chị ta) lâm vào thế bị động lúng túng, chống đỡ, hoặc ít ra cũng là con người đó còn "nhiều điều nghi ngờ về đạo đức" do đó "chưa đủ tin" những phát ngôn.

Nhưng cái giá "linh hoạt" chính là cái giá mua sự im lặng. Im lặng thì có gì đáng giá thế mà lại có giá. Người có chúng có thì được trả giá cao cho sự không nói. Người không có chúng có thì trả giá vừa phải cho sự im lặng, không phát biểu hòa theo!...

"Thế là toàn thắng! - Anh ta nói thế.

Nhưng chắc không phải thế. Trước hết vì những chuyện của anh bàn dân thiên hạ đều biết, vì mấy cái nhà, mấy miếng đất và mấy cái xe... nó sờ sờ ra đó. Người biết việc không có điều kiện để dự cuộc họp phê bình anh ta nhưng lại có biết bao cơ hội để trình bày ý

kiến của mình với cấp trên và trong dư luận. Họ không thù ghét gì anh, thậm chí có người còn mang ơn anh, nhưng họ không chịu để một người không có đạo đức ngồi ghế lãnh đạo họ. Cho nên anh "mua" làm sao được họ!

Ngày 02/10/2005

CON THẦN LẦN MÀU GÌ?

Cũng phải nhận rằng anh ta là con người "thông minh". Chẳng thế mà những người cũng dám tự hào là đã từng trải cũng không nghĩ được "đường đi nước bước" của anh ta như thế nào. Chỉ tiếc là sự "thông minh" của anh ta chủ yếu là dùng để tính toán việc kiếm lợi lộc, kiếm chức quyền của anh ta.

Với các bậc đàn anh chỉ canh cánh một lòng lo lạc hướng thì anh ta luôn tỏ ra một người vững "lập trường", thậm chí moi móc cái gọi là "hữu khuynh" để chứng tỏ anh ta vững vàng hơn cả thủ trưởng của anh ta, cốt được lời ủng hộ khi cần bố trí người phụ trách "vững vàng"!

Với các đồng chí có cương vị này nọ, vốn canh cánh bên lòng nỗi lo tụt hậu, muốn đổi mới hơn nữa anh ta lại luôn tìm cách ủng hộ, tán dương ý tưởng đó, thậm chí còn có ý kiến này nọ đến mức mọi người phải giật mình, e quá trớn; cũng có lúc anh ta phê phán cả các

bạc đàn anh là người mà anh ta vừa tán tụng, cho là bảo thủ, cũ rích!... Anh ta làm thế, cốt được lời ủng hộ khi cần bố trí địa vị phụ trách mà anh hằng mong ước, coi như một con người "cởi mở".

Có người làm việc lâu với anh ta, cho rằng anh ta cũng chẳng "vững vàng" cũng chẳng "cởi mở", chỉ lựa chiều ăn nói để lấy lòng, lấy phiếu mà thôi. Xem ra chỉ là người giỏi "đón gió xoay chiều", "lá mặt lá trái", xem khẩu khí của từng người mà tỏ thái độ chẳng phải theo chiều hướng nào mà chỉ vì cái ghế quyền lực đầy quyền lợi.

Cũng có người cho dùng từ "đón gió" chưa thật chính xác. Phải gọi anh ta như con thần lằn mới đúng, khi ra nắng nó màu đỏ, khi vào trong râm nó lại biến thành màu xanh. Cho nên anh ta "thay đổi màu sắc như con thần lằn" mới đúng!. Vậy con thần lằn màu gì? Hình như nó có màu xám xám thì phải!

Ngày 09/10/2005

KHÔNG NGẠI MÀ BUỒN

Người ta thường nói "sợ" cấp trên, nhưng vị đó không những "sợ" cấp trên, mà "sợ" cả cấp dưới.

Ông làm đến chức lãnh đạo một địa phương, quyền hành cũng rất lớn. Ông cũng là người mà dư luận cho là có tinh thần đấu tranh chống tiêu cực, không chỉ hứa hẹn khi nhận chức, mà còn làm thật sự. Nhưng gần đây thấy ông có phần tâm tư.

Cũng không phải ông dễ dãi với cấp dưới, không dám mạnh tay với cấp dưới khi họ có khuyết điểm để kiểm ít phiếu trong kỳ bầu cử, giới thiệu nhân sự như vẫn thường thấy. Ông sợ cụ thể hơn và có kinh nghiệm bản thân đảng hoàng.

Sự "sợ" của ông có lý của ông. Cũng chẳng phải ông giấu giếm trong lòng, mà công khai tâm sự với nhà báo khi hỏi ông. Ông nói: "Có mấy cậu giám đốc làm ăn kém cỏi, phô trương hình thức, lại có dư luận tư lợi, mình

đang chuẩn bị bàn bạc với tập thể để thống nhất ý kiến tìm người thay. Nhưng mình chưa họp được để bàn bạc thì họ đã tụ tập nhau tung dư luận để thay mình!".

- Thế là ông ngại đấu tranh chứ gì?

- Đâu có ngại, chỉ buồn thôi. Buồn thì cũng phải làm. Có điều là tập thể lãnh đạo thì ý kiến ngang ngửa, phân tán, không quyết liệt và chậm trễ trong khi đó những người không tốt thì tụ tập nhau rất nhanh, dễ "thống nhất ý kiến" và hành động quyết liệt!

Ngày 16/10/2005

SAO MÀ QUÁ RẺ

Khi xem xét các vụ xử án đối với một vài quan chức, có một vị nêu lên: "Sao ông ta quá đại, chỉ hai ba nghìn "đô" mà thân bại, danh liệt, phí hoài cả công lao phấn đấu gian khổ, vào sinh ra tử mấy chục năm trời!". Cũng có ông chưa đủ chứng cứ để đưa ra xem xét theo luật nhưng trong dư luận, và dưới con mắt của các cơ quan điều tra thì không thể chối cãi tội nhận phong bì hối lộ; tuy chưa mất chức, mất quyền, nhưng mất uy tín, nói không ai nghe, thế cũng là mất hết. Người ta bực mình mà cũng "tiếc" cho mấy ông đó, vì mấy nghìn "đô", hoặc hai chục nghìn "đô" có là gì so với "lợi lộc" mà các ông ấy kiếm được khi ở vị trí mà các ông đó đang giữ.

Thế là các vị đó khi bình luận, chỉ xét trên cái "lợi" vật chất bằng tiền. Nhưng so với cái không tính được bằng tiền đó là uy tín xã hội, lòng tin trong lòng đồng chí, bạn bè, đồng nghiệp, nhất là nhân dân, thì còn thiệt to hơn.

Nghe bình luận thế, có vị chép miệng phán rằng: "Khi ông ấy ngửa tay ra nhận phong bì hối lộ thì ông đó có bao giờ nghĩ đến việc bị phát hiện, để mà tính toán thiệt hơn!". Cái bệnh "tham tiền" thì một nghìn cũng "tham", một trăm nghìn cũng "thèm" và một đồng cũng không từ, cho nên mới sinh lú lẫn. Không phải là lú lẫn tính toán thiệt hơn mà là lú lẫn trong việc tìm đường ngay, lối thẳng mà đi, cho nên bán lương tâm cho dù với giá cao vời vợi thì cũng là quá rẻ!

Ngày 23/10/2005

LẮM KIỂU "KHÔNG THUỘC LUẬT!"

Còn nhớ, hôm xem cuộc thi tìm hiểu pháp luật của cán bộ xã, phường trên vô tuyến truyền hình, tôi phục lăn ra. Phục vì thấy các đồng chí đó rất thuộc luật; đem áp dụng luật để xem xét các tình huống tranh chấp ở địa phương thấy sâu sắc và hợp lý, hợp tình. Phục và mừng vì thấy cán bộ xã, phường nơi sát cơ sở mà hiểu luật như thế thì quả thật dân được nhờ.

Nhưng ngày vui ngắn chưa tày gang. Đùng một cái, khi nghe thấy mấy vị lãnh đạo Bộ Tài nguyên và Môi trường, sau khi đi kiểm tra một số địa phương về thực hiện Luật đất đai, phát biểu với nhà báo: "Nhiều cán bộ xã, phường không hiểu luật!". Thế là thế nào?

Đem ra thảo luận với mấy anh bạn, thì có bạn trả lời: "Cũng đúng thôi. Khi thi thì người ta chọn người giỏi nhất, rồi lại ôn tập, cho nên làm gì chẳng thuộc. Còn ra "đại trà" thì lại

không thuộc luật. Điều mà chúng ta đều thấy trong nhiều cuộc thi; cho nên qua các cuộc thi mà đánh giá tình hình chung là không đúng".

Lại có bạn bàn thêm: "Cuộc đời còn có nhiều lẽ. Điều luật nào có lợi cho mình thì hiểu, thì nhớ, thì thuộc; còn điều khoản nào không có lợi cho mình, cho bạn bè, cho người thân, cho người đưa phong bì cho mình thì quên, không thuộc! Khi làm sai bị phát hiện thì cứ nhận là "không thuộc luật", dù sao cũng là khuyết điểm về trình độ, nhẹ hơn cái tội vì tư lợi mà tư tình.

Thật là lắm kiểu "không thuộc luật".

Ngày 30/10/2005

CHUYỆN "MẤT SỔ GẠO!"

Có một thời, chúng ta thường nhận xét những con người đau khổ, gặp khó khăn không dễ gì khắc phục, khó tìm ra lối thoát với câu nói: "Trông ngơ ngác như người mất sổ gạo". Vì vào thời kỳ bao cấp, mọi thứ đều phải mua theo ô, bì, tem, phiếu, mà để "mất sổ gạo" là điều bất hạnh lớn. Nghĩa là mất đi cái quyền được mua lương thực mà sinh sống hàng ngày, có khai báo xin cấp lại thì cũng mất rất nhiều thời gian, gặp rất nhiều phiền hà.

Cho nên, khi đổi mới, xóa bỏ tem phiếu mua thực phẩm, đặc biệt là sổ gạo để mua lương thực là thứ quan trọng nhất thì mọi người đều lo lắng, sợ sẽ bị đói to, sợ sẽ rối loạn, vì tâm lý bao cấp nó bao trùm lên mọi sinh hoạt của con người đã trở thành thói quen.

Cho đến bây giờ, sổ gạo không còn nữa, nhưng lương thực lại dồi dào, lại còn là nước xuất khẩu gạo có thứ hạng trên thế giới. Cũng không chỉ tại cái "sổ" mà chính là do giải

phóng súc sản xuất trong nông nghiệp và xoá bỏ "cấm chợ, ngăn sông" để lưu thông tự do, cho nên không cần "sổ gạo". Thế mới thấy cái "thích quản lý" mọi thứ và thói quen ỷ lại đã kìm hãm con người. Đến khi xoá bỏ cái "vòng kim cô" đó đi thì con người năng động hẳn lên, tự vượt lên chính mình để vươn dậy. Cho nên nhắc lại chuyện "mất sổ gạo" như kỷ niệm của một thời kỳ gò bó và ỷ lại, như cổ tích xa xưa.

Nhưng nói đi thì phải nói lại. Cái "sổ gạo" là chuyện đã qua của một thời bao cấp. Nhưng chuyện gì tồn tại cũng có cái lý của nó, của cái thời mà ai nấy đều thuộc lòng câu: "Tối thiểu 13, tối đa 18" (nghĩa là định mức cho mỗi người lao động ăn là 13 kilôgam và cao nhất là 18 kilôgam gạo mỗi tháng). Nhưng trong lúc chiến tranh, không có sự phân phối bình quân đó để mỗi người có thể đủ sống, thì hàng triệu người làm sao có thể yên tâm ra tiền tuyến. Cho nên, đứng ở thời nay mà đánh giá lại thời đã qua, nếu không có sự phân tích khách quan, thì dễ có những đánh giá thiếu công bằng với lịch sử. Và chuyện thiếu công bằng đó đâu chỉ giới hạn trong việc chê bai chuyện "mất sổ gạo".

Ngày 06/11/2005

SỐ PHẬN CÁC "THỦ KHOA"

Ở một thành phố nọ có chính sách ưu tiên việc tiếp nhận thủ khoa các kỳ thi đại học vào làm việc ở các cơ quan nhà nước. Tất nhiên, người đỗ thủ khoa là người học giỏi, đó là những người đáng trân trọng, nhưng điểm số trong học tập và thi cử chưa nói lên điều gì, khi người ta cần tuyển những người làm việc giỏi. Tất nhiên đó lại là việc khác.

Ở kỳ thi tốt nghiệp năm này, có tới 101 bạn đỗ thủ khoa các trường đại học của thành phố, nhưng chỉ có bốn bạn được tuyển, vì một số cơ quan tuy quý trọng anh chị em nhưng hết chỉ tiêu biên chế, nói rằng: "Cấp trên có thêm chỉ tiêu dự phòng thì sẽ xin nhận". Nhưng bốn bạn được nhận làm việc ở một số cơ quan thì sau một thời gian lại xin thôi. Vì sao vậy?

Cho dù đỗ thủ khoa đại học thì cũng còn rất trẻ, chỉ khoảng 20 - 22 tuổi, do đó vào cơ quan bị coi là "con nít", "bạch diện thư sinh", suốt ngày phải nhận việc quét buồng, rửa ấm

chén. Trong khi đó cơ quan luôn luôn quan tâm tới các vị "sống lâu lên lão làng", hoặc kiêng nể một số bạn trẻ tài năng mà vênh váo vì là "con ông cháu cha", cho nên mấy bạn thủ khoa trẻ không ganh đua nổi đành chào thua!

Nếu ý kiến của mấy bạn trẻ đó là đúng thì chính sách "trọng dụng nhân tài" của địa phương cũng khó thực hiện từ cơ sở.

Ngày 13/11/2005

CÃI CỌ VÀ TRANH LUẬN

Lâu lâu, người ta lại thấy có một vài cuộc tranh luận trên báo chí. Mà khi đã đăng các ý kiến tranh luận thì thường gây thích thú, người ta mua báo, tìm đọc. Cho nên có nhà quản lý báo chí đã từng tổng kết: thỉnh thoảng lại khơi ra các cuộc tranh luận để bán báo. Ở đây không bàn chuyện đó, vì thuộc một lĩnh vực khác.

Mua báo đọc các ý kiến tranh luận để muốn hiểu biết thêm. Thế rồi đọc hai ba số báo thấy không khí tranh cãi khá căng thẳng, dùng cả từ ngữ không phải để tranh luận với nhau mà là để sỉ vả, hạ nhục nhau, có lúc nói xa đọa địa, có lúc nói thẳng tắn nhẫn, thấy chán không muốn đọc nữa và lại buồn. Cho nên đọc và tâm đắc với nhận xét của một nhà văn nước ngoài: "nhìn chung người ta *cãi cọ* nhau vì người ta không biết *tranh luận*". Thế ra, cái làm cho mình bực dọc, chán nản không muốn đọc là sự cãi cọ,

chứ không phải là tranh luận. Xem ra ông nhà văn nước ngoài cũng muốn tổng kết một căn bệnh có tính toàn cầu liên quan tới văn hoá tranh luận.

Theo cách hiểu thông thường thì tranh luận là bàn cãi với nhau để tìm ra lẽ phải, cho nên rất lý thú. Cãi là dùng lý lẽ để bác bỏ ý kiến của người khác, cho nên trong tranh luận thì cần phải cãi. Nhưng "cãi cọ, cãi lộn" lại khác, vì họ "cãi" không phải để tìm ra lẽ phải mà cốt ăn thua. Cho nên "cãi" trở thành "cãi chày, cãi cối", tức là cãi bừa bãi, không cần lý lẽ. Cho nên, hay "cãi chày, cãi cối" không phải vì họ không biết tranh luận, mà là do cái bệnh hiếu thắng, kiêu ngạo, cho rằng chỉ có mình đúng. Cãi như thế thì người ta nghe phát chán là phải!

Ngày 20/11/2005

ĐAU LÒNG CHUYỆN NHỎ

Anh bạn tâm sự với tôi:
- Có những vật rất nhỏ, có những chuyện rất nhỏ, mà nghe rất bức mình, rất đau lòng, ông ạ!

- Có chuyện gì mà thấy ông đau lòng ra mặt thế!

- Đây ông xem, mấy chiếc bulông đáng bao nhiêu tiền, mấy thước dây điện thoại thì bán được bao nhiêu... Tháo nó, cắt nó thì có nguy cơ làm hỏng cả cái cầu mới xây mà nhân dân mong đợi, có thể gây tai nạn cho một chuyến tàu chở mấy trăm người, làm hỏng cả hoạt động thông tin rất cần. Đây ông xem, mấy tên lưu manh cắt 30 mét dây cáp quang bán được 75 nghìn đồng mà mới tính sơ sơ đã làm thiệt hại tới hơn sáu tỷ đồng!

Không phải chỉ có thế đâu ông ạ. Mấy đồng tiền quỹ giúp người nghèo, giúp vùng bị thiên tai cũng bị bớt xén, ăn cắp. Tiền thì không nhiều nhưng "bớt miếng ăn" của người nghèo,

"cắt xén tình nghĩa" của mọi người đối với đồng bào đang gặp khó khăn là một tội ác.

- Ông nói đúng! Tất cả những thứ đó phải coi là phá hoại, phá hoại công trình, phá hoại chính sách, do đó phải xử thật nặng, chứ không thể tính toán sự thiệt hại bằng tiền của một chiếc bulông, mấy thước dây điện mà quy như các tội khác được.

- Thì chúng ta cũng đang truy tìm, xét xử như thế!

Ngày 27/11/2005

NỒI CANH CUA

Ở ta có thành ngữ "Con sâu làm rầu nồi canh", hiểu là để lọt con sâu có thể làm hỏng cả nồi canh.

Nhưng chắc là nó làm cho người ăn có tâm lý ngại ngại, chứ một nồi canh mà lọt một con sâu xem ra cũng chưa có mùi gì. Nhắm mắt mà húp thì vẫn còn được, tất nhiên không được như một nồi canh rau sạch. Còn con cua chết lại khác.

Tôi là người thích ăn canh cua đồng. Vào mùa hè nóng bức, sà vào mâm cơm có bát canh cua mùa tươi ăn với mấy quả cà muối thì thật tuyệt.

Nhưng tôi nghiệm ra thịt cua rất mau phân huỷ. Cua chết chỉ một loáng là đã nặng mùi. Có người nói: Vì cái giống "giàu đậm" nó vậy. Một nồi canh với vài chục con cua chỉ vương một con chết thì cả nồi canh phải đổ đi, vì không thể ăn được. Ăn nóng dậy mùi đã đành, tiếc rẻ để nguội mà húp thì cũng có

mùi thum thum, không thể nuốt trôi. Một con cua cũng là "một phần mấy chục con" của một nồi canh cua, nhưng phải bỏ cả nồi canh thật phí phạm, cho nên phải tinh ý mà chọn, khi thấy thì phải kiên quyết loại ra, không thể tiếc rẻ một con cua mà hỏng cả nồi canh của cả nhà.

Ngày 04/12/2005

TRĂM ĐƯỜNG TRÙ ÚM

Bàn về những lý do hạn chế tự phê bình và phê bình, đấu tranh chống tham nhũng, một anh bạn nói:

- Chính sự trù úm và cái bệnh sợ trù úm đã làm cho nhiều người ngại ngùng không dám góp ý phê bình hoặc đấu tranh với các sai phạm của thủ trưởng.

- Còn cả sự nể nang và móc ngoặc nữa chứ! Nhưng đúng là sự trù úm là cản trở quan trọng. Nhưng nghị quyết của Đảng và pháp luật của Nhà nước đều chống lại sự bao che, và trù úm. - Một anh bạn nói lại.

- Đúng là có giảm bớt. Nhưng có nhiều cách trù úm. Cái chuyện trắng trợn "hạ chức, cắt lương, buộc thôi việc" vô có, không đúng quy định dân chủ thì dễ bị phát hiện và đấu tranh. Nhưng còn cả trăm kiểu trù úm khác được che đậy. Chẳng hạn như có "ý kiến" quan trọng với các cơ quan có thẩm quyền về việc đề bạt, tăng lương, cho đi nước ngoài, v.v..

- Thì cũng có thể lộ ra khi quyết định không công bằng. Nhưng day dứt nhất là chuyện thủ trưởng không tin tưởng, không hỏi ý kiến, không giao việc quan trọng... coi như vẫn lĩnh lương, vẫn giữ trách nhiệm mà "ngồi chơi xơi nước" như người vô tích sự.

- Đúng là đến "môn võ" ấy thì sợ thật, mà cũng khó phát hiện và đấu tranh thật. Nói là "khó" thôi chứ không phải "không thể" phát hiện và đấu tranh, vì rồi cả tập thể ai cũng có thể thấy.

Ngày 11/12/2005

"ĂN CƠM ĐOÀN KẾT" VÀ "BỒI DƯỠNG"

Chủ nhà mời khách một bữa, nói mấy lời thưa gửi: "Các đồng chí ở trên về, xin cùng chúng tôi ăn bữa cơm đoàn kết".

Lâu lắm mới được nghe câu "bữa cơm đoàn kết" từ thuở ở rừng, ăn cơm đôi đũa hai đầu, nhân một dịp gì đó có "bữa cơm liên hoan", "ăn cơm đoàn kết"... Nhưng nhìn vào bàn tiệc của bữa cơm đoàn kết thì toàn thức ăn quý hiếm, với mấy chai rượu Tây. Thì ra lúc đó đang có chuyện cấm liên hoan chè chén, lấy của công ra đãi đẳng nhau. Cho nên chủ nhà mượn danh "bữa cơm đoàn kết" cho trôi một bữa tiệc "đốt tiền công".

Bây giờ lại đến món "bồi dưỡng". Bồi dưỡng được hiểu là thêm mấy đồng tiền, mấy miếng thịt trong bữa ăn, hoặc mấy viên thuốc để giúp cho đời sống đỡ khó khăn, góp phần tăng thêm sức khoẻ cho ai đó. Lại còn hiểu là để tăng thêm năng lực và phẩm chất cho một số người nào đó khi mở các lớp huấn luyện,

hội thảo... Nhưng đưa cả đồng tiền hồng để mong "nhẹ tay" hoặc "xử có lợi cho mình" mà gọi là bồi dưỡng thì thật là đánh tráo một cách trắng trợn tội danh hối lộ.

Chữ nghĩa bây giờ thật phức tạp. Nhưng chữ gì thì chữ, từ gì thì từ cũng không thể "che mắt" được cơ quan quản lý, điều tra và trước dư luận.

Ngày 18/12/2005

SỨC ĐAU MÀ PHÁT!

Anh ta mới được đề bạt làm giám đốc. Mọi người mừng cho anh vì thấy việc anh nhận nhiệm vụ mới là rất xứng đáng. Anh ngúng ngoảng đáp lễ: "Cám ơn mọi người, nhưng quỹ thời gian làm việc có còn bao nhiêu đâu!". Và anh chị em thấy cụt hứng.

Năm nay anh đã 56 tuổi, thực ra đã quá tuổi đề bạt chức vụ này, nhưng người ta thấy anh có thực tài, có cống hiến, cho nên cũng linh động cất nhắc. Thực ra, cái tâm, cái tầm của anh bộc lộ khá sớm, từ năm 40 - 45 tuổi đã có thể xứng với trách nhiệm hiện nay. Nhưng lúc đó nhiều người cho là "còn trẻ" cho nên lỡ một nhịp, mà một nhịp ít nhất là năm năm. Năm năm sau người giám đốc sở đã quá tuổi nghỉ hưu nhưng vẫn xin làm thêm mấy năm để "tiếp tục cống hiến", "làm nốt đề án đang dang dở"... thế là nể nang chấp nhận; anh lại lỡ thêm một nhịp nữa.

Bây giờ nhận nhiệm vụ thì chỉ còn bốn năm nữa là về hưu. Mà cái tâm lý "trẻ trông

na, già trổng chuối" thì mấy ai nghĩ đến chiến lược dài hơi cho đơn vị vào tuổi này!

Anh em rất quý anh nhưng đều nghĩ "sao không trao cò lúc còn trẻ, hăng hái, còn nhiều ước vọng? Trao cò lúc tóc đã điểm sương thì sức đâu mà phát!".

Ngày 25/12/2005

VẾT THƯƠNG THÀNH Sẹo VĂN CHƯA LÀNH

"**T**rong cuộc đời, ai cũng có thể có lúc va vấp, sảy tay. Khi ngã, bị thương khi chiến đấu, khi bị tai nạn giao thông, thậm chí không cẩn thận khi dùng dao xén vào tay; tất cả đều để lại vết thương nặng, nhẹ, sau điều trị vẫn để lại vết sẹo to, sẹo nhỏ. Có chỗ trong da thịt đã có áo quần che, nhưng không phải chỗ nào cũng che được!".

Nghe anh bạn triết lý như vậy, tôi hiểu ngay là chỗ khó che nhất là ở mặt. Chả nhẽ lại đeo khẩu trang, lấy khăn che mặt suốt ngày, nhất là khi xuất hiện chỗ đông người. Biết thế, nhưng cũng muốn nói chọc một câu cho thêm vui chuyện: "Cậu nói vết thương ở mặt chứ gì? Nhưng xem ra một số người có vết sẹo vừa phải trên mặt lại để lại khuôn mặt đáng kính của một người từng trải trong chiến đấu, thậm chí ở một chỗ nhất định lại làm cho khuôn mặt thêm duyên!".

Đang chuyện vui với nhau, bỗng anh bạn thứ ba nói chen vào: "Ông nói gà, bà nói vịt thì làm sao mà hiểu được. Đúng là vết thương trên mặt thì khó che giấu. Nhưng vết thương đó có khi là của người chiến đấu bảo vệ Tổ quốc, có khi của bọn côn đồ ẩu đả lẫn nhau hoặc chống người thi hành công vụ thì giống nhau làm sao được. Còn nói xa hơn và sâu xa hơn thì danh dự con người khi bị vết nhơ làm sao mà che giấu được, làm sao có thể đem khuôn mặt "có sọ về đạo đức" mà đăng đàn diễn thuyết, khuyên bảo người ta được. Những vết thương đó có thành sọ cũng khó lành!".

À, ra là thế!

Ngày 01/01/2006

CHƯA THỂ XỬ, NHƯNG KHÔNG THỂ CỬ

Mọi người có trách nhiệm đều đau đầu khi đánh giá về đồng chí đó. Xem xét công việc đồng chí được trao thì không đến nỗi nào, thậm chí có một số thành tích, nhưng dư luận lại khá ồn ào, báo chí cũng có bài bóng gió nhưng sát sườn mà ai cũng nhận ra. Cũng là chung quanh chuyện nhận quà cáp, biếu xén "quá mức tình cảm" và chuyện bổ nhiệm cán bộ theo "cảm tình cá nhân", không theo quy trình.

Nhận quà cáp, biếu xén thì có nhưng chưa đủ mức độ để nói là hối lộ. Việc bổ nhiệm cán bộ không theo đúng quy trình thì rõ, nhưng còn do cảm tình cá nhân mà cất nhắc người nhà thì chưa thể xác minh. Thế là có thiếu sót, phải phê bình, nhắc nhở, điều tra tiếp nhưng chưa thể kỷ luật.

Nhưng dư luận thì cứ ồn ào, không chịu. Tuy nhiên, không thể kỷ luật cán bộ vì dư luận. Điều quan trọng là khi bàn có nên giới

thiệu đồng chí đó giữ trách nhiệm mới hay không thì có ý kiến khác nhau.

- Không thể kết luận được tội lỗi của đồng chí đó thì có thể giới thiệu để chọn lựa - Đó là ý kiến của một số đồng chí.

- Đúng là chưa có đủ chứng cứ hoặc đủ mức độ sai phạm để xử lý kỷ luật đồng chí đó. Nhưng đây là cử người lãnh đạo. Mà người lãnh đạo lại bị dư luận ồn ào chuyện này, chuyện nọ thì không đủ uy tín để lãnh đạo - Đó cũng là ý kiến của một số đồng chí.

Xem ra, loại ý kiến thứ hai được nhiều người tán thành hơn. Với đồng chí đó, chưa thể xử lý kỷ luật nhưng không thể cử vào vị trí lãnh đạo, quản lý được!

Ngày 08/01/2006

NHỜN THUỐC

Theo anh nói thì anh bị viêm họng mấy chục năm nay. Chữa đủ cách rồi mà không khỏi. Nhưng ông bác sĩ khám bệnh kê đơn cho anh là người quen thuộc, cho rằng: "Bệnh này không phải là bệnh nan y, nhưng với anh ấy thì rất khó khỏi!".

Đó là nhận xét bi quan, không thích hợp cho tâm lý người bệnh. Nhưng vị bác sĩ chuyên trách khám và chữa cái chứng bệnh này của anh thì cho rằng:

Thứ nhất là, nhắc anh ấy đề phòng thì anh ấy không chịu thực hiện. Chuyện đơn giản như phải thường xuyên vệ sinh răng miệng, trước khi đi ngủ súc nước muối nhẹ, cũng không làm. Chỉ đến khi ho, sốt cao mới đi khám bệnh thì họng đã tấy đỏ, thậm chí sưng mủ, chữa rất vất vả.

Thứ hai là, cho thuốc thì không bao giờ uống hết liều. Uống được một vài buổi thấy đỡ lại thôi. Thuốc trị không đủ "đô" cho nên bị đi

bị lại. Liều kháng sinh ngày càng mạnh và phải đổi luôn vì bị "nhờn thuốc".

Căn bệnh viêm họng nếu chữa ngay, chữa triệt để, thì có thể chữa khỏi. Nhưng không chịu đề phòng, không chịu chữa đến nơi đến chốn, bị "nhờn thuốc", có khi mãn tính rất khó chữa.

Tôi cũng bị viêm họng. Ngồi nghe thầy thuốc khám bệnh, phân tích bệnh của người bệnh đến khám trước tôi mà giật mình thấy đúng như căn bệnh của mình.

Rồi xét ra, với căn bệnh nào chẳng thế!

Ngày 15/01/2006

Ô, DÙ, LỌNG

Mọi việc đã rõ ràng vì tội lỗi của anh ta đã rõ ràng, nhưng rồi xử sao đây!

Có tội thì xử, tội nặng thì xử nặng, tội nhẹ thì xử nhẹ, nhiều tội đã có trong khung hình phạt, và cũng đã có các vụ xét xử tương ứng để so sánh. Nhưng một số người vẫn nghi ngờ về sự xử phạt vì nghĩ tới những "cái ô".

"Cái ô" là một vật cụ thể để che nắng, che mưa, nhưng "cái ô" che cho tội phạm có khi lại không có hình thù cụ thể nhưng có tác dụng "lờ đi" hoặc làm nhẹ đi các tội lỗi. Làm ô dù phải là người có chức vụ, có khi chức vụ không cao nhưng lại là người thừa hành trực tiếp cho nên có thể che chắn. "Ô dù" có nhiều kiểu:

Có khi là một lá thư tay;

Gần đây, "thư tay" bị lên án và để lại dấu vết, cho nên có khi chỉ là "cú" điện thoại, hoặc một lời nhắn gửi;

Và có khi lại tạo ra dư luận - tạo nên một "dư luận giả" qua phương tiện truyền thông khá rộng rãi để gây sức ép.

"Cái ô" thì đã rõ, nhưng quan trọng là người cầm ô... Vì trong ngôn ngữ dân gian có nói tới "ô, dù, lọng" để chỉ các loại ô. "Dù" theo ngôn ngữ của một số địa phương là chiếc ô của phụ nữ. Còn "lọng" lại khác. Chỉ những người có chức vụ cao sang đến mức nào mới có lọng che, dùng lọng để che thân hoặc cho mượn lọng để che chở người thân quen. Che bằng lọng thì rất quan trọng.

Nhưng cho dù là "ô, dù, lọng" thì cũng là cái ô. Ô, dù, lọng là để nâng lên những người không đủ sức nâng cao, hoặc che đi những vết xấu, những tội lỗi để yên thân. Cho nên phải "cụp các loại ô lại" để cho mọi sự đều sòng phẳng; có sòng phẳng mới có thể bình đẳng, để mọi người đều tin vào việc cử người có đức tài và hạ xuống những người không còn xứng đáng.

Ngày 21/01/2006

ĂN MẶN, KHÁT NƯỚC!

Người Việt ta có thành ngữ: "Đời cha ăn mặn, đời con khát nước" để chỉ những hậu quả của những sai phạm trước sau gì cũng bị trả giá. Đó cũng là những lời khuyên nhủ mọi người đừng làm điều xấu, điều ác; cho dù có giấu nhem được nhưng rồi con cháu, họ hàng cũng phải gánh chịu.

Nhưng xem ra che giấu được một đời người thì quá dài. Mà "ác giả, ác báo" thì cũng là một thứ đe dọa hình phạt vô hình ai biết ra làm sao và xảy ra lúc nào. Cho nên một số người biết thế mà vẫn làm chuyện xấu, chuyện ác.

Trước khi về hưu, ký "đại" việc đầu tư kiếm chút lời, đề bạt "đại" mấy cán bộ quen thân để trả ơn hoặc để ghim vây cánh, ai biết đó là đâu; xảy ra chuyện gì, đã có anh kế nhiệm gánh chịu.

Gần đây, khi xử lý một số vụ tham nhũng, lãng phí đã đưa ra toà xem xét trách nhiệm của những vị đã "hạ cánh", có vị đã hạ cánh

hơn chục năm. Tùy theo lỗi nặng nhẹ mà xử, để cho một số vị "hạ cánh" mà "không an toàn". Nói "đời cha ăn mặn, đời con khát nước" là nói xa xôi, còn ai ăn mặn thì khát nước là nói quả báo trực tiếp, nhõn tiền thì may ra mới chùn tay làm chuyện xấu!

Ngày 19/02/2006

HỚ!

Mấy anh em cười "hơ, hớ" khi nghe đồng chí đó tự kiểm điểm là mình bị hớ! Cũng may là mấy người chỉ nghe, chỉ nhìn trên tivi, chứ ngồi trong hội trường mà cười "hơ, hớ" như vậy, làm mất trật tự thì có khi bị bảo vệ lôi ra ngoài.

Ai đi mua bán mà không có lần bị hớ, tức là sơ suất bị thua thiệt. Người bị hớ thường là người không sành sỏi, thiếu kinh nghiệm giao dịch. Đằng này ai cũng biết ông là người "thông minh", mấy chục năm giao dịch, kiểm định các chủ đầu tư để biết khả năng của từng người. Cho nên mấy anh em cười khi thấy ông nhận là bị hớ trong khi kiểm định một dự án lớn với mấy ông chủ "ma" gây thiệt hại lớn!

Mấy anh em cười là phải, vì tự nhiên một câu hỏi đặt ra: "Vì sao một con người tài ba như thế, lịch duyệt như thế, mà bị hớ một

chuyện vớ vẩn như thế?". Anh em đều biết là "đằng sau chuyện hớ" đó có chuyện giả vờ hớ, vì ai mà bắt lỗi được người sơ suất trong giao dịch, thẩm định, cho dù đây là cái "hớ" chết tiền dân!

Cũng là suy luận thế thôi để mà cười, chứ nào đã có chứng cứ gì! Nhưng trước dư luận thì đồng chí đó cũng "hớ" khi nhận là bị "hớ"!

Ngày 26/02/2006

NẶNG HAY NHẸ?

Tội của anh đã rõ. Nhưng xem ra trong dư luận, định mức xử phạt lại không giống nhau.

Vì tội của anh ta làm thiệt hại tài chính và mang lại lợi lộc về tài chính cho anh ta không đáng bao nhiêu, song lại gây tổn thương rất lớn về tinh thần cho hàng triệu người. Cho nên một số người đòi xử nặng theo cái lý "làm tổn hại tinh thần" của nhiều người.

Vì tội của anh ta tuy nặng, nhưng anh lại có công lao và là phạm tội lần đầu, cho nên xử phạt ở mức vừa phải để có đường cho anh làm lại cuộc đời!

Xem ra lý nào cũng có lý của nó. Khung hình phạt cũng đã rõ và hình phạt nào cũng có mức giảm nhẹ khi phạm tội lần đầu, khi có đóng góp công lao, khi tự thú, khi thành thật hợp tác với các cơ quan điều tra... Nhưng hình như không có điều kiện giảm nhẹ hoặc tăng nặng nào do tình cảm yêu,

ghét - Có anh bạn làm việc trong ngành bảo vệ luật pháp nói thế.

Anh bạn đã nói đúng. Nhưng hình phạt nào cũng có mục đích răn đe, ngăn ngừa và đều nhằm mục tiêu cứu vãn một con người khi có thể cứu vãn được cơ mà! - Có người trao đổi lại như thế!

Ngày 05/3/2006

"ĐỐI NGOẠI"

"**N**goại" hiểu đơn giản là ngoài. Xây dựng các mối quan hệ xã hội, xóm giềng, ai cũng phải làm. Quốc gia nào cũng có chính sách đối nội, đối ngoại. Một doanh nghiệp họp mặt khách hàng, biếu quà cho người thường xuyên mua hàng của mình, hoặc những người mua nhiều hàng của mình, là cái lẽ thường tình mà doanh nghiệp nào cũng phải làm.

Thế nhưng từ "đối ngoại" được lạm dụng là để làm những việc không chính đáng, để xây dựng các mối quan hệ giúp đỡ mình những việc không chính đáng, hoặc che chắn cho mình khi bị phạm tội, vì làm những việc không chính đáng.

"Chạy" là khi việc đang diễn ra như chạy dự án, chạy tội. Còn họ nghĩ lâu dài hơn, cho nên chuẩn bị sẵn để đề phòng khi có việc thì đã sẵn "hàm ớn" mà nói tay. Cái khoản "đối ngoại" đó có khi rất to. Có khi là phong bì nặng, có khi là một miếng đất, một căn hộ, một chỗ làm béo bở cho người thân của họ.

Rồi cho "mượn" ô tô công lung tung như một doanh nghiệp giao thông nào đó đang bị phanh phui.

Nắm vững ngạn ngữ: "Không ai cho không cái gì", cho nên ông ta nặng tay chi "đối ngoại" ví như "Không ai mất không cái gì" để tin chắc rằng họ sẽ trả lại cho ông gấp nhiều lần cái thứ tặng quà "đối ngoại" của mình. Vả lại, ông cũng mang tiền công, của công đi "đối ngoại" chứ "mất gì của bộ"! Thực ra, cũng chỉ là sự "buôn gian bán lậu".

Ngày 13/4/2006

CÚNG ĐẤU, NHIỀU MƯU

Cuộc đấu tranh chống tham nhũng ngày càng phức tạp và khó khăn. Đó không chỉ là kết luận của ta mà là kết luận của Hội nghị quốc tế về chống tham nhũng, có đại biểu của hơn 100 nước và vùng lãnh thổ tham dự.

Dù sao đó cũng là kết luận của những người tham gia lãnh đạo, quản lý các quốc gia. Kết luận đó cũng được những người thực hiện cuộc đấu tranh thừa nhận, nhưng sự phân tích của họ lại khác vì xuất phát từ những việc cụ thể, những đối tượng cụ thể trong các vụ tham nhũng lớn, cụ thể.

Một đồng chí nói: bọn tội phạm bây giờ có chức quyền cao *hơn trước*, có học thức cao *hơn trước*, có tiền nhiều *hơn trước*. Nghĩa là chúng có nhiều mưu mẹo, thậm chí sử dụng các công nghệ hiện đại để tham nhũng, dùng tiền để mua chuộc các mối quan hệ, tạo ô, lộng che chắn nhằm gây sức ép. Khó là khó như thế!

Đồng chí đó còn nói: nhiều vụ liên quan đến một số người, một số cơ quan, hình thành

mối quan hệ nhằng nhịt, bóc gỡ không dễ.
Khó là khó như thế!

Đồng chí đó nói thêm: nhưng chúng tôi cũng lại ngày càng có kinh nghiệm xử lý, đối đầu với những tội phạm cứng đầu, nhiều mưu.

Chúng tôi tin vào kinh nghiệm và niềm tin của các anh.

Ngày 20/4/2006

NỖI LO MỘT THUỞ

Có một thời, không ít người còn phải chạy vạy bữa cơm hằng ngày. Bây giờ, vẫn còn một số người "ăn bữa sáng, lo bữa tối". Nhưng nói chung "cái ăn" không còn là nỗi lo của nhiều người nghèo thuở trước. Tất nhiên, còn chất lượng bữa ăn, bữa ăn đủ dinh dưỡng, bữa ăn ngon thì còn phải cố gắng dài dài.

Thăm hỏi người nghèo bây giờ thấy nổi lên *ba nỗi lo*, sau khi bà con đã thoát khỏi nỗi "lo ăn".

Lo làm sao con cái được học hành đến nơi đến chốn, có điều kiện học lên cao, khi tiền sách vở, thầy cô còn rất nặng nề;

Lo làm sao khi trong nhà có người ốm đau được chữa bệnh, vì tiền khám bệnh, chữa bệnh, tiền thuốc rất nặng nề, đó là chưa kể phải chạy vạy nhiều cửa;

Lo làm sao có tiền mà sửa nhà tre vách đất, khi con cái khôn lớn có đất, có nhà để ở riêng... đó là các khoản chi quá nặng nề.

Ba nỗi lo về học tập, chữa bệnh và sửa nhà, làm nhà đã có từ lâu, nhưng thuở đói ăn chưa dám nghĩ tới, vì "dĩ thực vi tiên". Nhưng bây giờ đã có ăn thì phải nghĩ tới cuộc sống tối thiểu của đời người. Nhưng xem ra nỗi lo này lớn hơn rất nhiều nỗi lo ăn. Mỗi thời người nghèo có nỗi lo riêng, nhưng ba nỗi lo ngày nay thì từng người từng nhà không lo nổi.

Ngày 23/4/2006

TRỌNG TRẺ, KÍNH GIÀ

Thời nào, xã hội nào cũng có người trẻ, người già.

Người trẻ nào cũng đến lúc nào đó thì già.

Người già nào thì cũng đã có thời trẻ.

Khi ta nói trọng trẻ cũng không có nghĩa là coi thường người già.

Khi ta nói tôn trọng người già cũng không có nghĩa là khinh thường người trẻ, không mạnh dạn đề bạt, cất nhắc người trẻ.

Phân tích một hồi thì thấy thế hệ nào cũng cần coi trọng, theo lý thuyết "làm vừa lòng mọi người".

Nhưng chắc chắn phải coi trọng trẻ, vì tương lai của đất nước, vì niềm hy vọng của dân tộc. Bác Hồ cũng đã từng nói thế.

Nhưng chắc chắn phải kính già, vì sự đóng góp của cả cuộc đời thế hệ đó cho đất nước, tùy theo sự đóng góp của mỗi người. Và còn vì kính trọng người già cũng chính là kính trọng tương lai của chính mình, như ở trên đã nhắc

nhỏ các bạn trẻ rằng: Người trẻ nào cũng đến lúc nào đó trở thành người già.

Cho nên "trọng trẻ, kính già" là truyền thống văn hoá của dân tộc. Và trong cuộc sống thì sự hăng hái của lớp trẻ kết hợp với sự chín chắn, đã qua trải nghiệm của lớp người lớn tuổi còn minh mẫn, còn đủ sức khoẻ để làm việc, sẽ thành một lực lượng có sức mạnh to lớn.

Ngày 30/4/2006

CẠNH TRANH VÀ GHEN TỠ

Có một nhà khoa học viết: "Người Việt Nam ta không quen cạnh tranh, nhưng lại hay ghen tỵ!". Nêu một nhận xét khái quát về một đặc tính người Việt ta như thế thì còn phải phân tích, bàn cãi. Nhưng tự nhiên lại có nội dung cần tìm hiểu.

Người ta nói cạnh tranh là những hành vi cố gắng giành phần thắng về mình giữa những người, những tổ chức hoạt động nhằm những lợi ích như nhau. Có thể là cạnh tranh giữa những người cùng buôn bán, sản xuất một loại hàng hoá, cùng nhau giành giật một thị trường. Có thể là những người phấn đấu để giành một dự án đầu tư, một chức vụ hoặc một danh hiệu... Và sự cạnh tranh nào cũng tạo nên sự kích thích nỗ lực, sáng tạo để giành phần hơn, do đó cùng nhau lớn lên. Nhưng cũng có cạnh tranh lành mạnh và không lành mạnh; có biểu hiện tốt mà cũng có biểu hiện xấu, ta vẫn thường thấy.

Còn ghen tỵ, là sự so bì và khó chịu, bức bối khi thấy người khác được cái gì đó hơn mình, có khi là một bậc lương, một chức vụ, một sự thăng tiến trong xã hội, thậm chí hạnh phúc gia đình. Tính ghen tỵ thường kích thích sự chê bai, nói xấu, thậm chí tìm cách hại nhau để mình nhoi lên, mà ta thường thấy.

Còn nói như nhà khoa học nọ về một đặc tính xấu của người Việt Nam thì còn phải suy nghĩ. Suy cho cùng cạnh tranh không lành mạnh cũng là một tính xấu, tìm cách chê bai, nói xấu, hại nhau để mình nhoi lên, chứ đâu chỉ có mặt tốt.

Ngày 07/5/2005

PHỤ LỤC

ỔN ĐỊNH VÀ PHÁT TRIỂN*

1. Trong quá trình đổi mới đất nước, ngay từ đầu Đảng ta đã giải quyết mối quan hệ rất quan trọng là *ổn định và phát triển*.

Đổi mới thì không thể làm như cũ, do đó không thể ổn định tuyệt đối và ổn định theo quan niệm cũ. Đổi mới cơ cấu kinh tế, sắp xếp, đổi mới doanh nghiệp thế nào cũng dẫn tới những thay đổi cơ cấu xã hội, do đó cũng có những biến động xã hội. Tuy nhiên, lại phải giữ ổn định để phát triển, do đó phải giữ đúng định hướng, lựa chọn đúng phương hướng, bước đi. Đổi mới trước hết là đổi mới về kinh tế; trong quá trình chuyển đổi nền kinh tế từ kế hoạch hoá tập trung sang nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, phải tránh những cú "sốc" lớn, chấp

---

* Tham luận tại Hội thảo báo chí Việt - Lào về "báo chí thời kỳ đổi mới", do Hội Nhà báo Việt Nam tổ chức, năm 2003.

nhận những cú "sốc" nhỏ không gây chấn động xã hội lớn, đột ngột, đồng thời phải kết hợp phát triển kinh tế với giải quyết các vấn đề văn hoá xã hội, khuyến khích làm giàu đi đôi với xoá đói giảm nghèo, v.v..

Đổi mới gắn liền với quá trình hội nhập kinh tế thế giới ngày càng sâu sắc. Nhưng nền kinh tế thế giới lại luôn luôn biến động theo quy luật của kinh tế tư bản chủ nghĩa. Cho nên từ cuộc khủng hoảng kinh tế khu vực năm 1997, Đảng ta đặt cao vấn đề phát huy nội lực gắn với tranh thủ ngoại lực; đến Đại hội lần thứ IX xác định xây dựng những cơ sở cần thiết cho một nền kinh tế độc lập, tự chủ gắn liền với hội nhập kinh tế quốc tế, xây dựng các chương trình an ninh lương thực, an ninh năng lượng, an ninh kết cấu hạ tầng... để bảo đảm cơ bản ổn định trong mọi tình thế để phát triển. Sau sự kiện ngày 11/9 tại Mỹ, tại Hội nghị Trung ương 6 (khoá IX) khi phát biểu bế mạc Hội nghị, đồng chí Tổng Bí thư lại phân tích nhấn mạnh: *ổn định là cơ sở để phát triển, phát triển để tạo điều kiện cho sự ổn định*. Không phát triển thì khó giữ vững ổn định; nhưng không ổn định thì không những không thể phát triển mà còn rối loạn, do đó

khẳng định mạnh mẽ: ổn định là cơ sở để phát triển. Đồng thời chúng ta cần thấy: trong âm mưu "diễn biến hoà bình" của các thế lực thù địch, chúng thường vu cáo, cô lập chúng ta, kích động hòng gây sự bất ổn kinh tế - xã hội để tạo có can thiệp, gây bạo loạn lật đổ.

Nghĩa là, sự ổn định có vấn đề mới nảy sinh từ nội bộ kinh tế - xã hội, và cũng có những tác động từ bên ngoài.

2. Nhìn lại khái quát quan điểm của Đảng ta về mối quan hệ giữa ổn định và phát triển trong 17 năm đổi mới, để nhấn mạnh: nhận thức về mối quan hệ giữa ổn định và phát triển có những bước phát triển phụ thuộc vào thực tiễn của đất nước trong thời kỳ đổi mới và diễn biến phức tạp của tình hình thế giới.

Trong quá trình chuyển đổi nền kinh tế từ kế hoạch hoá tập trung sang kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, tham gia hội nhập kinh tế quốc tế, mở rộng giao lưu văn hoá thế giới, là một quá trình rất năng động nhưng đầy biến động; phải chấp nhận sự biến động ở một mức nhất định để phát triển. Nhưng phải bảo đảm cơ bản ổn định để phát triển, trước hết là bảo đảm ổn định kinh tế vĩ mô, giữ vững bản sắc văn hoá dân tộc. Hết sức

quan tâm đến những cân đối lớn của nền kinh tế như xuất nhập khẩu; thu chi ngân sách; tích lũy - tiêu dùng và quan trọng hơn cả là nội lực và ngoại lực. Sự ổn định kinh tế ở đây gắn với nền kinh tế độc lập - tự chủ phải ngày một tăng cường, mới có được sự ổn định bền vững trong thế giới đầy biến động và những âm mưu khó lường trước của các thế lực thù địch. Cùng với bảo đảm ổn định chính trị - xã hội, phải giữ vững việc ổn định kinh tế và bản sắc nền văn hoá trong quá trình giao lưu văn hoá; vì nếu nền kinh tế không ổn định và phát triển, lạm phát phi mã, giá cả tăng vọt, đời sống các tầng lớp nhân dân giảm sút, tình hình thất nghiệp tăng, nợ nần chồng chất không có khả năng thanh toán, văn hoá ngoại lai tràn ngập lấn át văn hoá dân tộc và hệ giá trị dân tộc... thì không thể giữ được ổn định chính trị - xã hội. Ổn định nền chính trị và xã hội ở đây là ổn định nền chính trị và xã hội của một nước xã hội chủ nghĩa.

Đồng thời *ổn định chính trị - xã hội* không được bảo đảm, xã hội phân cực giàu nghèo quá nhanh gây tâm lý bất khoan trong một bộ phận dân cư, an ninh xã hội không bảo đảm, tình trạng tham nhũng, quan liêu không bị

đẩy lùi, khối đại đoàn kết dân tộc bị suy yếu, lòng dân không yên... thì không những không có điều kiện để ổn định và phát triển kinh tế, mà còn là cơ sở xã hội cho các hoạt động chống đối ở trong nước và sự can thiệp, kích động của các thế lực thù địch ở ngoài nước.

Nghĩa là ổn định kinh tế có mối quan hệ chặt chẽ với ổn định chính trị - xã hội và ngược lại.

3. Với quan điểm ấy thì trách nhiệm giữ vững ổn định kinh tế - chính trị - xã hội là trách nhiệm của tất cả các cấp, các ngành, trong đó có một phần của lĩnh vực báo chí.

Với *trách nhiệm tham gia quản lý xã hội*, trong nội dung thông tin, bình luận, báo chí có trách nhiệm nâng cao nhận thức, góp phần dự báo, phát hiện, hướng dẫn, bảo đảm cho sự ổn định và phát triển đất nước theo đúng định hướng. Đấu tranh kiên quyết, kịp thời, có sức thuyết phục và hiệu quả đối với các luận điệu vu cáo, xuyên tạc của các thế lực thù địch.

Đồng thời, với đặc thù của hoạt động thông tin đại chúng, báo chí có trách nhiệm lớn trong việc giữ vững và tăng cường sự ổn định chính trị - xã hội đất nước.

4. Vậy hoạt động của thông tin đại chúng có đặc thù gì?

Cụ thể hóa chức năng tuyên truyền, cổ động, tổ chức tập thể trong cơ chế Đảng lãnh đạo chính quyền, Đảng ta xác định báo chí có chức năng thông tin, giáo dục, chỉ đạo. Thực hiện chức năng đó chủ yếu qua sự hướng dẫn, định hướng và đấu tranh để bảo vệ niềm tin xã hội chủ nghĩa.

Một trong những đặc điểm của các cơ quan thông tin đại chúng là *phản ánh và hình thành dư luận xã hội*. Mà tâm lý xã hội, dư luận xã hội lại có mối quan hệ rất chặt chẽ tới tình hình chính trị xã hội. *Rối loạn tâm lý xã hội thường là khởi đầu của sự rối loạn xã hội*. Có thể nêu một số ví dụ:

Trong quá trình đổi mới, phân cực giàu nghèo đang diễn ra. Nơi chuyển biến chậm thường là vùng nông thôn, miền núi, nơi cư trú của đồng bào dân tộc thiểu số; nhất là ở vùng sâu, vùng xa. Vấn đề thông tin thực trạng đến mức nào thì có ý nghĩa dự báo để góp phần điều chỉnh công tác lãnh đạo, quản lý và thu hút sự quan tâm, hỗ trợ của đồng bào cả nước; nhưng thông tin, bình luận quá mức thì có thể hình thành, thậm chí kích

động tâm lý bất mãn, gây chia rẽ giữa các dân tộc.

Trong quá trình vận hành nền kinh tế thị trường, không thể có giá cả ổn định cứng như thời kỳ bao cấp. Sự biến động của nhiều loại giá cả chủ yếu do cung cầu; trong tình hình hiện nay còn do biến động của thị trường thế giới, hoạt động xuất nhập khẩu và các hoạt động đầu cơ. Thông tin đến mức nào là sự dự báo góp phần vào việc quản lý kinh tế - xã hội, nhưng thông tin đến mức nào thì hình thành dư luận bất lợi cho cả người sản xuất trong nước cũng như hoạt động xuất nhập khẩu, gây khó dễ cho cân đối vĩ mô...

Trong cuộc đấu tranh chống tiêu cực, báo chí có vai trò rất quan trọng. Nhiều vụ việc phải nhờ có báo chí hình thành dư luận xã hội mạnh mẽ mới có thể đem ra xét xử đúng người, đúng tội. Nhưng thông tin và bình luận đến mức nào thì có tác dụng phát hiện, nhân danh công luận mà giám sát hoạt động của cán bộ, công chức; nhưng làm quá mức thì sẽ gây ngộ nhận, trình bày xã hội một màu đen, thậm chí có thể tạo ra dư luận đánh giá không đúng về đội ngũ cán bộ, công chức, hoặc một tổ chức nhà nước nào đó, gây đối lập giữa

Đảng, Nhà nước với nhân dân. Đó là một số tình huống mà các cơ quan truyền thông đại chúng phải xử lý. Chủ yếu là mức độ thông tin, và khuynh hướng khi bình luận.

Nhưng mức độ ở đây lại không thể có định lượng. Không thể nói: thông tin "bảy tốt, ba xấu" là cơ bản đã đúng định hướng, vì có khi viết về ba việc xấu mà hậu quả xã hội lại lấn át cả bảy bài viết tốt. Do đó, chính là do cái tâm, và cái tâm của người viết. Cái *tâm* là tấm lòng của người làm báo với đất nước, với nhân dân, vì sự ổn định và phát triển đất nước. Còn cái *tâm* chủ yếu là do bản lĩnh, trình độ của ngòi bút. Người viết bao giờ cũng chủ quan. Không say sưa không thể viết được; nhưng say sưa quá lại hay lầm lẫn. Do đó, những người làm báo cần được cung cấp thông tin, bồi dưỡng, để có điều kiện xử lý đúng trách nhiệm của mình.

VĂN HOÁ PHẢI THẨM VÀO CÁC LĨNH VỰC HOẠT ĐỘNG KINH TẾ*

Văn hoá theo nghĩa rộng nhất thì ngoài tự nhiên là văn hoá; ở đây đề cập văn hoá theo tinh thần Nghị quyết Trung ương 5 (khoá VIII) và Kết luận Trung ương 10 (khoá IX) là đời sống tinh thần xã hội. Khi văn hoá được xác định là động lực và mục tiêu của phát triển thì nó quan hệ tới mọi lĩnh vực, nhưng ở đây chỉ đề cập mối quan hệ kinh tế và văn hoá như nội dung cuộc hội thảo đặt ra.

Trong phạm vi đó, xin phát biểu một số ý kiến:

1. Trước sau Đảng ta hết sức coi trọng đời sống tinh thần xã hội.

Khi phải hoạt động bí mật để tổ chức quần chúng giành chính quyền, Đảng và Bác Hồ đã nhấn mạnh vị trí của lý tưởng và chí khí cách

---

* Tham luận tại Hội thảo do Ban Tư tưởng - Văn hoá Trung ương tổ chức, năm 2005.

mạng, ý thức dân tộc là động lực quan trọng nhất để vượt qua mọi khó khăn, nguy hiểm, giành chính quyền về tay nhân dân, xây dựng chế độ xã hội mới.

Trong 30 năm chiến tranh gian khổ, trải qua nhiều hy sinh, ý chí, tinh thần của chiến sĩ, đồng bào luôn luôn được đặt lên hàng đầu để chiến đấu thắng lợi. Ngay Mắc Namara khi suy ngẫm lại những nguyên nhân thất bại của đế quốc Mỹ trong cuộc chiến tranh xâm lược Việt Nam, cũng coi sự thiếu hiểu biết và đánh giá không đúng về văn hoá và con người Việt Nam tức là ý chí Việt Nam là một nguyên nhân quan trọng nhất dẫn đến thất bại của chúng.

Tất nhiên, khi đặt lên vị trí hàng đầu không có nghĩa là chỉ có nó; đặt ở vị trí hàng đầu trong mối quan hệ với các lĩnh vực khác. Đồng thời, khi nói về văn hoá đời sống tinh thần xã hội, thì phải đề cập tới văn hoá Đảng, trước hết nâng cao trí tuệ của Đảng ở tầm xác định đúng đường lối chiến lược, sách lược, phương pháp đấu tranh để từ nhỏ thành lớn, từ yếu thành mạnh giành chiến thắng; tuy nhiên, đó là lĩnh vực khác nội dung được đặt ra của cuộc hội thảo.

Vấn đề phải xem xét chính là mối quan hệ và nội dung văn hoá với kinh tế trong thời kỳ đổi mới.

2. Trong quá trình đổi mới, Đảng ta đặt vấn đề kinh tế là trung tâm, xây dựng Đảng là then chốt, khi đất nước lâm vào khủng hoảng kinh tế và tình hình thế giới có những diễn biến rất phức tạp. Mặc dù Cương lĩnh quá độ đi lên chủ nghĩa xã hội năm 1991 đã đặt vị trí của văn hoá trong những đặc trưng và phương hướng tiến lên, nhưng có cảm giác là đặt vị trí chưa đúng tầm, dù phải thông cảm với hoàn cảnh lịch sử lúc đó. Nghĩa là, phải chăng khi xem xét những thiếu sót xảy ra, không chỉ dừng lại ở kiểm điểm tổ chức thực hiện, mà theo ý cá nhân cần thấy còn ở tầm nhận thức vĩ mô. Tất nhiên, sau đó, Trung ương, Bộ Chính trị đã có những nghị quyết bổ sung, đặc biệt là Nghị quyết Trung ương 5 (khoá VIII) và kết luận tại Hội nghị Trung ương 10 (khoá IX) tuy tiếp tục khẳng định kinh tế là trung tâm, xây dựng Đảng là then chốt, nhưng đặt mối quan hệ chặt chẽ, đồng bộ giữa kinh tế, văn hoá và xây dựng Đảng, kết hợp xây dựng đời sống vật chất với đời sống tinh thần, kết hợp giữa xây dựng văn hoá Đảng với văn hoá xã hội. Trong các mối

quan hệ đó thì cần có nhận thức đúng tầm giữa mối quan hệ văn hoá với kinh tế và kinh tế với văn hoá.

3. Những nội dung quan trọng của quá trình đổi mới là phát triển nền kinh tế nhiều thành phần thực hiện nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, tích cực hội nhập kinh tế quốc tế và giao lưu văn hoá thế giới. Đây là thời cơ lớn để phát triển, làm tăng thêm nguồn lực vật chất và làm phong phú đời sống tinh thần xã hội, đồng thời cũng đặt ra những thách thức lớn đối với văn hoá.

Hãy nói về thách thức.

Khi đi vào kinh tế thị trường thì sự cạnh tranh rất quyết liệt; cá nhân và tổ chức nào cũng hướng tới hiệu quả, lợi nhuận cho mình. Nó đòi hỏi vươn tới nắm bắt, áp dụng khoa học kỹ thuật và quản lý tiên tiến để cạnh tranh, nhưng cũng có khả năng nảy sinh chủ nghĩa thực dụng, cá nhân vị kỷ, lừa lọc, dối trá làm băng hoại nhân cách, đạo đức và các giá trị truyền thống tốt đẹp.

Khi hội nhập kinh tế quốc tế, trong tình hình hiện nay là hội nhập kinh tế quốc tế tư bản chủ nghĩa, nhiều luật pháp phải *sửa đổi cho phù hợp với luật chơi chung của thế giới tư bản* trong đó có các giá trị tinh thần, các mối

quan hệ ứng xử được điều chỉnh theo luật pháp sửa đổi, và thế mạnh nghiêng về những nước giàu, trong lúc này là Mỹ, nếu không vững vàng dễ đi tới chệch hướng phát triển. Khi giao lưu văn hoá thế giới, nhiều giá trị sẽ dễ bị đảo lộn, đặc biệt là lý thuyết nhân quyền cao hơn chủ quyền, mỗi dân tộc một quốc gia, và gần đây có lý thuyết coi giá trị cá nhân và nhân loại mới có tính phổ quát, còn "tính dân tộc" chỉ là giá trị trung gian; có nguy cơ phá vỡ đạo lý dân tộc cốt lõi của văn hoá dân tộc và chủ nghĩa yêu nước là cốt lõi của đạo lý dân tộc Việt Nam cũng dễ bị xuyên tạc, bóp méo, v.v..

Nghĩa là nó thách thức rất nhiều mặt của nền văn hoá truyền thống. Và cuộc đấu tranh để giữ vững và phát huy bản sắc dân tộc trong văn hoá dân tộc là cuộc đấu tranh đầy khó khăn, phức tạp trong tình hình mới.

4. Nêu lên vấn đề trên không phải là một sự "báo động giả" hoặc làm căn cứ để cho ai đó phủ định sự phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập kinh tế quốc tế, giao lưu văn hoá thế giới, vì các nội dung đó đã được các Nghị quyết của Đảng khẳng định.

Khi nghiên cứu nền kinh tế thị trường và giao lưu văn hoá thế giới, một số học giả nêu

lên khái niệm "xâm lăng văn hoá". Khái niệm "xâm lăng văn hoá" không phải do những người cộng sản nêu lên, mà là do một số nhà tri thức chân chính sống ở các nước tư bản nêu lên. Ngay nước Pháp có nền văn hoá lâu đời, rục rịch cũng lo sợ về nền văn hoá truyền thống đang bị nền văn hoá Mỹ chi phối; ở nước Mêxicô nơi có nền nhạc và cả ca múa rất đặc sắc thì cũng bị những dòng nhạc rốc chiếm lĩnh các sân khấu lớn, nền "văn hoá coca cola" làm suy giảm nền nông nghiệp rất phong phú về hoa quả tươi, v.v..

Đó là nỗi lo chân chính của toàn nhân loại, khi người ta ngày càng nhận ra, bên cạnh những mặt tích cực, thì mặt trái của kinh tế thị trường tác động chủ yếu tới xã hội và văn hoá. Tất nhiên không phải tất yếu xảy ra như vậy mà chỉ là khả năng; nếu sớm nhận thức và có biện pháp giải quyết đúng đắn thì sẽ không dễ xảy ra hoặc hạn chế hậu quả, vì ở một số nước phát triển theo định hướng tư bản chủ nghĩa cũng vẫn cơ bản giữ được ổn định xã hội, văn hoá và đạo lý truyền thống tốt đẹp, tuy không giải quyết được triệt để vì bản chất chế độ xã hội.

5. Như trên đã nói, kinh tế thị trường với mọi hoạt động hướng tới lợi nhuận, thì có một

xu hướng tìm kiếm lợi nhuận với bất kể giá nào, do đó thường coi nhẹ văn hoá, vì văn hoá không trực tiếp hoặc chủ yếu làm ra lợi nhuận. Nhưng ngày càng thấy, nếu phát triển kinh tế kiểu đó thì kinh tế phát triển không thể bền vững, chính vì vậy mà phát triển văn hoá *nằm ngay trong phát triển kinh tế bền vững*.

Phát triển kinh tế với bất kể giá nào, vì lợi ích của doanh nhân và trước mắt thì sẽ sinh ra huỷ hoại môi trường tự nhiên; cho nên mới có vấn đề phát triển công nghiệp thân thiện với môi trường.

Phát triển kinh tế và lợi nhuận tối đa, trước mắt của doanh nhân sẽ dẫn tới sự cạnh tranh thiếu lành mạnh, nói dối, buôn lậu, trốn thuế, lừa lọc, làm hàng giả, hàng nhái... cũng không thể có sự phát triển bền vững, có thương hiệu uy tín lâu dài. Cho nên mới cần có văn hoá doanh nhân.

Phát triển kinh tế trong quá trình công nghiệp hoá, đô thị hoá, nếu không có quy hoạch văn hoá gắn với quy hoạch kinh tế, chúng ta sẽ có những đô thị xấu xí, lộn xộn, văn hoá làng quê bị huỷ hoại, các di tích lịch sử văn hoá và cách mạng bị xâm hại, sẽ để lại hậu họa lâu dài.

Nói sâu xa hơn, phát triển không gắn liền với văn hoá mà cốt lõi là chuẩn giá trị dân tộc, đạo lý dân tộc, văn hoá dân tộc, thì kinh tế sẽ phát triển chệch định hướng gây hậu họa cho xã hội; nước ta trở thành "cái bóng", "bản sao" của các nước khác, cũng không còn giá trị gì hội nhập bình đẳng. Nếu không gắn với văn hoá mà một nội dung quan trọng là chất lượng, hiệu quả của khoa học công nghệ và giáo dục thì cũng không thể có nguồn nhân lực mới cho phát triển sánh vai cùng bè bạn năm châu, không gắn với sự nghiệp phát triển văn học nghệ thuật, báo chí cũng không thể góp phần nâng cao đời sống tinh thần con người trong phát triển, v.v..

Nói tóm lại văn hoá khi là mục tiêu và động lực cho phát triển thì văn hoá nằm ngay trong phát triển kinh tế và là một mục tiêu cho phát triển kinh tế. Mục tiêu cuối cùng của văn hoá là xây dựng con người cho hôm nay và mai sau. Vì lẽ đó, có học giả đã nói: Tất cả sẽ mất đi, chỉ còn lại văn hoá.

6. Cùng với nội dung cần quán triệt là văn hoá trong kinh tế, thì trong thời kỳ mới phải quan tâm tới mặt kinh tế của văn hoá. Không có nhà nước nào có đủ sức bao cấp về tài chính cho mọi hoạt động văn hoá, tuy rằng, có thể ở

mức phát triển cao của chủ nghĩa xã hội, khi đời sống vật chất đã dồi dào, ngân sách nhà nước rất lớn thì nhà nước sẽ bảo đảm các hoạt động văn hoá miễn phí, coi như phúc lợi xã hội của toàn dân. Trong thời kỳ quá độ, chắc chắn chưa có thể bảo đảm được mức hưởng thụ văn hoá như vậy.

Nghĩa là phải tìm cách hoạt động kinh tế từ các hoạt động văn hoá khi tổ chức biểu diễn nghệ thuật, tham quan du lịch, hoạt động bảo tàng, và chừng mực nào trong hoạt động giáo dục, văn hoá nghệ thuật, báo chí... Thực chất đã có nơi làm tốt, không những bù đắp đủ chi phí mà còn có đóng góp cho ngân sách. Nhưng không thể "thương mại hoá các hoạt động văn hoá" với ý nghĩa coi lợi nhuận là mục đích cuối cùng của văn hoá; nếu để xảy ra tình trạng đó thì không thể bảo đảm công bằng sự hưởng thụ văn hoá của các tầng lớp dân cư, nhất là đối với cư dân ở những vùng sâu, vùng xa, những vùng có khó khăn, những người có số phận rủi ro, cũng là một mặt của công bằng xã hội.

Trong quá trình đổi mới, chúng ta càng hiểu sâu sắc *ba trụ cột của sự phát triển đất nước đúng hướng và bền vững* là: tăng trưởng kinh tế nhanh với chất lượng cao, nâng cao

đời sống vật chất của nhân dân, thực hiện công bằng xã hội trong từng bước đi; phát triển văn hoá nâng cao đời sống tinh thần xã hội mà trọng tâm là văn hoá trong Đảng, văn hoá cơ quan công quyền, văn hoá doanh nghiệp và văn hoá xã hội, duy trì và củng cố đời sống xã hội. Do đó nội dung phát triển văn hoá nằm ngay trong phát triển kinh tế.

MỤC LỤC

Trang

<i>Lời Nhà xuất bản</i>	5
- Sự lãng phí lớn nhất?	7
- Mượn miệng	9
- Tưởng rằng an toàn!	11
- Sau lưng	13
- Văn hoá quảng cáo	15
- Chất xanh và chất xám	18
- Một chén rượu giá 25 triệu đồng!	20
- Công khai chi tiêu thì sẽ tiết kiệm	22
- Tiền của, công sức và tấm lòng	24
- Người kế nhiệm	26
- Một câu hỏi khó trả lời	28
- Bồi dưỡng!	30
- Anh bạn đồng hương "tình nghĩa"	32
- Học bơi	34
- Thất thoát	36
- Ngôi sao và đội hình	38
- "Thủ trưởng con!"	40

- Lại quả!	42
- Quán triệt, triển khai	44
- Ông lớn	46
- Lời khen ảo	48
- "Phải tội"?	50
- Có bao nhiêu dạng nói và làm?	52
- Độc quyền và chọn lựa	54
- Cây cảnh	55
- Miệng người ăn bánh và nghề làm bánh	57
- Được đất lo mất nhà	59
- "Nâng cấp"?	61
- Chơi sang	63
- Thế nào là chuyên nghiệp?	65
- Vì sao họ đánh giá cao?	67
- Một nhà máy và một ngôi chùa	69
- Thế thì chẳng ai "bay" cả!	71
- Hai loại người	73
- Vì sao khó xin việc?	75
- Người trồng lúa chán ruộng?	77
- Đi để chụp ảnh	79
- Đua đòi, a dua	81
- Dân ta chép miệng, lắc đầu	83
- Hoa sữa miền Trung	85
- Không muốn cũng phải lao vào vòng xoáy!	87
- Tào Tháo và rừng mơ	89
- Nhiệt tình với ai và nhanh nhẹn việc gì?	91
- Tâm sự một nhà giáo về "bán chữ, mua chữ"	93

- Đánh đổ nhau	95
- Mất cái gì?	97
- Vì tôi bận họp	98
- Xem ra cũng là nỗi lo	99
- "Chủ nghĩa thân quen"	101
- Niềm vui lớn	103
- Níu kéo	105
- Làm sao mà ấm êm!	107
- Ngã giá	110
- Lạc điệu	112
- Quá "khôn ngoan"	114
- Vững vàng, vững tâm	116
- Gian khổ, hiểm nguy của người mở đường	118
- Vua Hùng đi cày và lời hát ế	120
- "Người hiền" mới có thể dùng được "Người hiền"	122
- Nhỏ và lớn	124
- Thám hoa và Chánh tổng	126
- Khi thấy đài nước phun lên!	128
- Chuyện "nói"	130
- Không "sao", đã sao!	132
- Mỗi ông ăn một kiếu?	134
- Thận trọng và tích cực	136
- Cạnh tranh mang khuôn mặt người	138
- Cây đa, ao làng	140
- Đúng thế, có phải không ạ?	142
- Bướng?	144

- Cái tai, cái mồm	146
- Sửa đúng!	147
- Thế nào là "đủ"?	149
- Khôn ngoan chẳng lọ thật thà	151
- Khi tranh luận với người có quyền	153
- Nhậu lai rai	155
- Lo bò trắng răng!	157
- Cái giá "mua" sự im lặng	160
- Con thần lẫn màu gì?	163
- Không ngại mà buồn	165
- Sao mà quá rẻ	167
- Lắm kiểu "không thuộc luật!"	169
- Chuyện "mất sổ gạo!"	171
- Số phận các "thủ khoa"	173
- Cãi cọ và tranh luận	175
- Đau lòng chuyện nhỏ	177
- Nồi canh cua	179
- Trăm đường trù úm	181
- "Ăn cơm đoàn kết" và "bồi dưỡng"	183
- Súc đầu mà phát!	185
- Vết thương thành sẹo vẫn chưa lành	187
- Chưa thể xử, nhưng không thể cử	189
- Nhờn thuốc	191
- Ô, dù, lọng	193
- Ăn mặn, khát nước!	195
- Hó!	197
- Nặng hay nhẹ?	199

- "Đối ngoại"	201
- Cúng đầu, nhiều mưu	203
- Nỗi lo một thuở	205
- Trọng trẻ, kính già	207
- Cạnh tranh và ghen tỵ	209
PHỤ LỤC	211
- Ổn định và phát triển	213
- Văn hoá phải thấm vào các lĩnh vực hoạt động kinh tế	221

Tên khai sinh: NGUYỄN HỮU THỌ

- Nguyên Ủy viên Ban Chấp hành
Trung ương Đảng
- Nguyên Tổng Biên tập Báo Nhân Dân
- Nguyên Trưởng Ban Tư tưởng -
Văn hóa Trung ương
- Nguyên Trợ lý Tổng Bí thư
Ban Chấp hành Trung ương Đảng
- Nguyên Chủ nhiệm kiêm nhiệm
Khoa Báo chí, Học viện Báo chí và Tuyên truyền

Bút danh: Hữu Thọ, Nhân Nghĩa, Nhân Chính

**CÁC TÁC PHẨM CỦA NHÀ BÁO HỮU THỌ
VỀ CHỦ ĐỀ CHỐNG THAM NHŨNG, TIÊU CỤC XÃ HỘI:**

- CHẠY... (Tiểu phẩm báo chí), Nxb. Chính trị quốc gia, 2006, 2012
- Ô, DÙ, “LÒNG”, Nxb. Chính trị quốc gia, 2006, 2012
- CHUYỆN NHÀ, CHUYỆN NƯỚC, Nxb. Chính trị quốc gia, 2007, 2012
- GHẾ (Tiểu phẩm báo chí), Nxb. Chính trị quốc gia, 2009, 2012
- XIẾC (Tiểu phẩm báo chí), Nxb. Chính trị quốc gia, 2011
- NẾ VÀ NÉ (Tiểu phẩm báo chí), Nxb. Chính trị quốc gia, 2013
- QUÉT CẦU THANG (Tiểu phẩm báo chí), Nxb. Chính trị quốc gia, 2015